

**ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ
ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК ОСНОВА РОЗШИРЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ
ОНЛАЙН-ПОСЛУГ У ФОРМУВАННІ
СУЧАСНОГО ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ**

Матеріали науково-практичної інтернет-конференції
(Ужгород, 18–25 червня 2019 р.)

**USING
WEB TECHNOLOGY INSTRUMENTS
AS A BASIS FOR EXPANDING LIBRARY
ONLINE SERVICES IN THE CREATION
OF THE MODERN LIBRARY IMAGE**

Proceedings of the scientific and research internet conference
(Uzhhorod, 18–25 June, 2019)

Ужгород
2019

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY
SCIENTIFIC LIBRARY

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ"
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

**USING
WEB TECHNOLOGY INSTRUMENTS
AS A BASIS FOR EXPANDING LIBRARY
ONLINE SERVICES IN THE CREATION
OF THE MODERN LIBRARY IMAGE**

Proceedings of the scientific and research internet conference
(Uzhhorod, 18–25 June, 2019)

**ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ
ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК ОСНОВА РОЗШИРЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ
ОНЛАЙН-ПОСЛУГ У ФОРМУВАННІ
СУЧАСНОГО ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ**

Матеріали науково-практичної інтернет-конференції
(Ужгород, 18–25 червня 2019 р.)

Uzhhorod
Publishing house Olexandra Harkusha
2019

Ужгород
Видавництво Олександри Гаркуші
2019

UDC 027.7(477.87-25):021.6:004.773.7
B 43

Editorial board:

Medved Mariia – Director of the Scientific Library, Candidate of Philology (chief editor);
Vorobets Viktoriia – Deputy Director of the Scientific Library;
Melnyk Larysa – Head of the Reference-Bibliography Department;
Ihnatiuk Mariana – Head of the Department of Information Technology;
Smirnova Hanna – Head of the Department of Scientometrics;
Fetko Olesya – Senior Librarian.

Editor

Medved Mariya – Director of the Scientific Library of Uzhhorod National University, Candidate of Philology.

Reviewer

Venzhynovych Nataliya – Doctor of Philology, Professor of the Department of the Ukrainian Language.

The material of the conference and presentations are available
at the UzhNU Scientific Library's website:
<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/conference/82/index>
and in the Repository of UzhNU:
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24035>

The authors and their academic advisors are responsible for the content
and reliability of the submitted materials.

Recommended for printing
by the Academic Council
of Uzhhorod National University
(Protocol № 9 from 17.09.2019)

ISBN 978-617-531-209-4

© Uzhhorod National University, 2019
© Scientific Library, 2019
© Publishing house Olexandra Harkusha, 2019

УДК 027.7(477.87-25):021.6:004.773.7
В 43

Редакційна колегія:

Медведь Марія Миколаївна – директор Наукової бібліотеки, кандидат філологічних наук (головний редактор);
Воробець Вікторія Вікторівна – заступник директора Наукової бібліотеки;
Мельник Лариса Олександрівна – завідувач довідково-бібліографічного відділу;
Ігнатюк Мар'яна Михайлівна – завідувач відділу інформаційних технологій;
Смірнова Ганна Антонівна – завідувач відділу наукометрії;
Фетько Олеся Василівна – бібліотекар I категорії.

Відповідальна за випуск

Медведь Марія Миколаївна – директор Наукової бібліотеки ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, кандидат філологічних наук.

Рецензент

Венжинович Наталія Федорівна – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови ДВНЗ “Ужгородський національний університет”.

Матеріали конференції та презентації розміщені
на сайті Наукової бібліотеки ДВНЗ “УжНУ”:
<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/conference/82/index>
та у Репозитарії ДВНЗ “УжНУ”:
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24035>

Відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів
несуть автори та їх наукові керівники

Рекомендовано до друку
Вченою радою
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”,
протокол № 9 від 17 вересня 2019 р.

ISBN 978-617-531-209-4

© ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, 2019
© Наукова бібліотека, 2019
© Видавництво Олександри Гаркуші, 2019

PREFACE

Amid continuous informatization, the use of modern technologies in the library sphere assumes special significance. Each university library follows its path of informatization, specific to the university and in accordance with the concept of its own development. Innovative improvements transform the library into an information and cultural center that meets modern requirements of the digital generation of users.

The Proceedings cover the activity of the library as a special environment that promotes the intellectual and cultural development of the individual and the acquisition of the necessary knowledge of a civilized society. Since the library undergoes a difficult path of modernization in current conditions of implementing information technologies, librarians put great efforts to make the library a multifunctional, cultural, educational and information center that could satisfy increasingly complex user requirements. For this purpose, the library work is based on standard software and various internet services.

During the internet conference, the attention was focused on the discussion of issues in the following main areas: online services as perspective and alternative means of developing library services; the use of modern information technologies in the work of the library, the university library website as an important tool in the system of marketing promotion of the library's online services, etc. The Conference was attended by 47 library specialists, 28 of whom submitted their reports.

The materials presented at the scientific and practical Conference evinced keen interest. Among the participants of the conference were both leading and young scholars, and this demonstrates the relevance of the issues discussed.

The Scientific Library of Uzhhorod National University is sincerely grateful to all participants of the Conference and wishes all colleges inspiration, creativity, success and new achievements in their scientific activity.

Thank you for your cooperation!

M. Medved

*Director of the Scientific Library
of Uzhhorod National University*

ПЕРЕДМОВА

На тлі суцільної інформатизації суспільства використання новітніх технологій у бібліотечній сфері набуває особливої значущості. Кожна університетська бібліотека йде своїм шляхом інформатизації з урахуванням специфіки вишу та відповідно до концепції власного розвитку. Інноваційні нововведення перетворюють бібліотеку в інформаційно-культурний центр, який відповідає сучасним вимогам цифрового покоління користувачів.

У збірнику висвітлено діяльність бібліотеки як особливого середовища, що сприяє інтелектуальному і культурному розвитку особистості, придбання нею необхідних знань цивілізованого суспільства. У зв'язку з тим що бібліотека в сучасних умовах активного впровадження інформаційних технологій проходить складний шлях модернізації, бібліотекарі докладають значних зусиль для того, щоб бібліотека стала багатофункціональним культурно-освітнім інформаційним центром, який би задовольнив найскладніші запити користувачів. Саме для цього в бібліотечній роботі активно використовується стандартне програмне забезпечення і різні інтернет-сервіси.

Під час інтернет-конференції було спрямовано увагу на обговорення питань за такими основними напрямками: онлайн-сервіси як перспективні та альтернативні засоби розвитку бібліотечних послуг; використання сучасних інформаційних технологій у роботі бібліотеки, веб-сайт бібліотеки університету – важливий інструмент в системі маркетингового просування бібліотечних онлайн-послуг та ін. Учасниками конференції стали 47 фахівців бібліотечної галузі, серед яких 28 надіслали свої доповіді.

Публікаційні матеріали, що були представлені до розгляду на науково-практичній інтернет-конференції, викликали жваву зацікавленість. Серед учасників конференції були як провідні науковці, так і молоді вчені, і це засвідчує актуальність заявленої проблематики.

Наукова бібліотека Ужгородського університету щиро вдячна всім учасникам інтернет-конференції та бажає науковцям-колегам творчого натхнення, нових успіхів та досягнень в науковій діяльності!

Дякуємо за співпрацю!

М. М. Медведь,

*директор Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”*

БОНДАРЧУК Ярослава Сергіївна,
завідувач науково-методичного відділу
бібліотеки ВНМУ ім. М. І. Пирогова

ВЕБ-АРСЕНАЛ СУЧАСНОЇ БІБЛОТЕКИ – ВАГОМИЙ ЗАСІБ УСПІШНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 026/027:004.774-026.12(06)

У статті проаналізована актуальність використання сучасних web-ресурсів як засобів успішних каналів комунікації бібліотек. Розглянуто практичний досвід впровадження онлайн-сервісів, які позиціонують зарубіжні бібліотеки у віртуальному просторі. Виокремлено основні тенденції розвитку web-ресурсів.

Ключові слова: *Бібліотека ВНМУ ім. М. І. Пирогова, web-ресурси, електронний каталог, УДК, web-сайт, SMM-тренди, web-дизайн, віртуальна реальність.*

Успіх будь-якої організації залежить від багатьох факторів, у тому числі від впровадження інновацій та ефективного використання сучасних web-ресурсів. Вектор майбутнього все більше скеровує до використання технологічних засобів в питанні задоволення інформаційних потреб. Як наслідок, за останні кілька років від інформаційного дефіциту ми перейшли в простір інформаційного перенасичення. Ерік Шмідт, науковець, викладач та фахівець комп'ютерної інженерії в США, зазначає, що за два дні в наш час людство створює стільки інформації, скільки було створено загалом від початку цивілізації до 2003 року. Близько п'яти ексабайтів електронних даних в день з'являється в просторі світової павутини (<https://bit.ly/21bZBdk>).

Закономірне питання до вищеподаної тези постає на сторінках книги Рона Старкера “Transforming Libraries: A Toolkit for Innovators, Makers, and Seekers” (2017 р.) – “Чому нам потрібні бібліотеки, коли у нас є Google?”. Саме тому аргумент, який пов'язує сучасні бібліотеки з їх вмінням орієнтуватися в світі інформації та оперувати сучасним арсеналом web-ресурсів, трансформуючись та змінюючи форми та методи роботи, є вагомою відповіддю на подібні тези.

Від традиційних функцій бібліотеки, що полягають в накопиченні, збереженні та організації доступу до інформації, формуються нові професійні позиції, де першочерговим є аналіз, синтез та забезпечення швидкого та зручного доступу до інформаційних ресурсів.

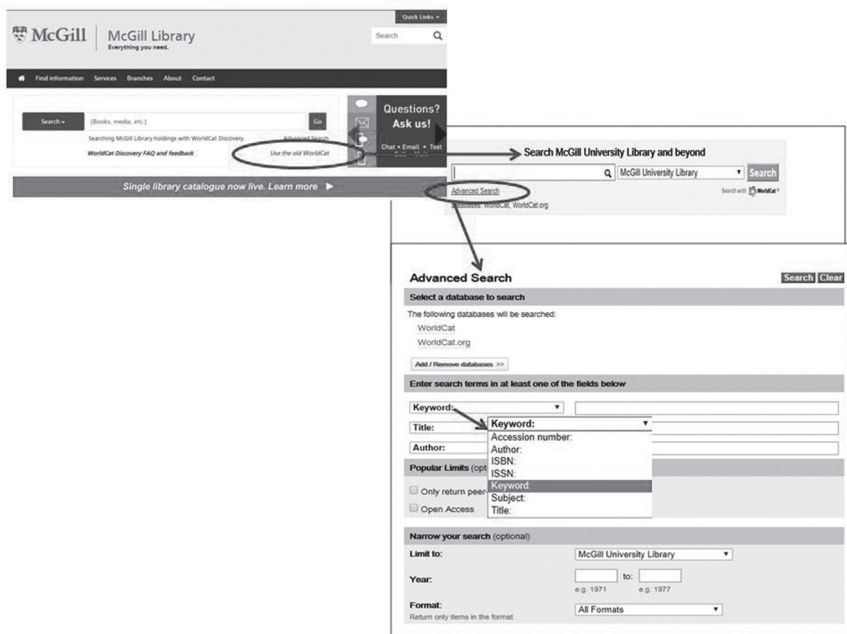
Сукупність інноваційних процесів впливає на зміну способів спілкування та споживання інформації. Практично використовуючи можливості web-ресурсів, ми отримуємо та надаємо доступ до різної інформації, знаходимо нові перспективи та налагоджуємо важливі зв'язки. Руйнуючи стіни, розширюючи функціональний простір сучасних бібліотек – створюємо реальну комунікацію.

З розвитком технологічних процесів основні функції бібліотеки продовжують існувати, збагачуючи спектр можливостей та покращуючи умови роботи.

Традиційне інформаційне забезпечення розширило простір з доступом до світових інформаційних ресурсів, як наслідок – сформувало актуальну функцію в діяльності сучасних бібліотек, а саме роль інформаційного супроводу навчальних, наукових процесів та індивідуального розвитку.

Базовим інформаційним web-ресурсом сучасної бібліотеки є її електронний каталог (ЕК). На практиці – це систематизована база даних, що дозволяє швидко знайти документ за автором, назвою книги чи предметом дослідження.

Бібліотека ВНМУ ім. М. І. Пирогова для підтримки навчального та наукового процесу своїх користувачів забезпечує доступ до 6 БД ЕК. Також, крім своїх основних функцій ЕК має чудовий додатковий діапазон, що забезпечує облік бібліотечного фонду, електронну книговидачу, спрощує процес інвентаризації та забезпечує супровідною інформацією про місцезнаходження, кількість та доступність потрібних документів тощо. Бібліотека постійно працює над удосконаленням автоматизованого пошуку інформації в електронному каталозі (ЕК):

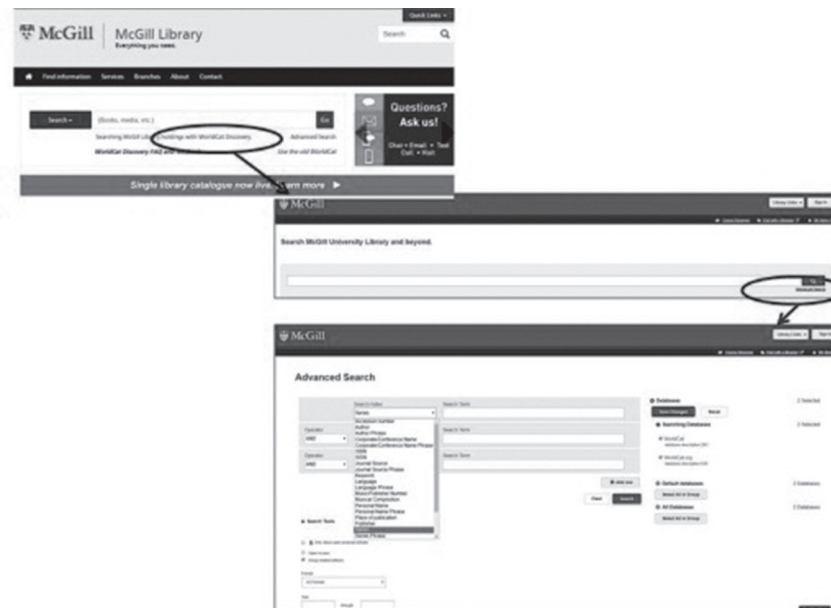

Зображення 1. WorldCat Local

– створений алфавітно-предметний покажчик (АПП) дає можливість бібліотекарю при систематизації по ключовому слову вибрати потрібний шифр і його числове значення потрапляє в призначене поле;

– в базі даних УДК розкрито за принципом ієрархічного словника не тільки медицину, яка налічує більше 3000 шифрів УДК, але й інші галузі. Ця база автоматично відображається в УДК-навігаторі на сайті бібліотеки, де по будь-якому ключовому слові відображаються конкретні розділи для більш точного відбору літератури. Також читач може при необхідності роздрукувати список відібраних джерел;

– створений навігатор по рубриках міжнародної системи класифікації медичної літератури MESH (понад 58 тис.) дає можливість читачу по ключовому слові вибрати конкретну згідно його запиту рубрику і отримати всю необхідну інформацію, яка є в бібліотеці, на екрані монітора.

Зображення 2. Discovery WorldCat

Досліджуючи веб-можливості сучасних бібліотек, актуальним є досвід бібліотеки університету McGill (Канада). Влітку 2018 року бібліотека модернізувала свій електронний каталог WorldCat Local (зображення 1) та інструменти пошуку для свого наступника Discovery WorldCat (зображення 2). Таким кроком бібліотека McGill приєднується до 54 % своїх колег з Асоціації дослідницьких бібліотек, які розпочали процес оновлення та інтегрували бібліотечні системи до більш сучасних платформ з надання бібліотечних послуг. Візуально скориставшись ЕК, помічаємо зміну інтерфейсу пошукача та його додаткові переваги з розширення можливостей пошуку інформації.

Процес пошуку в електронному каталозі бібліотеки McGill здійснюється в 4 власних БД (книги, статті, архівний каталог та база даних, яка налічує 1357 придбаних БД, що розміщені в алфавітній послідовності). Через жорсткі ліцензійні угоди з видавцями та розробниками

певні електронні бібліотечні ресурси обмежені для широкого кола користувачів бібліотеки McGill, деякі ресурси відкриті лише окремо-му факультету (кампусу). Доступ до електронних ресурсів за межами університетського містечка здійснюється з допомогою використання продукту EZргоху. Він є провідним і надійним рішенням програмного забезпечення для віддаленої аутентифікації користувачів.

Пошук в базах даних чітко систематизовано у відповідності до предметів за галуззю знань, окремо відфільтровано доступні онлайн-ресурси для випускників університету, нарізно пакет електронних журналів та газет (<http://libraryguides.mcgill.ca/az.php>).

Цікавим в практичному полі дослідження функцій ЕК є досвід Національної бібліотеки Білорусі (НББ). На сайті бібліотеки (<https://www.nlb.by/>) пошук можна здійснити в двох видах ЕК. Традиційний ЕК Національної бібліотеки Білорусі дає можливість будь-якому користувачу незалежно від місця знаходження та авторизації здійснити пошук документів, що зберігаються у фонді НББ, ліцензійних базах даних та інформаційних ресурсах відкритого доступу та отримати доступ до повних текстів документів з інформаційних ресурсів відкритого доступу.

Користувач, що знаходиться в НББ, може отримати доступ до її електронної бібліотеки, а також до повних текстів документів з ліцензійних баз даних: EBSCOhost, Oxford Journals Online, eLIBRARY.RU, “Лань”, “Університетська бібліотека” та ін.

Зведений електронний каталог Білорусі – є їх національним інформаційним ресурсом, який формують найбільші республіканські бібліотеки. Всі користувачі незалежно від їх місцезнаходження отримують вільний доступ в режимі реального часу до бібліографічної інформації про фонди бібліотек. В інформації про документ містяться відомості про місце і шифр його зберігання. Для інформування про склад фондів бібліотек регіонів республіки функціонують регіональні зведені електронні каталоги.

Ще одним цікавим web-ресурсом, що може виконувати функції організації в віртуальному просторі, розширивши аудиторію користувачів, є web-сайт бібліотеки. Камерон Молл, спікер, автор і керівник дизайнерських проектів Facebook, висловив тезу “Те, що відрізняє дизайн від мистецтва, полягає в тому, що дизайн має бути функціо-

нальним”, яка пояснює низку тенденцій в розвитку web-сайтів і web-дизайну (<https://bit.ly/2QDaLbB>).

Чи відповідають сайти сучасних бібліотек технологічним та дизайнерським концепціям сьогодення, та в якому напрямку потрібно розвиватись?

Сучасний користувач бібліотеки використовує в повсякденному житті чимало різних гаджетів, що забезпечують швидкий та зручний доступ до мережі Інтернет. Великі компанії інвестують кошти в розвиток мобільних мереж, які діляться на покоління. Відповідно до “правила 10 років” прогнозований розвиток 5G технологій та інших поколінь мобільних мереж будуть забезпечувати ще швидшу передачу даних (<https://bit.ly/2Z1NH11>). Відповідно до цих тенденцій адаптивність стала важливою вимогою в час, коли саме смартфони більш широко використовуються для перегляду web-сторінок.

Завдяки новим технологічним розробкам, а саме, новому стандарту створення мобільних сайтів responsive design, сайт адаптується під розмір екрану пристрою, з якого ваш користувач здійснює перегляд.

Аналіз мобільних версій web-сайтів бібліотек м. Вінниця та України свідчить про те, що бібліотеки країни ефективно адаптуються до сучасних вимог та тенденцій, пов’язаних з розвитком тенденцій в web-просторі.

Зручний доступ до інформації бібліотеки, простий та функціональний дизайн web-сайту заохочує до налагодження успішної комунікації з користувачами. Корисними є й інші додаткові можливості, якими можуть скористатись читачі з допомогою використання web-сторінки бібліотеки.

Адаптована версія сайту бібліотеки McGill (<https://www.mcgill.ca/library>) надає можливість в режимі онлайн забронювати кімнату для групового та самостійного навчання, обрати кімнату з 3D принтером та сканером для реалізації своїх навчальних ідей тощо. У розділі “Запитай у бібліотекаря” користувач має можливість рекомендувати документи, якими, на його думку, необхідно поповнити фонд бібліотеки. Цікавим є й практичний досвід відділу сканування документів, який дозволяє користувачу віддалено отримати необхідну йому інформацію. На електронну пошту читач отримує лист з URL-адресою та паролем, що дає право тимчасового доступу до замовлених документів в цифровому форматі терміном до 30 днів.

Таким чином, розробка web-сайтів та інших ресурсів бібліотеки сприяє підвищенню та продуктивному використанню її послуг, одночасно покращуючи імідж організації. Покращення інтерфейсу web-сайту бібліотеки в очах своїх користувачів у більшій мірі залежить від реалізації сучасних ідей, що відповідають визначеним напрямкам.

Отже, яких правил потрібно дотримуватись, щоб створити цікавий та сучасний web-сайт? Упродовж декількох років інтернет-маркетинг переходить на персоналізований вміст інформації. Тому перш ніж створити будь-який продукт, необхідно вивчити свою цільову аудиторію, уявити портрет свого ідеального користувача, відповідно дивувати його цікавим та актуальним контентом. Важливим у web-дизайні є правило візуалізації контенту. Візуальні ефекти надзвичайно важливі і повинні бути частиною сайту. Тому доцільно робити ставку на якісні зображення з високою роздільною здатністю. На великих безкоштовних web-сайтах, таких як Pexels, Pixabay, Pxhere, Unsplash, можна знайти потрібний візуальний контент як для створення сайту бібліотеки, так і для візуалізації сторінки в соціальних мережах.

Слідкуючи за світовими тенденціями, сучасні бібліотеки вже давно активно використовують соціальні мережі для популяризації власних сервісів, розширення кола читачів та активної взаємодії з ними. За прогнозами фахівців інноваційного парку UNIT.City, мережа Facebook до 2020 року стане повністю мобільною (<https://bit.ly/2Wn1JFN>). Тенденцію обширного використання телефонів підтверджує і аналіз SMM-трендів (Social Media Marketing).

Віртуальна реальність – ще одна цікава тенденція, яка викликає зацікавленість користувачів веб-сторінок. Американська бібліотечна асоціація (<https://bit.ly/2FaZNHP>) ділиться власним поглядом на використання віртуального світу в шкільних, академічних та публічних бібліотеках. Протягом декількох років американські бібліотекарі розглядають технологію віртуальної реальності як чудового інструменту для створення інформації та організації доступу до неї. Створюючи віртуальні студії та надаючи обладнання для роботи, американські бібліотеки розширюють простір своїх можливостей.

Бібліотека університету Ньюкасла (<https://bit.ly/2HWmfms>) пропонує до уваги користувачів віртуальні тури бібліотеками університету. Кожен бажаючий може познайомитись з простором бібліотеки, ставши учасником тривимірної екскурсії.

Використовуючи 360-градусне відео, вітчизняні бібліотеки також надають можливість здійснити віртуальну подорож до своїх книгозбірень.

Ще однією з найбільш важливих тенденцій web-дизайну, що розвивається, є доцільність включення до web-сторінки чат-бота. Він миттєво надасть відповіді на найбільш поширені запитання користувачів, запам'ятає їх уподобання, допоможе забронювати необхідний простір.

Отже, сукупність технологічних інструментів розвитку web-сайтів доповнюють традиційні інтерфейси, не змінюючи їх, та розширюють горизонти можливостей організацій, які йдуть шляхом переосмислення своєї діяльності та трансформації в світі сучасних змін. Практично з допомогою сучасних web-ресурсів формується майбутнє бібліотек, але, що є важливо, без забуття минулого. Якщо для сучасного користувача бібліотека є комфортним та доступним сервісним центром у навчанні, пошуках інформації та індивідуальному розвитку, то саме web-технології та нова інформаційна культура відкривають нові можливості активної взаємодії бібліотек з її користувачами.

Джерела та література:

1. McGill Library [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.mcgill.ca/library/> (дата звернення 30.05.2019) – Назва з екрану.
2. Национальная библиотека Беларуси [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.nlb.by/> (дата звернення 30.05.2019) – Назва з екрану.
3. American libraries [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://bit.ly/2FaZNHP> (дата звернення 30.05.2019) – Назва з екрану.
4. The University of Newcastle, Australia [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://bit.ly/2HWmfms> (дата звернення 30.05.2019) – Назва з екрану.

WEB-АРСЕНАЛ СОВРЕМЕННОЙ БИБЛИОТЕКИ – ВЕСОМОЕ СРЕДСТВО УСПЕШНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Я. С. Бондарчук

Аннотация

В статье проанализирована актуальность использования современных web-ресурсов как средств успешных каналов коммуникации библиотек. Рассмотрен практический опыт внедрения онлайн-сервисов, которые позиционируют зарубежные библиотеки в виртуальном пространстве. Освещены основные тенденции развития web-ресурсов.

Ключевые слова: Библиотека ВНМУ им. Н. И. Пирогова, web-ресурсы, электронный каталог, УДК, web-сайт, SMM-тренды, web-дизайн, виртуальная реальность.

WEB-ARSENAL OF A MODERN LIBRARY – THE IMPORTANT MEANS OF A SUCCESSFUL COMMUNICATION

Ya. Bondarchuk

Summary

The article analyzes the relevance of using modern web-resources as the means of successful communication channels of libraries. The practical experience of introduction of online services, which foreign libraries put in their virtual space is analyzed. The main tendencies of the development of web-resources are highlighted.

Key words: Library of VNMU named after M. I. Pirogov, web-resources, electronic catalog, UDC (Universal Decimal Classification), web-site, SMM-trends, web-design, virtual reality.

БРОВДІ Аріадна Андріївна,
завідувач сектором Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ БІБЛОТЕЧНОЇ КОЛЕКЦІЇ “БІБЛОТЕКА ОЛЕНИ РУДЛОВЧАК”

УДК 027.7(477.87):025.355:004

У статті йдеться про створення та доєднання до загального електронного каталогу Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету електронного каталогу окремої бібліотечної колекції “Бібліотека Олени Рудловчак”, вченої, яка зробила вагомий внесок у дослідження історичного процесу, літератури, культури, освіти, етнографії, журналістики та історії церкви у карпатознавстві, була удостоєна звання почесного доктора наук Ужгородського національного університету (2001). Також в статті дається характеристика електронного каталогу колекції, його специфіка та роль інформаційних застосунків для сучасного користувача.

Ключові слова: Олена Рудловчак, бібліотека Олени Рудловчак, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, електронний каталог, музей-колекція книг Олени Рудловчак.

4 лютого 2019 року на базі філологічного факультету УжНУ пройшли Міжнародні наукові читання, присвячені 100-річчю від дня народження видатної вченої, дослідниці карпатознавства Олени Рудловчак. Бібліотека вченої та її архів за заповітом тепер належать Науковій бібліотеці УжНУ і зберігаються у музеї-бібліотеці, що знаходиться на філологічному факультеті. Весь фонд цієї бібліотечної колекції було занесено до електронного каталогу Наукової бібліотеки.

Рудловчак Олена Михайлівна (дів. прізвище Микита) (1919–2007) – відома дослідниця карпатського літературознавства, культурознавства, фольклорист, громадська діячка і педагог. О. Рудловчак народилася 1919 року в Мукачеві (Закарпатська область), згодом переїхала до Словаччини, де вийшла заміж за Андрія Рудловчака, основоположника українськомовного радіомовлення у Чехословаччині. Спочатку жила у Братиславі, а у 1948 році переїхала до Пряшева, де прожила до кінця життя.

Початкову і середню освіту Олена Рудловчак здобула в рідному місті, отримала диплом в учительській семінарії. Навчалася на юридичному факультеті Празького Карлового університету, закінчила філософський факультет Словацького університету у 1943 р. У 1960 – захистила кандидатську дисертацію “Олександр Духнович і його проза”, того ж року почала працювати викладачем на Пряшівському філософському факультеті Кошицького університету, на кафедрі української мови і літератури. При цій кафедрі з 1966 року Олена Михайлівна очолила Дослідний кабінет україністики, яким завідувала до 1984 року. Працювала в редакції газети “Пряшів”, із 1936 року співпрацювала зі Словацьким радіомовленням.

Олена Рудловчак була багатогранною творчою особистістю. Вона цікавилася літературою, історією, фольклором, етнографією та культурно-просвітницьким життям українського населення Закарпаття і Пряшівщини, порушувала питання історії театру, розвитку журналістики тощо. Чимало уваги приділила російсько-українським, чехословацько-українським і угорсько-українським культурним і літературним контактам. О. Рудловчак належить до найплідніших та оригінальних наукових дослідників-карпатознавців [4, с. 619].

У 1953 році Олена Михайлівна стала однією зі співзасновників журналу “Дукля”, в якому працювала у редколегії до 1968 року. У 1965 році О. М. Рудловчак у співавторстві з В. Л. Микитасем публікує антологію “Поети Закарпаття”, до якої входять твори закарпатських поетів від найдавніших часів до середини ХХ століття. У 1968 році було видано перший том зібрання творів О. Духновича, в якому була опублікована праця О. Рудловчак “Олександр Духнович. Життя і діяльність”. Дослідниця виступила першою у справі розробки відповідного типу видання, заклала стандарти археографічної, укладацької,

редакторської, коментаторської праці, на яку належить орієнтуватися її послідовникам [3, с. 57].

У 1964 р. у співавторстві Олени Рудловчак і Юрія Бачі виходить перша “Хрестоматія нової закарпатської української літератури”, а у 1976 і 1984 роках – “Хрестоматії закарпатської літератури ХІХ ст.”. 1981 року була опублікована монографія О. М. Рудловчак “Біля джерел сучасності”, у цей збірник увійшли кращі праці дослідниці. 25 січня 2001 року Олені Рудловчак було присвоєно звання “Почесний доктор наук” (Doktor Honoris Causa) Ужгородського національного університету за визначні досягнення в науці і заслуги в розвитку співробітництва між Пряшівським та Ужгородським університетами.

Та зупинимо свій погляд на унікальній колекції, якою стала приватна бібліотека Олени Рудловчак. У вересні 2013 року до Ужгородського національного університету надійшов лист від професора Миколи Мушинки (Словаччина), в якому він повідомляв, що донька Олени Рудловчак, Марія Дуфкова, виконуючи волю своєї матері, вирішила передати Ужгородському університету її бібліотеку та архів. Донька дослідниці й академік М. Мушинка передали університету бібліотеку, архів і деякі особисті речі дослідниці, висунувши вимогу – дотримання цілісності збереження бібліотеки вченої. Наукова бібліотека радо прийняла дарунок вченої, для цього на філологічному факультеті УжНУ була створена кімната-музей О. Рудловчак. Фонди колекції стали доступними для всіх науковців і студентів, а також для мешканців нашого міста, області та всіх бажаючих нею скористатися. Працівниками Наукової бібліотеки вишу під керівництвом Марії Медведь (директор книгозбірні) було проведено кропітку роботу над опрацюванням фонду, його описом, систематизацією та створенням електронного каталогу, який увійшов до загального каталогу бібліотеки.

О. Рудловчак у своєму заповіті виявила бажання, щоб її спадщина опинилася на Батьківщині. Це підтверджено її словами в одному з інтерв'ю: “У мене страшна проблема з архівом. Маю дуже цінні матеріали, багато мікрофільмів, які я робила в Москві, у Будапешті. І не знаю, кому це все передати. <...> На жаль, нині в Пряшеві нема дослідника-карпатознавця, який би міг продовжити цю справу. <...> Десь у глибині душі мрію, що дещо можна було б передати до Ужгорода. <...> треба привести до порядку архів. При цьому багато речей

можна винести ще на світло. Але це вже, напевно, вдасться зробити тільки на Закарпатті” [5].

Незважаючи на всі труднощі, мрія подвижниці на ниві науки здійснилася. Нині бібліотека, праці, архівні матеріали – джерело серйозних наукових досліджень, студентських і учнівських розвідок [6]. Разом із книгами та архівом до музею надійшли і деякі особисті речі Олени Михайлівни, які були виставлені в експозиції. Це і її письмовий стіл, за яким вона працювала над своїм науковим доробком, і друкарська машинка, і книжкова шафа, окуляри, лупа, і деякі сімейні фото. Працівники Наукової бібліотеки відтворили робочу обстановку вченої, де навіть квіти прикрашали її стіл, а тому відвідувачам музею видається – пані Олена просто вийшла на хвилинку [2, с.31].

Олена Михайлівна зробила вагомий внесок у дослідження історичного процесу, літератури, культури, освіти, етнографії, журналістики, фольклористики та історії церкви Закарпаття і Східної Словаччини. Вона є “цілою епохою у карпатознавстві” [1, с. 22]. Тому переоцінити її роль у розвитку наукового і навчального процесу Ужгородського національного університету важко. У своїй автобіографії дослідниця писала: “Про мою співпрацю з Ужгородським державним університетом та взагалі з закарпатськими дослідниками можна б написати книжку” [1, с. 119]. На даний час спадщина вченої продовжує служити науковим працівникам, викладачам та студентам УжНУ і слугуватиме наступним поколінням.

Електронний каталог Наукової бібліотеки УжНУ, по мірі надходження колекції Олени Рудловчак, поповнювався описами книг та часописів з приватної бібліотеки вченої і отримав власну бібліотечну базу “Книги Олени Рудловчак” [2, с. 31]. Бібліотекарі, опрацьовуючи кожне з видань, супроводжували його розширеною анотацією та придбували бібліографічні характеристики книг до каталогів під назвою “Персоналії”.

Бібліотечна колекція О. Рудловчак нараховує понад 4,5 тисяч примірників, серед них 47 книг, виданих у XIX столітті. Найдавніше видання – “Періодическое сочинение о успехах народного просвещения”, № 1 за 1803 рік, надруковане у Санкт-Петербурзі Імператорською Академією Наук. 670 книг з бібліотеки О. Рудловчак були опубліковані у першій половині XX ст. Колекцію складають книги, видані багатьма мовами. Це 2534 примірники українською мовою, 880 – російською,

409 – словацькою, 313 – угорською, а також чеською, німецькою, польською та іншими мовами. Колекція О. Рудловчак є унікальним зібранням, що містить у собі рідкісні видання, зокрема часописи.

Тематика літератури, що складає колекцію, також різноманітна: історія української та російської літератур, теорія літератури, українське та російське мовознавство, історія Закарпаття, історія церкви, зокрема на Закарпатті, художня література багатьма мовами, в тому числі багато творів закарпатських авторів, література, присвячена українсько-словацьким міжкультурним зв'язкам.

Використання електронного каталогу надає широкі можливості користувацькій аудиторії для отримання інформації, навігації та пошуку. Насамперед це спрощення та оперативність пошуку необхідної інформації. Користувач може здійснювати пошук літератури за темами, дисциплінами, ключовими словами, персоналіями. Не менш важливим є доступність електронного каталогу для віддаленого читача. Наразі фонди колекції “Бібліотека О. Рудловчак” може опрацьовувати користувач з будь-якого регіону України та світу. Інформація користувачеві може надаватися у зручній для нього формі (електронній чи друкованій) та режимі (online чи при безпосередньому відвідуванні користувачем бібліотеки).

Доступ до електронного каталогу бібліотеки Олени Рудловчак відкрито на WEB-сторінці бібліотеки та навіть виокремлено в окремий класифікатор “Бібліотека О. Рудловчак”, який дає повний перелік книг з цієї бібліотечної колекції.

Таким чином, спадщину видатної вченої, приєднану до фондів Наукової бібліотеки УжНУ, залучено до світових інформаційних ресурсів. Необмежений доступ до електронного каталогу через мережу Інтернет, надання можливості пошуку інформації у зручній для користувача час та місце роблять надбання О. Рудловчак доступним не тільки для науковців і студентів УжНУ, але й для всієї користувацької аудиторії у сучасному інформаційному просторі.

Джерела та література:

1. Закривидорога О., Ільченко Л., Падяк В. Олена Рудловчак : бібліографія праць та літопис життя. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. 160 с.
2. Медведь М. Музей-колекція Олени Рудловчак. *Екзиль*. 2019. № 1. С. 30–31. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/24330>
3. Олена Рудловчак. Збірник матеріалів Третіх наукових читань (3 лютого 2004 р.) / упоряд. В. В. Барчан. Ужгород : Діалог В, 2005. 108 с.

4. Хланта І. В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : біобібліогр. покажч. Ужгород : Закарпаття, 1995. 967 с.

5. Олена Рудловчак повертається додому. *Медіацентр УжНУ*. URL: http://pres.at.ua/news/olena_rudlovchak_povertaetsja_dodomu/2014-12-19-1906#sthash.aceQXPZ7.dpuf

6. На філологічному факультеті УжНУ організували ІV Міжнародні наукові читання “Олена Рудловчак – науковець, педагог, журналіст”. *Медіацентр УжНУ*. URL: <https://mediacenter.uzhnu.edu.ua/news/na-filologichnomu-fakulteti-uzhnu-organizuvaly-naukovi-chytannya-olena-rudlovchak-naukovets-pedagog-zhurnalist/2019-02-04-29974>

ЭЛЕКТРОННЫЙ КАТАЛОГ БИБЛИОТЕЧНОЙ КОЛЛЕКЦИИ “БИБЛИОТЕКА ЕЛЕНА РУДЛОВЧАК”

А. А. Бровди

Аннотация

В статье речь идет о создании и присоединении к общему электронному каталогу Научной библиотеки Ужгородского национального университета электронного каталога отдельной библиотечной коллекции “Библиотека Елены Рудловчак”, ученой, которая сделала весомый вклад в исследование исторического процесса, литературы, культуры, образования, этнографии, журналистики и истории церкви в карпатоведении, была удостоена звания почетного доктора наук Ужгородского национального университета (2001). Также в статье дается характеристика электронного каталога коллекции, его специфика и роль информационных приложений для современных пользователей.

Ключевые слова: Елена Рудловчак, библиотека Елены Рудловчак, Научная библиотека Ужгородского национального университета, электронный каталог, музей-коллекция книг Елены Рудловчак.

ELECTRONIC CATALOG OF THE LIBRARY COLLECTION “OLENA RUDLOVCHAK LIBRARY”

A. Brovdi

Summary

The article deals with the creation and integration into the general electronic catalog of the Scientific Library of Uzhhorod National University of the electronic catalog of the separate library collection “Olena Rudlovchak Library”, a scholar who has made a significant contribution to the study of the historical process, literature, culture, education, ethnography, journalism and history of church in Carpatian Studies. She was awarded the title of Honorary Doctor of Sciences of Uzhhorod National University (2001). The article also describes the characteristics of the electronic catalog of the collection, its specificity and the role of information applications by modern users.

Key words: Olena Rudlovchak, Olena Rudlovchak Library, Scientific Library of Uzhhorod National University, electronic catalog, museum collection of Olena Rudlovchak's books.

БУБЛИК Оксана Григорівна,
кандидат історичних наук,
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

АДАПТАЦІЯ ВЕБ-КВЕСТА ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ: ПРОПОЗИЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 027.021: 303.064

У статті розглянуто ключові аспекти веб-квестів (визначення, характеристика, структура, класифікація). Звернуто увагу на визначення веб-квестів з метою розуміння їх сутності та подальшого використання на практиці. Проаналізовано чотири головні характеристики веб-квестів та можливості їх перенесення до моделі соціокультурної діяльності наукової бібліотеки. Розглянуто етапи проведення веб-квестів та труднощі їх імплементації до практики наукової бібліотеки. Звернуто увагу на класифікацію веб-квестів і власне на ті види, які доцільно запроваджувати у науковій бібліотеці.

Ключові слова: веб-квест, наукова бібліотека, адаптація, характеристики веб-квесту, класифікація веб-квесту.

Останніми роками практика соціокультурної діяльності наукової бібліотеки збагатилася такими новими формами, як вебінар, квест, кінперегляд тощо. Більшість цих форм введені в бібліотечну справу з інших сфер діяльності. Хоча ці форми набувають активного поширення в бібліотеці, але потребують їх адаптації в контексті їх методики та організації. Пропонуємо звернути увагу на одну з таких форм, як веб-квест, яка була запроваджена у системі вищої освіти у 1995 р., але в роботі бібліотеки лише набирає своєї ваги. Висвітлення даної тематики ще не набуло належного поширення. Хоча на теоретичному рівні бібліотечні фахівці підтверджують актуальність проведення веб-квестів у бібліотеці (Н. С. Ілюшкіна, Ю. В. Потехіна).

Метою роботи є дослідження специфіки проведення веб-квестів та визначення шляхів адаптації веб-квестів відповідно до моделі соціокультурної діяльності наукової бібліотеки.

Для початку спробуємо надати визначення “веб-квест”. Існує декілька дефініцій “веб-квест”. Зазначимо деякі з них. Засновники цієї технології Т. Марч й Б. Додж розтлумачують веб-квест як орієнтовану діяльність, де частина або вся інформація, яку опрацьовують учні, віднайдена в Інтернет-мережі [1]. Веб-квест – проблемне завдання з елементами ролевої гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернету [5]. Веб-квест – сайт в Інтернеті, з яким працюють учні, виконуючи певне навчальне завдання [3]. Веб-квест – формат уроку, в якому більшість або вся інформація, з якою працюють учні, надходить з Інтернету. Веб-квест є структурованою рефлексивною діяльністю, яка побудована на зацікавлюючих завданнях з використанням ресурсів, наявних у мережі. Веб-квест – метод, заснований на інструкціях, розміщених на сайті [2].

Тож, між фахівцями різні візії на розуміння цього визначення. Відповідно до них веб-квест за сутністю – орієнтована діяльність, проблемне завдання, сайт, формат, структурована рефлексивна діяльність, метод. З усього перерахованого погоджуємось з тим, що веб-квест є орієнтованою діяльністю, проблемним завданням, який побудований на рефлексивній діяльності. У даному випадку вважаємо: орієнтована діяльність та проблемне завдання є спорідненими виразами за своїм змістовним навантаженням. Веб-квест є форматом, але таке визначення не розкриває змісту поняття. Якщо керуватися цим принципом, тоді веб-квест є форматом або радше формою квесту. Що ж до тлумачення веб-квесту як веб-сайту, то безумовно веб-квест має бути розміщений на веб-сайті або онлайн-платформі. За визначенням веб-сайт – це сукупність веб-сторінок, розташованих в Інтернет-мережі, об’єднаних під одним доменним ім’ям або IP-адресою. Дійсно існує платформа з назвою WebQuest, але це не єдиний ресурс, на якому розміщуються веб-квести. Функціонують такі онлайн-платформи, як Open WebQuest platform, Create WebQuest, Edutic-WQ, WebQuest Wizard та ін., які пропонують розроблені приклади, алгоритми побудови викладу, графічне оформлення тощо. Якщо веб-квест проводиться за допомогою друкованої інструкції (інколи із залученням роздаткових матеріалів), він може бути не розміщений на сайті. У такому разі учасники відкривають заплановані веб-сторінки відповідно до роздруківки. До веб-квесту можуть бути залучені різні електронні ресурси, такі як, на-

приклад, Wikipedia. Тож не слід зводити визначення веб-квесту до поняття веб-сайту. Відносно тлумачення веб-квесту як методу, то у роботі І. Сокол було доведено, що веб-квест має складнішу структуру та слід кваліфікувати як технологію [1].

Відповідно до визначення веб-квесту, співробітник бібліотеки має сформулювати перед учасниками проблемне завдання. Слід окреслити електронні ресурси, на яких можна це реалізувати. Першочергово веб-квести були запроваджені для закладів освіти і лише з часом адаптовані до діяльності інших соціальних інститутів. Тож головною метою такого заходу у науковій бібліотеці буде не отримання нових знань, а забезпечення інформаційно-знансєвих потреб користувачів. Це означає, що бібліотекар має навчити, як знаходити необхідну інформацію та запропонувати у формі гри алгоритм пошуку. Вважаємо, що співробітники бібліотеки найкраще ознайомлені з офіційними веб-сайтами установ, де вони працюють. Веб-сторінки наукових бібліотек мають широкі пошукові можливості. Вступний інструктаж по роботі з веб-сайтом бібліотеки для тільки-но зареєстрованих користувачів зазвичай проходить доволі поверхово. Це пояснюється тим, що користувач завітає до бібліотеки з певним запитом і, у першу чергу, його цікавить бібліографія. А відтак, інші рубрики є менш сприйнятними відвідувачу. Тому пропонуємо запроваджувати веб-квести у науковій бібліотеці з метою ознайомлення з офіційним веб-сайтом установи та формування навичок роботи з ним.

Не менш важливим при введенні нової форми діяльності є знання видової класифікації. Веб-квест прийнято класифікувати за 3 головними критеріями. Нашого дослідження стосується критерій тривалості та виду завдань. Відповідно до першого, веб-квести поділяють на короткострокові та тривалі [1]. Вважаємо доцільним проводити короткострокові веб-квести у науковій бібліотеці, якщо вони побудовані на роботі з веб-сайтом бібліотеки. Такий захід складається з 1–3 зустрічей. Якщо ж у науковій бібліотеці запланований веб-квест за певною тематикою і вона є місткою, слід розробити тривалі веб-квести. Відповідно до виду завдань розрізняють такі веб-квести: переказ, планування/проекування, самопізнання, компіляція, творче завдання, аналітична задача, головоломка, оцінка, журналістське розслідування, переконання та наукове дослідження [5]. Однак з усіх видів заплановані веб-квести у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського

(далі НБУВ) можливі у форматі переказу. Власне за переказу учасники однієї підгрупи можуть презентувати іншим учасникам досвід роботи з веб-сайтом бібліотеки.

Перейдемо до організаційно-методичної частини та практичних складових веб-квестів у науковій бібліотеці. У педагогічній літературі виділяють чотири головні критерії веб-квесту: 1) участь групи осіб, 2) критичне та аналітичне мислення, 3) наявність списку веб-ресурсів (складає організатор), 4) поділ групи на ролі.

Перепон щодо проведення веб-квесту у науковій бібліотеці для групи осіб не бачимо. Вважаємо менш енерговитратним для бібліотекарів одночасне ознайомлення з можливостями веб-сайту бібліотеки групи людей, аніж індивідуальну роботу. Відносно видів та типів мислення, то розвивати критичне та аналітичне мислення за допомогою веб-квесту, який побудований на роботі з онлайн-сторінкою бібліотеки, вважаємо неможливим. У даному випадку розвиваємо мислення нижчого порядку (наприклад, логічне, теоретичне, синтезуюче). Однак, якщо використовувати додаткові веб-сайти, можна наблизитися до стандарту веб-квесту.

Відповідно до вищезазначених критеріїв веб-квесту, учасники мають опрацювати декілька онлайн-сторінок. У нашому випадку (проект Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського), центральне місце було відведено веб-сайту наукової бібліотеки. Хоча не виключаємо залучення інших онлайн-сторінок, у якості допоміжних. Розглянемо структуру офіційного веб-сайту НБУВ. Верхня панель онлайн-сторінки містить такі рубрики: про бібліотеку, новини, читачам, ресурси та бібліотекарям. Ліворуч розміщені такі рубрики: каталоги, тематичний навігатор, нові ресурси та надходження, електронні ресурси, електронна бібліотека “Україніка”, цифрові колекції, Інтернет-навігатор, бази даних та Національна академія наук України. Праворуч можна побачити такі рубрики: наукові ресурси, історико-культурні ресурси, спеціалізовані Е-бібліотеки, бібліографічні ресурси, наукові періодичні видання НБУВ та біографічні ресурси. Кожна з рубрик має свою структуру. Так, наприклад, рубрика “каталоги” складається з електронних каталогів (4 підрубрики), каталоги окремих фондів бібліотеки (10 підрубрик), фондів каталоги архівних документів (2 підрубрики), скановані каталоги (імідж-каталоги) (2 підрубрики) та скановані каталоги (імідж-каталоги) історико-культурних фондів (6 підрубрик). Від-

повідно, бібліотекар може формувати завдання до декількох рубрик, кожна з яких має розгалужену побудову.

За останнім з приведених критеріїв веб-квесту група учасників має бути розподілена на ролі. Зазвичай розподіл відбувається на підгрупи (до 6 осіб) [3]. Заплановані веб-квести у НБУВ передбачають роботу на гаджетах учасників (смартфон, айфон, планшет). А відтак, підгрупа до 6 осіб не зможе працювати над одним портативним пристроєм. Вбачаємо два виходи із ситуації: 1) скласти пошукові завдання для кожного учасника підгрупи, 2) надати блок пошукових завдань усім учасникам. За першим варіантом, учасники ознайомляться лише з частиною запропонованої бібліотекарем рубрики. Зокрема, це призведе до перевантаження бібліотекаря-організатора. Вважаємо другий варіант більш раціональним та пізнавальним для відвідувачів.

Звернемо увагу на структуру веб-квесту або алгоритм його проведення. Фахівці з цієї технології виділяють від 4 до 8 етапів його реалізації. Втім, чотириетапна структура є цілком показовою та змістовною. Вона складається з: 1) вступ, 2) завдання, 3) процес та 4) оцінка та висновки. У науковій бібліотеці за проведення веб-квесту погоджено дотримуватися цієї послідовності. Однак бібліотекар не надає оціночні судження виконаній роботі учасників. Поділ на підгрупи передбачає дослідження певного аспекту обраної теми, тому по закінченню веб-квесту учасники мають обмінятися набутою інформацією. Такий обмін інформацією має відбуватися у форматі презентації, плакату, відеоролику тощо [2]. Учасники ж веб-квесту наукової бібліотеки обмежені у цьому випадку і можуть показати свої результати на розроблених плакатах.

Таким чином, веб-квести є актуальними та перспективними у соціокультурній діяльності наукової бібліотеки. Формування цієї форми діяльності відбулося у рамках педагогічної науки, а тому при введенні веб-квестів до практичної діяльності бібліотеки необхідно адаптувати деякі характеристики. Пропонуємо розробляти веб-квести на базі офіційних веб-сторінок наукових бібліотек, проводити короткотривалі заходи, не вдаватися до системи оцінок та закінчувати веб-квест представленням підгрупою плакатів.

Джерела та література:

1. Сокол І. М. Класифікація квестів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2014. Вип. 36 (89). С. 369 – 374.
2. Баліцька І., Караман О. Веб-квест як засіб створення розвивального середовища у процесі навчання української мови учнів 11 класу. *Наукові доробки магістрів Інституту філології*. 2018. Т. 1.
3. Путий Т. Н. Веб-квест технология как средство развития познавательной активности учащихся при обучении русскому языку. *Русский язык и литература: проблемы изучения и преподавания*. 2014. Вып. 8. С. 263 – 267.
4. Илюшкина Н. С. Использование технологии веб-квест в работе библиотеки как средство развития творческого потенциала студентов колледжа. URL: <https://educontest.net/ru/337808/%D0%B8%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%B8-%D0%B2%D0%B5%D0%B1-%D0%BA%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82-%D0%B2/>
5. [Б. а.] Веб-квест как педагогическая технология. URL: http://32ruo56.blogspot.com/2012/05/blog-post_26.html
6. [Б. а.]. Веб-квест как одна из форм привлечения читателей в библиотеку. URL: https://studbooks.net/2423884/kulturologiya/kvest_odna_form_privlecheniya_chitateley_biblioteku

АДАПТАЦИЯ ВЕБ-КВЕСТА К СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ: ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ

О. Г. Бублик

Аннотация

В статье рассмотрены ключевые аспекты веб-квестов (определение, характеристика, структура, классификация). Обращено внимание на определение веб-квестов с целью понимания их сущности и дальнейшего использования на практике. Проанализированы четыре главные характеристики веб-квестов и возможности их переноса на модель социокультурной деятельности научной библио-

теки. Рассмотрены этапы проведения веб-квестов и трудности их имплементации в практику научной библиотеки. Обращено внимание на классификацию веб-квестов и именно те виды, которые целесообразно вводит в научной библиотеке.

Ключевые слова: веб-квест, научная библиотека, адаптация, характеристики веб-квеста, классификация веб-квеста.

THE ADAPTATION OF WEBQUEST TO SOCIAL-CULTURAL ACTIVITIES OF SCIENTIFIC LIBRARY: PROPOSALS AND PROSPECTS

O. Bublik

Summary

The article deal with the key aspects of WebQuests (definition, description, structure, classification). The definition of web quests in order to understand their essence and further use in practice was paid attention. Four main characteristics of WebQuests and the possibility of their transfer to the model of the socio-cultural activities of the scientific library was analyzed. The stages of web quests and the difficulties of their implementation in the practice of a scientific library was considered. The classification of WebQuests and precisely those types that are advisable to enter in a scientific library was paid attention.

Key words: *WebQuest, scientific library, adaptation, WebQuest characteristics, WebQuest classification.*

ВОРОБЕЦЬ Вікторія Вікторівна,
заступник директора Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

РОЛЬ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ВІДКРИТОГО ЕЛЕКТРОННОГО АРХІВУ DSpace.UZHNU.EDU.UA ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ ТА РЕЙТИНГУ УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 027.7(477.8):021.61.028.27:004

У статті висвітлюється роль Наукової бібліотеки у формуванні відкритого електронного архіву як електронного сховища наукових напрацювань вчених Ужгородського університету, з метою популяризації наукових досягнень вишу й підвищення іміджу та рейтингу університету. Розкриваються практичні навички специфіки наповнення репозитарію бібліотекою.

Ключові слова: *Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, інституційний репозитарій, електронне сховище публікацій, відкриті електронні архіви, DSpace.*

Цифрова епоха внесла зміни не тільки у життя суспільства, але й в усі сфери діяльності людини. Не оминув цей процес й бібліотечну галузь, значення якої – зберігати та поширювати надбання людства. В діяльність бібліотек інноваційні технології увірвались стрімко та впевнено. Впровадження нових бібліотечних технологій забезпечило формування інформаційних ресурсів, якими володіють книгозбірні. Саме це сприяло розвитку пошуку та поширенню інформації. Новітні технології бібліотеки зустріли з очікуванням змін, які стали нагальними та ефективними. Першим стартом інновацій стало створення

електронних каталогів, власних електронних ресурсів та баз даних. Електронні ресурси стають якісно новим видом носіїв інформації і сприяють підвищенню наукової ефективності вчених, що відображається на якості обслуговування користувачів сучасної бібліотеки. Інформаційні технології дозволили бібліотекам розвиватись новим шляхом, створюючи цифрові колекції і репозитарії (відкриті електронні архіви).

Інституційний репозитарій – це електронний архів для тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі. Він також трактується як публічно доступний архів наукової організації, призначений для публікації результатів досліджень.

Університетський інституційний репозитарій може містити: наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, монографії чи їхні розділи, навчальні посібники, підручники, студентські роботи, матеріали конференцій, наукові збірники, патенти, зображення, аудіо- та відеофайли, веб-сторінки, комп'ютерні програми, статистичні відомості, навчальні об'єкти, наукові звіти, навчально-методичну літературу тощо. Отже, головна мета інституційного репозитарію полягає у створенні глобальної оглядовості наукових матеріалів установ і надання вільного доступу до них. Головними завданнями репозитарію є: сприяння зростанню популярності навчального закладу через представлення його наукової продукції в мережі Інтернет; збільшення індексу цитування (імпакт-фактору) завдяки забезпеченню вільного доступу до наукових публікацій; створення надійної та доступної системи обміну науковими роботами [3].

На погляд Наталії Левченко, існують різні думки щодо призначення репозитарію. Проте більшість фахівців сходиться в думці, що репозитарії виконують дві стратегічно важливі для вишу функції. По-перше, забезпечують академічні комунікації між дослідниками, збільшуючи конкуренцію та знижуючи монополізм наукових журналів. По-друге, виступають кількісним показником якості проведених наукових досліджень у конкретному університеті. Отже, вони працюють на підвищення іміджу та рейтингу університету як центру наукових досліджень [4, с. 5].

Історія вибору платформи репозитарію ДВНЗ “Ужгородський університет” розпочалась тоді, коли Центр інформаційних технологій університету дослідив і порівняв наявні програмні рішення, що використовуються провідними академічними установами для централізованого збереження електронних матеріалів. У результаті було визначено, що понад 70% з них використовують одну із наведених автоматизованих систем: DSpace, E-prints або Digital Commons (Bepress). Згідно з даними Реєстру репозитаріїв відкритого доступу (Registry of Open Access Repositories, ROAR), найбільш поширеною системою є DSpace [7].

DSpace – пакет вільного/відкритого програмного забезпечення, що постачає інструменти для керування цифровими активами і зазвичай використовується як основа для колективних архівів. Це програмне забезпечення також пропагується як платформа для цілей цифрового зберігання [1].

Головними перевагами автоматизованої системи DSpace є її безкоштовність, відкритість (Open Source), орієнтованість на самостійну публікацію матеріалів силами структурних підрозділів та авторами (принцип “самоархівування”), сучасність дизайну та інтерфейсу (приспосованість до перегляду на мобільних пристроях та ін.). В останніх версіях DSpace також посилено інтеграцію з такими важливими у освітньому співтоваристві сервісами, як Google Академія [7].

Структура університетського інституційного репозитарію складається з окремих спільнот. Спільнотою в репозитарії може бути будь-який науковий підрозділ університету (факультет, кафедра, бібліотека, дослідницький центр тощо), що займається науковою діяльністю та зареєстрований в інституційному репозитарії. Депозиторами архіву можуть бути науковці, викладачі, співробітники, студенти та аспіранти (за рекомендацією наукового керівника), які мають змогу розміщувати матеріали в репозитарій як самостійно, так і доручивши архівування координатору (співробітнику бібліотеки) [2].

У 2014 році, сприяючи підвищенню рейтингу Ужгородського університету, було розпочато створення електронного репозитарію (<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>) наукових публікацій ДВНЗ “УжНУ”. Він був створений як єдиний електронний архів результатів науково-дослідної роботи, публікацій науковців, викладачів, аспірантів та сту-

дентів університету, дипломних і магістерських робіт студентів для їх централізованого зберігання та надання відкритого чи обмеженого доступу до них світовій академічній спільноті у режимі он-лайн.

Керуючись законодавчими вимогами, в університеті було розроблено ряд документів, які регламентують роботу Інституційного репозитарію. Серед них: “Положення про Електронний архів (інституційний репозитарій) ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, “Інструкція з реєстрації та завантаження публікацій до електронного репозитарію DSpace.UzhNU (самоархівування)”, наказ “Про впровадження електронного репозитарію наукових публікацій ДВНЗ “УжНУ”, “Положення про репозитарій ДВНЗ “УжНУ”, Авторський договір, “Інструкція щодо підготовки електронних матеріалів до публікації в електронному репозитарії DSpace.UzhNU”.

Наукова бібліотека УжНУ активно долучається до наповнення електронного репозитарію університету. Чітко усвідомлюючи значення підняття рейтингу цитування праць науковців УжНУ, бібліотека рішуче взяла на себе більшу частину наповнення репозитарію, ініціюючи наказ № 78/01-17 “Про поповнення репозитарію електронними версіями Наукових вісників УжНУ”. Користуючись авторським правом на Наукові вісники вишу, бібліотека щоденно поповнює електронне сховище публікацій науково-педагогічних співробітників університету. Попередньо бібліотека розміщує його повну електронну версію на власному сайті [6, с. 186].

Станом на 15 травня 2019 року в електронному репозитарії УжНУ представлено 23277 документів, із них 13520 документів (матеріали вісників, науково-технічних збірників, журналів, матеріали конференцій ДВНЗ "УжНУ" та інше) розмістила Наукова бібліотека. Саме інноваційні перетворення спонукали університетську книгозбірню до активізації роботи з наповнення електронного сховища наукових публікацій вчених університету. За основу наповнення репозитарію бібліотека взяла власні видання вишу, пріоритетом стали Наукові вісники УжНУ. Перерахуємо Наукові вісники УжНУ, вказуючи у квадратних дужках кількість внесених статей:

- Науковий вісник УжНУ Серія: Біологія [773];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Економіка [1589];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Математика і інформатика [282];

- Науковий вісник УжНУ Серія: Медицина [1138];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство [986];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Фізика [617];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Філологія [166];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Право [2227];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Географія. Землеустрій. Природокористування [63];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Педагогіка. Соціальна робота [1586];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Політологія. Соціологія. Філософія [306];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Філологія. Соціальні комунікації [522];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Хімія [563];
- Науковий вісник УжНУ Серія: Історія [354].

Яким чином бібліотека володіє даним архівом, які методи електронного дублювання та які механізми застосовує?

По-перше, книгозбірня застосовує метод запозичення електронних копій Наукових вісників із сайту Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського.

По-друге: оскільки бібліотека не має власного технічного забезпечення, то, керуючись наказом по УжНУ № 70/01-17 від 03.10.2014 р. “Про впровадження електронного репозитарію наукових публікацій ДВНЗ “УжНУ” для проведення процедури сканування, ініціювала наказ за № 78/01-17 від 06.10.2014 р. “Про поповнення репозитарію електронними версіями Наукових вісників УжНУ”.

По-третє: наразі бібліотека отримує обов’язковий електронний варіант Вісника зразу ж після його виходу в світ. Ці обов’язки покладені на власне університетське видавництво “Говерла”, редакційні ради кожного серійного видання. Відповідальність за надходження електронної копії до бібліотеки покладено на головного редактора видання. Саме такий метод є найрезультативнішим для процедури вчасного отримання кожного випуску Вісника. Подальша ж робота повністю лягає на плечі бібліотекарів, які, дотримуючись “Інструкції з реєстрації та завантаження публікацій до електронного репозитарію

DSpace.UzhNU (самоархівування), проводять архівування статті в репозитарій.

Процедура розміщення статті Вісника до DSpace.UzhNU має свою специфіку і вона полягає в адміністративному повноваженні, яке отримала бібліотека від Центру інформаційних технологій УжНУ.

Процес передбачає:

- редагування (виправлення помилок опису);
- заміну файлу (PDF);
- переміщення публікації (з одного зібрання в інше);
- створення ярликів (за умови співавторства);
- видалення матеріалу;
- контроль доступу до груп та користувачів.

Наукова бібліотека УжНУ працює з електронною бібліотечною програмою УФД/Бібліотека, українським програмним бібліотечним забезпеченням, рекомендованим Міністерством освіти та науки України. Після отримання друкованого варіанта Вісника створюється не лише його бібліографічний опис, а й бібліографічний опис кожної статті, розміщеної у випуску. Потім електронний варіант Вісника поділяється на окремі файли і лише тоді завантажується бібліотекою в репозитарій університету.

Завдання бібліотеки – накопичувати масив електронних документів і надавати відкритий доступ до них, створюючи та підтримуючи інституційні репозитарії. Бібліотека повинна бути невід’ємною та важливою структурою університету, яка впливає на його рейтингові показники [5].

Висновки: з викладеного матеріалу прослідковується особливе значення та роль Наукової бібліотеки у поповненні університетського репозитарію, який виконує функцію не тільки електронного сховища наукових напрацювань вчених університету, а й слугує для популяризації наукових досягнень ВНЗ та підвищення іміджу та рейтингу університету як центру наукових досліджень. Завдяки існуванню репозитарію вищу піднімаються наукометричні показники, а відтак і рейтинг установи і бібліотеки. Репозитарій – це розвиток інституційної політики, реалізації стратегії наукових досліджень з подальшим їх розповсюдженням у мережі Інтернет, а бібліотека сприяє активізації цього процесу, виконуючи важливу роль провідника між наукою і світом.

Джерела та література:

1. DSpace. *Вікіпедія*: вільна енцикл. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/DSpace> (дата звернення: 14.05.19).
2. Великосельська О. М. Інституційний репозитарій Хмельницького національного університету як засіб популяризації наукових публікацій університетської спільноти. URL: http://lib.khnu.km.ua/about_library/metodob/Buletlen16/buletlen16.htm (дата звернення: 14.05.19).
3. Інституційний репозитарій. *Вікіпедія*: вільна енцикл. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інституційний_репозитарій (дата звернення: 14.05.19).
4. Левченко Н. Відкритий електронний архів – важливий чинник публікаційної активності науковців. *Бібліотечний вісник* 2018. №5. С. 3–7.
5. Левченко Н. Вплив інституційного репозитарію на рейтинг вищого навчального закладу. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/73907270.pdf> (дата звернення: 21.05.19).
6. Медведь М. М. Бібліотека Ужгородського національного університету – складова сучасного інформаційного простору. *Міжнародний науковий вісник*: збірник наукових статей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції “Науковий парк як універсальна регіональна структура інноваційної діяльності”, Ужгород-Кошице, 3 березня 2016 року / ред. кол. В. І. Смоланка (голова), І. В. Артёмов та ін. – Ужгород: ДВНЗ “УжНУ”, 2016. Вип. 1(12). С.183–188. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/8546>
7. Створення єдиного електронного репозитарію (сховища) наукових публікацій УжНУ. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace> (дата звернення: 15.05.19).

РОЛЬ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ В ФОРМИРОВАНИИ ОТКРЫТОГО ЭЛЕКТРОННОГО АРХИВА DSpace.Uzhnu.edu.ua как важный фактор повышения имиджа и рейтинга университета

В. В. Воробец

Аннотация

В статье освещается роль Научной библиотеки в формировании открытого электронного архива как электронного хранилища научных работ ученых Ужгородского университета с целью популяризации научных достижений вуза и

повищення іміджу і рейтингу університета. Раскрываются практические навыки специфики наполнения репозитария библиотекой.

Ключевые слова: Научная библиотека Ужгородского национального университета, институциональный репозитарий, электронное хранилище публикаций, открытые электронные архивы, DSpace.

THE ROLE OF THE SCIENTIFIC LIBRARY IN THE FORMATION OF THE OPEN ELECTRONIC ARCHIVES DSpace.UZHNU.EDU.UA AS AN IMPORTANT FACTOR OF IMPROVEMENT AND RATING OF THE UNIVERSITY

V. Vorobets

Summary

The article covers the role of the Scientific Library in the formation of an open electronic archive as an electronic repository of the scientific achievements of the scientists of Uzhhorod National University, in order to promote the scientific achievements of the university and enhance the image and rating of the university as the center of the scientific research. The practical skills of filling the repository library with the specifics are revealed. The practical skills and specific tips of the process of filling the repository database are disclosed.

Key words: Scientific Library of Uzhhorod National University, institutional repository, electronic repository of publications, open electronic archives, DSpace.

ГАМНИК Магдалина Василівна,
завідувач сектору обмінно-резервного фонду
Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ОБМІННО-РЕЗЕРВНОГО ФОНДУ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 027.7(477.87) + 025.2:004.91

У статті йдеться про переваги та зручність запровадження комп'ютерних технологій у роботу обмінного та резервного фонду бібліотеки на прикладі застосування інновацій в бібліотеці Ужгородського національного університету.

Ключові слова: обмінно-резервний фонд бібліотеки, інформаційні бібліотечні технології, бібліотечні інновації, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, бібліотечна програма.

Обмінно-резервні фонди є одним із важливих джерел комплектування бібліотечного фонду будь-якої книгозбірні. Існує два підходи до організації обмінно-резервних фондів: обмінний і резервний фонди, які складають одну загальну структуру і відокремлюються в бібліотеці як самостійний підрозділ. Обмінний та резервний фонди – різні за своїм призначенням об'єкти. Резервні фонди є проміжною ланкою між поточним комплектуванням і тими фондами, для яких створюється резерв. Обмінний фонд бібліотеки – це проміжна ланка між тими фондами, в яких подальше зберігання документів є недоцільним, та непрофільними і дублетними документами поточного комплектуван-

ня, з одного боку, і тими адресатами, куди можуть бути запропоновані документи, що вибули з фондів та з відділу комплектування, з іншого боку, для подальшого їх перерозподілу.

Передача документів з обмінно-резервного фонду здійснюється безкоштовно у відповідності з “Інструкцією про організацію та порядок обміну, перерозподілу і розповсюдження документів серед бібліотек України через систему обмінних фондів”. Обмінно-резервний фонд – це фонд цінних в науковому та практичному відношенні документів, які є в бібліотеці в надлишковій кількості та призначені для передачі іншим бібліотекам [1, с. 56]. Процес запровадження комп’ютерних технологій у роботу бібліотеки Ужгородського національного університету розпочався ще в 2002 році з вибору українського програмного бібліотечного забезпечення, рекомендованого Міністерством освіти та науки України – УФД/Бібліотека, що дало змогу вносити в електронну базу нові надходження літератури. Але тільки в 2013 році електронні засоби в повному обсязі увійшли у бібліотечні технології [2, с. 268].

Система “УФД/Бібліотека” призначена для автоматизації всіх основних виробничих циклів бібліотеки, серед яких є особливий цикл: електронний каталог обмінно-резервного фонду бібліотеки.

Нове електронне середовище відкрило перед книгообміном додаткові можливості стосовно технології обміну інформацією про необхідні та запропоновані видання. Листування, списки пропозицій, поточна інформація можуть надаватися в наш час в електронній формі.

Обмінно-резервний фонд бібліотеки ДВНЗ “УжНУ” становить 6002 прим. книг. Усі документи, які знаходяться в обмінно-резервному фонді, представлені на веб-сайті бібліотеки. В електронну базу введено бібліографічні дані про кожну книгу. Кожному примірникові видання присвоєний умовний інвентарний номер. Така інформація про документ надає можливість автоматизовано оформляти акти передачі літератури партнерам за книгообміном, готувати акти вилучення з фонду. Комп’ютерна бібліотечна програма формує акти, в яких вказуються всі бібліографічні дані видання, кількість примірників та загальна сума. За допомогою інформаційних технологій завжди можна відстежити стан обмінно-резервного фонду. На сайті Наукової бібліотеки, в рубриці “Книгообмін”, список літератури систематизований за категоріями, які для зручності виділені у спеціальні підрубрики. Це:

• Наукові вісники; • Бібліографічні покажчики; • Довідкова література; • Гуманітарні науки; • Суспільні науки; • Економіка; • Природничі науки; • Прикладні науки; • Художня література.

Ця інновація надає можливість знайти партнерів нашої бібліотеки про наявність літератури в обмінно-резервному фонді, замовляти ними необхідну літературу і отримувати її у короткий термін. Наша книгозбірня, а саме сектор книгообміну, вчасно поповнює існуючі списки пропонувані для книгообміну документів і розміщує їх на веб-сайті бібліотеки.

Для організації обміну бібліотекою УжНУ укладено договори про співпрацю з 39 бібліотеками провідних вузів України та деякими публічними бібліотеками, серед яких і Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Інформаційна діяльність є пріоритетною ділянкою роботи з обмінними фондами. На сучасному етапі бібліотеки самостійно проводять роботу з поширення, рекламування даних про обмінні фонди, створення та розміщення в Інтернеті на веб-сайтах інформаційних бібліографічних покажчиків (списків), використання електронної пошти. На основі такої інформаційної бази засобами тієї ж електронної пошти можна оперативно узгоджувати книгообмінні операції між бібліотеками.

Відомості про видання, отримані нашою книгозбіркою через книгообмін між бібліотеками, розміщуються в електронному каталозі, який представлено на сайті бібліотеки. Таким чином, інноваційні технології пришвидшують співпрацю з книгообміну між бібліотеками, і велику допомогу в цьому надають сайти бібліотеки.

Джерела та література:

1. Ільченко І. О. Обмінно-резервний фонд як джерело додаткового комплектування фонду бібліотеки (з досвіду роботи бібліотеки ЧДТУ). *Бібліотека вищого навчального закладу в епоху електронних комунікацій: матеріали регіональної міжвузівської науково-практичної конференції* / [уклад. : В. М. Белінська, Н. В. Мороз]. – Чернігів : Наук. б-ка ЧДІУ, 2010. 92 с. URL: http://library2.stu.cn.ua/pro_biblioteku/materiali_konferencij/?prnt=prnt

2. Медведь М. М. Про стан впровадження інноваційних технологій у роботу Наукової бібліотеки університету. *Міжнародний науковий вісник*. Спецвип. 1(10) / редкол.: І. В. Артёмов (голова), О. І. Свеженцева, І. А. Грабова та ін. Ужгород : ДВНЗ “УжНУ”. 2015. С. 267–276.

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ
ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
В РАБОТЕ ОБМЕННО-РЕЗЕРВНОГО ФОНДА
НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ
УЖГОРОДСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА**

М. В. Гамник

Аннотация

В статье говорится о преимуществах и удобстве введения компьютерных технологий в работу обменного и резервного фонда библиотеки на примере применения инноваций в библиотеке Ужгородского национального университета.

Ключевые слова: *обменно-резервный фонд библиотеки, информационные библиотечные технологии, библиотечные инновации, Научная библиотека Ужгородского национального университета, библиотечная программа.*

**EMPLOYMENT MODERN INFORMATION
TECHNOLOGIES THE WORK OF THE LIBRARY
EXCHANGE AND RESERVE FUNDS**

М. Hamnyk

Summary

The article deals with the advantages and convenience of introducing computer technologies into the work of the library's exchange and reserve funds, using innovations in the library of Uzhhorod National University.

Key words: *exchange-reserve fund of library, information library technologies, library innovations, the scientific library of Uzhhorod National University, library program.*

ДУБИНСКИЙ Алексей Георгиевич,
*кандидат технических наук, доцент,
и.о. заведующего кафедры
медико-биологической физики и информатики,
ДЗ “Дніпропетровська медична академія
МОЗ України”*

**ОТКРЫТЫЙ РЕПОЗИТОРИЙ
ДЛЯ ВЕБОМЕТРИЧЕСКОГО РЕЙТИНГА ВУЗА**

УДК 004+027.7

Цифровой архив научных публикаций – важный инструмент для продвижения вуза в рейтинге Webometrics. Наполнение репозитория прямо влияет на факторы присутствия и открытости. В цифровом онлайн-архиве нужно размещать не только традиционные публикации, но и “серую литературу”.

Ключевые слова: *рейтинг, Webometrics, интернет, репозиторий, сайт вуза.*

Одна из ключевых задач научной библиотеки – обеспечение доступа к актуальной научной информации, помощь в ее распространении от создателей к потребителям. Развитие интернета привело к тому, что изменились направления взаимоотношений участников этой коммуникационной цепи [1]. В прошлом библиотеки вуза собирали печатные издания и предоставляли исследователям (сотрудникам и студентам) возможность изучать их. Сейчас библиотеки должны в первую очередь содействовать распространению публикаций аффилированных авторов с помощью цифрового архива – репозитория открытого доступа.

Такое изменение коммуникационной модели деятельности [2] так или иначе происходит во многих библиотеках современных вузов. Высшие учебные заведения предоставляют образовательные услу-

ги на конкурентном рынке. Объективным способом сравнения вузов считаются рейтинги, самым полным из которых является Webometrics (“Webometrics Ranking of World Universities”). Позиция вуза в этом рейтинге определяется четырьмя факторами: presence (присутствие), impact (влияние), openness (открытость) и excellence (превосходство) [3]. Библиотека вуза – одно из ключевых подразделений, ее эффективная работа позволяет улучшить место, занимаемое в этом рейтинге [4].

Вебометрический рейтинг по определению учитывает лишь те результаты работы, которые представлены в интернете. Фактически в первую очередь стоит говорить об увеличении количества страниц на сайте вуза. Основные возможности для улучшения показателя первого фактора (присутствия) рассмотрены в [5]. Среди достаточно большого круга задач следует уделить особое внимание развитию сайта библиотеки, веб-модуля электронного каталога и цифрового репозитория [6]. Репозиторий электронных документов – в первую очередь научных публикаций сотрудников вуза – также инструмент для фактора открытости [7]. Эффективность развития институциональных репозитория подтверждена, например, в [8]. Интересно, что стремительный рост количества исследовательских репозитория сопровождается довольно медленным их заполнением [9] и для улучшения заполняемости, видимо, требуется вносить изменения в правила работы научных организаций.

Открытый электронный архив публикаций – также и необходимый (но не достаточный) инструмент для развития фактора превосходства [10]. В 2019 году лишь у 43 из 322 вузов Украины фактор превосходства имеет значение больше минимального.

В Днепропетровской медицинской академии репозиторий был создан в 2014 году согласно приказу ректора “с целью обеспечения свободного доступа к образовательным материалам и результатам научных исследований” [11]. Согласно действующей системе рейтинговой оценки [12] только размещенные в репозитории статьи учитываются при расчете рейтинга преподавателей, что стимулирует сотрудников своевременно направлять в библиотеку электронные копии своих публикаций.

К сожалению, рейтинг репозитория “The Ranking Web of World Repositories” сейчас дает доступ только к общему, всемирному списку.

Отдельные выборки для стран и континентов были отменены. Сравнение с данными прошлого года показывает, что количество ссылок в Google Scholar на документы в репозиториях вузов Украины продолжает увеличиваться. Лучшую позицию среди вузов Украины (56 ранг) занимает Национальный университет “Львовская политехника”.

Эффективное применение цифровых архивов требует качественного расширения типов документов, размещаемых в них, в частности за счет так называемой “серой литературы” [13] – малотиражных или электронных изданий, публикуемых через некоммерческие каналы. Характерными примерами таких документов являются [12] и [11]. Дальнейшее развитие концепции широкого внедрения открытых репозитория приводит к идее репозитория для “науки 2.0” [14], как платформы для поддержки рабочих процессов научной коммуникации, которая наиболее актуальна не столько после завершения, сколько во время выполнения научного исследования.

Источники и литература:

1. Лаврик О. Л. Академическая библиотека в современной информационной среде = Academic Library in the Electronic Environment. Новосибирск : ГПНТБ СО РАН, 2003. 251 с.
2. Колесникова Т. А. Коммуникационные модели деятельности библиотек высшей школы. *Библиотековедение*. 2014. №1. С. 114–122. URL: <https://doi.org/10.25281/0869-608X-2014-0-1-114-122>
3. Aguillo I. F., Ortega J. L., Fernández M. Webometric ranking of world universities: Introduction, methodology, and future developments. *Higher education in Europe*. 2008. Т. 33. №. 2–3. С. 233–244.
4. Скалабан А. В. Роль библиотеки в укреплении позиций университета в Ranking Web of Universities (Webometrics). *Библиотека как феномен культуры* : междунар. конгресс, Минск, 23 – 24 окт. 2013 г. URL: <http://eprints.rclis.org/20520/>
5. Дубинский А. Г. Первоочередные меры для повышения позиции вуза в международном рейтинге Webometrics. *Восточно-Европейский журнал передовых технологий*. 2012. Т. 6. №. 2(60). С. 52–56. URL: http://repo.dma.dp.ua/6/1/dubinsky_webometrics1.pdf
6. Галынский В. М., Кулаженко В. Г., Соловьев П. Л. Роль библиотек в рейтинговой стратегии университетов. *Бібліотечні веснік*. 2016. Вып. 8. С. 47–63.

7. Дубинський А. Г. Пути повышения позиции вуза в рейтинге webometrics: фактор открытости. *Системи обробки інформації*. 2012. №. 9. С. 286–290. URL: http://repo.dma.dp.ua/9/1/dubinsky_webometrics3.pdf

8. Shukla S. H., Poluru L. Webometric analysis and indicators of selected Indian state universities. *Information Studies*. 2012. Т.18. №2. Р. 79–104.

9. Marsh R. M. The role of institutional repositories in developing the communication of scholarly research. OCLC Systems & Services: *International digital library perspectives*. 2015. Т. 31. №. 4. Р. 163–195. URL: <https://doi.org/10.1108/OCLC-04-2014-0022>

10. Дубинський А. Г. Международный рейтинг вузов Webometrics: как увеличить значение фактора превосходства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Т. 22. №. 15. С. 377–384. URL: http://repo.dma.dp.ua/7/1/dubinsky_webometrics2.pdf

11. Мазница В. В. (2014) Научная библиотека Днепропетровской медицинской академии. О Репозитарии. URL: <http://repo.dma.dp.ua/id/eprint/272>

12. Положення про рейтингову систему оцінки діяльності кафедри ДЗ “Дніпропетровська медична академія МОЗ України” / І. С. Шпонька, Н. В. Ліхолетова, С. В. Захаров та ін. Дніпро : ДЗ “ДМА”, 2019. 16 с.

13. Ferreras-Fernández T., García-Peñalvo F. J., Merlo-Vega J. A. Open access repositories as channel of publication scientific grey literature. Proceedings of the 3rd international conference on technological ecosystems for enhancing multiculturalism. ACM, 2015. С. 419–426.

14. Assante M. et al. Science 2.0 repositories: time for a change in scholarly communication. *D-Lib Magazine*. 2015. Т. 21. №1/2. С. 1–14.

ВІДКРИТІЙ РЕПОЗИТОРІЙ ДЛЯ ВЕБОМЕТРИЧНОГО РЕЙТИНГУ ВУЗУ

О. Г. Дубинський

Анотація

Цифровий архів наукових публікацій - важливий інструмент для просування вузу в рейтингу Webometrics. Наповнення сховища прямо впливає на фактори присутності і відкритості. У цифровому онлайн-архіві потрібно розміщувати не тільки традиційні публікації, але й “сіру літературу”.

Ключові слова: рейтинг, Webometrics, інтернет, репозиторій, сайт ВНЗ.

OPEN REPOSITORY FOR WEBOMETRIC UNIVERSITY RATING

A. Dubinsky

Summary

The digital archive of scientific publications is an important tool for promoting a university in the Webometrics ranking. Filling the repository directly affects the factors of presence and openness. In a digital online archive, you need to place not only traditional publications, but also “gray literature”.

Key words: rating, Webometrics, Internet, repository, academic website.

КОСТИК Марина Василівна,
магістр, Вестфальський університет
імені Вільгельма, місто Мюнстер, Німеччина

ОНЛАЙН-ПОСЛУГИ ТА РЕСУРСИ АМЕРИКАНСЬКИХ ТА НІМЕЦЬКИХ НАУКОВИХ БІБЛОТЕК

УДК 027.08:004

У статті окреслюється загальна стратегія, а також подається огляд конкретних електронних ресурсів та сервісів, поширених на заході, на прикладі двох американських та однієї німецької наукових бібліотек, які знаходяться у різних за потужністю та розміром університетах.

***Ключові слова:** наукова бібліотека, бібліотечні інновації, західні бібліотеки, сканування, бази даних, онлайн освіта, освітні платформи, електронні ресурси, стратегія, мапа бібліотеки, бібліотечний обмін.*

Цифрова революція змінила і продовжує змінювати усі сфери нашого життя, і освітній простір не є винятком. Ці радикальні і невблаганні з точки зору часу зміни змушують весь світ адаптуватися: новоспечених випускників, які розуміють, що на ринку праці в попиті навички, про які навіть не було ще мови, коли вони вступали в університети; освітні заклади, яким потрібно мало не щороку відкривати нові спеціалізації, щоб встигати за розвитком індустрій, особливо тим чи іншим боком пов'язаних з технологіями; і не в останню чергу – бібліотеки, які тримають на своїх плечах увесь освітній та дослідницький процес.

У цих шалених перегонях, щоб випередити конкурентів або навіть просто встигнути за невгамовним світом, всім установам, а в нашому випадку – бібліотекам, потрібні енергія та фінансування. Хоч і вирішення проблем фінансування могло б відкрити багато можливостей для українських бібліотек, не менш важливим є розвиток стратегії і втілення в життя ідей, які не вимагають величезних коштів і залежать від організаційних рішень та ентузіазму. Ця стаття ставить на меті ознайомити читачів із загальною стратегією та конкретними рішення-

ми, які західні наукові бібліотеки використовують для сприяння освітньому та науковому процесу в університетах.

В якості прикладів я використовую три закордонні бібліотеки, з якими я мала безпосередній контакт під час та після закінчення магістерської програми. Хоча бібліотеки не були окремо підібрані для огляду в цій статті за певними критеріями, кожна з них представляє окрему категорію з огляду на чисельність студентів в університетах та кількість примірників в самих бібліотеках. Перша – одна з найбільших (11 млн примірників) та найвідоміших у світі – бібліотека Принстонського університету у Сполучених Штатах Америки, відомого як потужний дослідницький приватний заклад. Однак сам університет є найменшим з трьох представлених: із чисельністю студентів дещо понад 8000. Друга за розміром бібліотека знаходиться у місті Мюнстері, у Німеччині, у Вестфальському університеті імені Вільгельма, де я, власне, і здобула ступінь магістра. В цьому університеті навчається понад 43 000 студентів, а сама бібліотека містить у своєму фонді близько 6,2 млн примірників. І, нарешті, остання бібліотека – найменша – з лише 1,5 млн примірників – обслуговує студентів (понад 20 000) і науковців Університету штату Іллінойс у місті Нормал у Сполучених Штатах Америки.

Перший сервіс, який кидається в очі на сайті американських бібліотек – “Запитай бібліотекаря.” Бібліотеки пропонують усі можливі методи зв'язку: електронну пошту, номери телефонів, чат, вбудований в сам сайт бібліотеки, і навіть SMS-повідомлення. В режимі реального часу (в робочі часи) можна отримати консультацію бібліотекаря і бути або перенаправленим у відповідний відділ, або ж одразу отримати відповідь на своє питання, не виходячи з дому. В усіх трьох бібліотеках можна легко знайти контактну інформацію працівників, які спеціалізуються на конкретних дисциплінах, і вже напряму зв'язатися з відповідним спеціалістом.

Окрім звичайної паперової та електронної мапи Вестфальська бібліотека пропонує аудіотур для своїх нових відвідувачів та й усіх охочих освіжити пам'ять. На багатьох дверях та інших предметах можна знайти QR-коди і відсканувати їх будь-яким смартфоном. Таким чином можна перейти за посиланням до аудіофайлу і прослухати інформацію про той чи інший відділ в бібліотеці або ж отримати інструкцію з

експлуатації певної бібліотечної техніки чи доступу до медіа-ресурсів. Усю цю інформацію можна отримати безпосередньо від бібліотекаря, але, знаходячись у певному відділі або перед якоюсь технікою, не потрібно йти шукати когось, хто б допоміг розібратися, куди йти чи яку кнопку натиснути. Бібліотеці було достатньо один раз записати усі інструкції на диктофон і викласти їх у вільний доступ, попередньо згенерувавши QR-коди.

Розуміючи переваги та попит на електронні ресурси, бібліотеки всіляко сприяють та навіть заохочують користувачів конвертувати паперовий формат в електронний. Сканування будь-яких матеріалів (за винятком стародруків та інших цінних видань) в усіх трьох бібліотеках є нелімітованим та безкоштовним. Тобто будь-який користувач в змозі взяти книгу з полиці і відсканувати її на сканері, який зазвичай розташований поблизу. Принстонська бібліотека знаходиться в цьому плані на крок попереду – вона пропонує сервіс ArticleExpress, завдяки якому користувачі можуть дистанційно замовити сканування окремої статті чи розділу книги і, залежно від завантаженості бібліотекарів, отримати своє відскановане замовлення того ж дня, навіть знаходячись в іншому місті чи за кордоном. Бібліотека також може виконати таке замовлення, якщо в її фонді немає саме цього примірника – тоді бібліотекарі зв'язуються з іншими бібліотеками і просять їх вислати відскановану версію, а потім надають доступ до неї своєму користувачеві на 21 день. Звичайно, цей сервіс має певні обмеження в кількості сторінок для сканування та запитів на добу, але це надзвичайно зручно для науковця, якому терміново потрібно прочитати певну статтю чи уривок. Усі подібні сервіси надаються лише за умови дотримання авторських прав. Зазвичай запис у бібліотеку передбачає це зобов'язання, тому не потрібно кожного разу підписувати документ з конфіденційності.

Міжбібліотечний обмін не обмежується пересиланням електронних версій чи сканованих примірників. Користувачі бібліотек мають змогу замовити паперову копію, яка є в наявності в іншій бібліотеці. Інтернет значно спростив цей процес, і тепер таке замовлення можна зробити на сайті бібліотеки. Зазвичай бібліотеки співпрацюють з іншими в регіоні і надають одна одній доступ до електронної бази. Таким чином користувачам не потрібно шукати певний примірник на багатьох різних сайтах, достатньо просто набрати назву в пошуку на

сайті своєї бібліотеки.

Якщо паперовий примірник знаходиться в іншій бібліотеці, можна оформити замовлення прямо на сайті і пізніше отримати підтвердження та терміни пересилки на електронну пошту. Також на сайті можна здійснити оплату, якщо ця послуга її передбачає.

Доступ до багатьох бібліотечних баз даних та каталогів можливий лише за умови використання бібліотечних комп'ютерів або ж під'єднання до бібліотечної інтернет-мережі. Бібліотеки йдуть назустріч студентам та науковцям, надаючи доступ до VPN, віртуальної приватної мережі. Тобто, маючи спеціальне ім'я користувача (зазвичай, університетську електронну адресу) та пароль, можна приєднатися до внутрішньої бібліотечної інтернет-мережі з дому або будь-якого іншого місця. Тобто, знаходячись вдома, можливо так само здійснювати пошук в каталогах та отримувати доступ до електронних ресурсів, як би це відбувалося в приміщенні бібліотеки. Особисто я частіше користувалася цією можливістю, ніж відвідувала бібліотеку.

В період іспитів в бібліотеках суттєво збільшується потік студентів, і дуже часто в читальних залах не вистачає місць усім охочим. В такі періоди бібліотеки продовжують робочі години і навіть залишаються відкритими до півночі у певні дні. Німецька бібліотека нещодавно запустила сервіс, який відслідковує кількість вільних місць (також і відсоток) на даний час у кожному окремому відділі в режимі реального часу. Якщо відкрити розгорнуту версію, можна побачити, як потік відвідувачів різниться у певні дні та певні години. Якщо комусь некомфортно працювати у переповненому приміщенні, можливо заздалегідь дізнатися, чи варто зараз йти до цього конкретного читального залу. Методика, яку бібліотека використовує для підрахунку вільних місць, полягає в кількісному підрахунку підключень до Wi-Fi у кожному відділі бібліотеки. Звичайно, така система підрахунку має свої огріхи, але вона дає достатньо повну картину того, наскільки багато відвідувачів знаходиться в залах.

Цей і йому подібні сервіси зазвичай розробляються студентами факультету інформаційних технологій, які мають можливість проходити практику в бібліотеці або ж навіть захищати наукові роботи на основі подібних розробок. Такий симбіоз дає можливість бібліотекам економити на витратах для вдосконалення технологічних процесів, тим самим

забезпечуючи студентів обов'язковими для їхніх навчальних програм практикою та науковими проектами.

Ще один надзвичайно корисний ресурс, який пропонують бібліотеки – доступ до онлайн курсів. Зараз існує безмежна кількість онлайн порталів та платформ, на яких представлені відеокурси на будь-які теми. Багато з них передбачають придбання абонементу для доступу до усіх курсів на платформі або ж оплату за кожен окремий курс. Водночас все ще існують безкоштовні платформи, для доступу до яких просто потрібна реєстрація з електронною поштою. Маючи такий широкий спектр ресурсів на вибір, студенти та усі охочі досить часто витрачають більше часу на пошук найкращого ресурсу, ніж на проходження самого курсу. Бібліотеки спрощують цей процес, надаючи посилання на безкоштовні ресурси або ж оформлюючи безкоштовну підписку на платні портали для усіх своїх користувачів. Одними з найвідоміших платформ є Coursera, Udemy, Lynda, edX та FutureLearn. Бібліотеки, з якими мені доводилося мати справу, пропонували безкоштовну та безлімітну підписку на Lynda, онлайн портал, який не так давно придбала найбільша ділова соціальна мережа LinkedIn. Якщо купляти підписку самостійно, вона коштуватиме понад 20 доларів на місяць.

Усі вищеперераховані ресурси та сервіси роблять західні бібліотеки надзвичайно зручними для користувачів. З точки зору стратегії ці бібліотеки ставлять на меті подальшу розбудову свого дистанційного потенціалу, який відповідатиме вимогам часу. Ми все більше і більше звикаємо миттєво отримувати відповідь на свої запитання (через пошук в Google), замовляти товари он-лайн і отримувати їх в зручний нам час і в зручному місці, переписуватися короткими повідомленнями без привітань та інших формальностей, дивитися розклад он-лайн і змінювати плани в останню мить, дізнаватися новини та навіть навчатися через соціальні мережі. Бібліотеки підлаштовуються під цей стиль життя і роблять свої пошукові системи схожими на Google; замовлення примірників – на покупки в інтернет-магазинах; спілкування з бібліотекарем – на переписку з одногрупником; свою інтернет-сторінку – на соціальну мережу. І хоча ці зміни здалися б дикими кілька десятиліть тому, вони цілком доцільні в наш час, адже створюють сприятливе середовище для отримання освіти та розвитку науки в університетах.

Джерела та література:

1. <http://library.princeton.edu/>
2. <https://library.illinoisstate.edu/>
3. <https://www.lynda.com/>
4. <https://www.ulb.uni-muenster.de/>

ОН-ЛАЙН УСЛУГИ И РЕСУРСЫ АМЕРИКАНСКИХ И НЕМЕЦКИХ НАУЧНЫХ БИБЛИОТЕК

М. В. Костик

Аннотация

В статье определяется общая стратегия, а также дается обзор конкретных электронных ресурсов и сервисов, распространенных на Западе, на примере двух американских и одной немецкой научных библиотек, находящихся в разных по потенциалу и размеру университетах.

Ключевые слова: библиотека, библиотечные инновации, западные библиотеки, сканирование, базы данных, онлайн образование, образовательные платформы, электронные ресурсы, стратегия, карта библиотеки, библиотечный обмен.

ONLINE SERVICES AND RESOURCES AT AMERICAN AND GERMAN UNIVERSITY LIBRARIES

M. Kostyk

Summary

The article outlines an overall strategy, as well as provides examples of certain digital services and resources provided by Western libraries. The analysis is based on two US and one German library belonging to three universities that vary in size and importance.

Key words: library, library innovations, Western libraries, scanning, databases, online education, online education platforms, electronic resources, strategy, library map, interlibrary loans.

КРАВЧУК Наталія Павлівна,
завідувачка відділу обслуговування
науковою літературою,
НТБ НУ “Львівська політехніка”

ЛИС Наталія В'ячеславівна,
головна бібліограф
відділу обслуговування
науковою літературою,
НТБ НУ “Львівська політехніка”

“НА ВІДСТАНІ ВИТЯГНУТОЇ РУКИ”: У ПОШУКУ НОВИХ НАПРЯМІВ РОБОТИ

УДК 024+004.774] : 027.7 : [378.4:62] (477.83 – 25)

Показано трансформацію функцій відділу обслуговування науковою літературою Науково-технічної бібліотеки НУ “Львівська політехніка”. Висвітлено використання нових віртуальних сервісів, метою яких є надання послуг віддаленим користувачам. Розглянуто принципи формування контенту сторінки Facebook у НТБ НУ “Львівська політехніка”.

Ключові слова: відділ обслуговування Науково-технічної бібліотеки НУ “Львівська політехніка”, нові віртуальні послуги, веб-сайт, веб-сторінка, соціальні мережі, Facebook, контент.

Інтернет відіграє важливу роль у всіх сферах життя людини, в зв'язку з чим його функції значно розширюються. Бібліотеки також не

стоять осторонь змін у всіх сферах соціального життя. Адже гарантією якісного задоволення потреб сучасних користувачів стає організація бібліотечно-інформаційного обслуговування з використанням нових інтернет-сервісів та трансформацією уже існуючих.

Виходячи із реалій сьогодення, поруч із задоволенням запитів традиційних користувачів Науково-технічна бібліотека НУ “Львівська політехніка” активізувала роботу з віртуальними користувачами. Активно розпочалося впровадження інформаційних послуг із розміщенням низки електронних сервісів на веб-сайті. Сьогодні дистанційно можна скористатися наступними послугами: замовити інформаційний супровід дослідження, отримати допомогу у складанні списку літератури за вимогою ВАК, визначити УДК, сформувати персональний покажчик, скористатися сервісом електронної доставки документів (ЕДД), здійснити підбір літератури за темою, замовити виставку чи екскурсію тощо.

Поступово переорієнтовує свої функції відділ обслуговування науковою літературою. Все більшим попитом у віртуальному середовищі користуються такі послуги як ЕДД та тематичний підбір літератури за запитом. Їх виконанням займається наш відділ. Для оформлення замовлень на ці сервіси потрібно заповнити відповідні форми та вказати електронні адреси.

Однією із основних функцій відділу обслуговування науковою літературою є виставкова робота. Крім організації традиційних експозицій, працівники відділу продовжують вдосконалювати свої навички у роботі над віртуальними. Віртуальні виставки є важливою складовою в інформуванні віддалених користувачів про видання з фондів книгозбірні та інші ресурси, представлені у бібліотеці. На веб-сторінці віртуальних виставок представлено широкий спектр тематичних та персональних виставок. Кожна з них є інтерактивною, з використанням усіх переваг інтернет-сервісів. Підготовка виставок – це втілення індивідуальних ідей і творчого бачення працівників, які їх створюють. Віднедавна розміщення усіх віртуальних виставок на веб-сторінку курає наш відділ. Модератор корегує вже готові виставкові “продукти” в форматі ppt / pptx, конвертує їх у pdf та завантажує на сервер. Далі створюється frame, де заповнюються усі необхідні поля та здійснюється збереження на веб-сторінці.

Важливими інформаційними ресурсами бібліотек залишаються веб-сайти. Однак, щоб відповідати сучасним користувачьким вимогам, вони потребують постійного вдосконалення та оновлення.

Сайт Науково-технічної бібліотеки НУ “Львівська політехніка” є інформативним та зручним у користуванні, він діє з 2007 р. Сьогодні інтерфейс веб-сайту зазнав змін і функціонує на новій, більш сучасній платформі, яка дала можливість розширити спектр сервісів та послуг в режимі онлайн.

Нового забарвлення набула веб-сторінка новин. Здійснюється оперативне інформування про усі події, що відбуваються в бібліотеці (конференції, вебінари, тренінги, екскурсії), віртуальні та традиційні виставки, які експонуються в бібліотеці, надходження видань, доступи до різноманітних баз даних та передплатених електронних ресурсів. Усі повідомлення включають текстову та ілюстративну частину. Технічне та частково текстове наповнення цієї веб-сторінки здійснює працівник відділу, який виконує функції модератора сторінки. Для цього заповнюється відповідна форма, активується рубрика “опублікувати”.

Інформація, представлена в новинах, відображається і у соціальних мережах, зокрема ми активно почали використовувати соціальну мережу Facebook як платформу для спілкування та інформування якомога більшої чисельності нашої аудиторії.

Довгий час ведення сторінки соціальної мережі Facebook “блукало” між працівниками нашої книгозбірні у пошуках постійного модератора сторінки. Сьогодні цей обов’язок доручено відділу обслуговування науковою літературою, який займається більшою частиною інформаційної роботи бібліотеки. Важливим моментом при плануванні стало укладання контент-плану сторінки бібліотеки у Facebook.

Таким чином, ми побачили, який контент можна було “приготувати” заздалегідь (визначні дати з історії Львівської політехніки; популяризація видань, які розміщуються на виставках; календар міжнародних свят тощо), щоб уникнути поспіху та недбалості у розміщенні постів на своїй сторінці. У роботі ми прагнемо дотримуватися правила 75/25 розміщення цікавого контенту.

Важливим є те, що на Facebook ми маємо велику цільову аудиторію – Львівську політехніку, яка складається з 18 інститутів та більше ніж 103 кафедр. Крім того, при створенні події ми намагаємося охо-

пити якомога більшу частину львівської спільноти, зареєстрованої у соціальній мережі та з якою ми вже співпрацювали у деяких проектах, таких як “Архітектура Львова”, Народний театр-студія “Хочу”, “Фотографії старого Львова” тощо.

Інформаційні повідомлення тематичної направленості дозволяють нам донести до користувачів інформацію про події, які відбуваються в нашій книгозбірні (тренінги, семінари, підвищення кваліфікації), інформувати про нові надходження літератури у фонд бібліотеки. Повідомлення про виставки (тематичні, персональні, віртуальні) розкривають бібліотечний фонд. Крім того, через свою сторінку ми популяризуємо послуги бібліотеки, її електронні ресурси та бази даних, інформуємо наукову спільноту Львівської політехніки про семінари та вебінари.

Публікації емоційно-розважального контенту нашої сторінки звітують про події та заходи, які проходять у книгозбірні. Звісно ж, для привернення уваги до своєї сторінки ми використовуємо і цікаві повідомлення розважального характеру.

Важливим аспектом у нашій роботі є підтримка зацікавленості аудиторії у подіях або заходах, які готуються. Так, при підготовці заходу ми висвітлюємо всі етапи його створення – як правило, це оголошення, декілька постів інформаційного характеру про хід підготовки події та фото робочих моментів. Оперативно подаємо інформацію та фотозвіт загальноуніверситетських заходів, які відбуваються в нашій книгозбірні, таких як конференції, семінари, дискусії.

Отже, ми робимо все для залучення все більшої кількості користувачів на “свою територію” і розуміємо, що для успішного просування бібліотеки, у т.ч. у молодіжному середовищі, нам необхідно активізувати свою роботу в Instagram, який є більш поширений у студентській аудиторії наших користувачів.

“НА РАССТОЯНИИ ВЫТЯНУТОЙ РУКИ”: В ПОИСКАХ НОВЫХ НАПРАВЛЕНИЙ РАБОТЫ

Н. П. Кравчук, Н. В. Лыс

Аннотация

Показано трансформацию функций отдела обслуживания научной литературой Научно-технической библиотеки НУ “Львовская политехника”. Представлено использование новых виртуальных сервисов, целью которых является предоставление услуг удаленным пользователям. Рассмотрены принципы формирования контента страницы Facebook в НТБ НУ “Львовская политехника”.

Ключевые слова: *отдел обслуживания Научно-технической библиотеки НУ “Львовская политехника”, новые виртуальные услуги, веб-сайт, веб-страница, виртуальный пользователь, социальные сети, Facebook, контент.*

“WITHIN ARM’S REACH”: IN PURSUIT OF NEW DIRECTIONS OF WORK

N. Kravchuk, N. Lys

Summary

The transformation of the Department of Scientific Literature Service (Scientific Library of Lviv Polytechnic National University) functions is shown. The usage of new virtual services aimed at providing services to remote users is highlighted. The principles of forming the content for the Scientific Library’s Facebook page are considered.

Key words: *the Department of Scientific Literature Service of Scientific Library of Lviv Polytechnic National University, new virtual services, website, web page, social networks, Facebook, content.*

КРИВОВА Світлана Германівна,
*завідувач сектору наукової обробки
літератури Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОНЛАЙН-ПОСЛУГИ ІНДЕКСУВАННЯ ЗА УДК У НАУКОВІЙ БІБЛОТЕЦІ УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 027.7(477.87):025.355:025.4.036:004.9

У тезах аналізуються перспективи розвитку та актуальність онлайн-послуги індексування за УДК в роботі Наукової бібліотеки по забезпеченню своєчасного дистанційного обслуговування студентів, викладачів, науковців.

Ключові слова: *Наукова бібліотека УжНУ, онлайн-послуги, якість послуги, професіоналізм бібліотекаря, індексування за УДК.*

Сучасні інформаційні технології (ІТ) охоплюють усі сфери сучасної науки та освіти. Вплив мережевого принципу в цій галузі сприяє додатковим можливостям нових послуг в роботі бібліотек. “Перенасичення світового простору інформацією в останні роки спричинило підвищення планки вимог до відбору інформації, її оброблення та своєчасного надання користувачам, що спричинило бібліотеки змінювати технології обслуговування і, зокрема, впроваджувати онлайн нові форми роботи” [1, с. 30].

Розвиток онлайн-послуг в бібліотечній роботі доповнює позитивний облік в веб-середовищі, який формується по принципу “послуга розповідь про все” [3].

Згідно з формулюваннями тлумачного словника “Комп’ютерні інформаційні системи та сховища даних”, термін “онлайн” (online) ви-

значається як робота користувача в інтерактивному режимі, при якому зв'язок з об'єктом не переривається [3].

У Науковій бібліотеці УжНУ на головній сторінці представлені онлайн-послуги, серед яких передбачено послугу “індексування за УДК”, яка надається відділом наукової обробки літератури. Саме цей відділ надає допомогу при визначенні індексів Універсальної десятикової класифікації (УДК) та авторського знака до наукових та навчальних праць. Послуга надається лише науковцям, співробітникам, викладачам, аспірантам та студентам Ужгородського національного університету [7]. Для цього необхідно заповнити форму для отримання УДК чи/та авторського знака для своєї наукової праці і відіслати її на електронну адресу бібліотеки. Термін виконання – протягом робочого дня. В указаній формі треба зазначити: ПІБ замовника, електронну адресу, кафедру, посаду, вид видання (стаття, монографія, збірник, дисертація тощо), ключові слова, прізвище першого автора для визначення авторського знака.

УДК – бібліотечна класифікація документів широко використовується у всьому світі для систематизації творів науки, літератури і мистецтва, періодичного друку, різних видів документів і організації картотек. Ця класифікація розроблена Міжнародним бібліографічним інститутом у 1895–1905 на основі “Десятькової класифікації” американського бібліотекаря Дьюї. Сьогодні УДК є інтелектуальною власністю Міжнародного консорціуму УДК. Можливості УДК дають змогу систематизатору перейти від пасивного відшукування у таблицях індексу, який є адекватним для змісту документа, до активного створення індексів за допомогою вільного комбінування елементів основної і допоміжних таблиць відповідно до специфічного профілю бібліотеки, інформаційного центру або роботи, яку вони здійснюють. Правильність цього процесу регламентується методикою [6].

Методика індексування – це сукупність заходів та правил побудови індексів УДК для понять, які відображають основний зміст документа або запиту. Основним завданням методики є забезпечення одноманітності підходів до створення індексів [5].

Для виконання послуги “індексування за УДК” розроблено правила індексування.

Правило перше: Індексувати документ за його основним змістом.

Правило друге: Враховуючи багатоаспектність УДК, необхідно чітко визначити предмет та аспект його розгляду.

Правило третє: Правильне використання допоміжних таблиць.

Правило четверте: Під час індексування документів дотримуватись послідовності пошуку складових індексу.

Правило п'яте: Правильне утворення складних індексів. Це індекси, що утворюються сполученням основного індексу із загальним або спеціальним визначником.

Правило шосте: Утворення складених індексів, які формують із двох і більше простих або складних індексів за допомогою знаків відношення та подвійного відношення.

Правило сьоме. Алгоритм практичного індексування за УДК. Процес індексування можна подати у вигляді переліку операцій, які виконуються послідовно.

Робота бібліотекаря, який надає онлайн-послугу “індексування за УДК”, повинна відповідати таким критеріям: якість, надійність, оперативність, поважність, обов'язковість та високий професіоналізм.

Якість послуги – максимальне дотримання побажань користувача.

Надійність – в першу чергу, це компетентність та професіоналізм бібліотекаря.

Оперативність – зв'язок за допомогою веб-технологій, SKIPE, VIBER, FB та ін.

Якість послуги залежить також від уміння бібліотекаря викликати довіру до послуги.

Поважність відносин – це, перш за все, індивідуальне обслуговування. Обов'язковість відповіді – гарантована відповідь в зазначений термін.

Професіоналізм бібліотекаря – одна з головних вимог щодо надання онлайн-послуги. Особливе значення у зв'язку з цим набуває рівень кваліфікації спеціалістів сектору наукової обробки документів, які саме здійснюють цю послугу. Бібліотекарі, які працюють в умовах сучасних вимог, повинні орієнтуватися в усіх галузях знань, володіти іноземними мовами, сучасною термінологією.

У секторі наукової обробки документів бібліотеки Ужгородського університету працюють досвідчені працівники, які визначають індекс УДК. Це фахівці з великим стажем роботи та вмінням працювати з різними бібліотечними класифікаціями. В своїй роботі по індексуванню за УДК вони дотримуються методики індексування та досконалого вивчення наукової праці, підручника, статті з тим, щоб індекс УДК відображав всі аспекти даної роботи.

Отже, онлайн-послуга “індексування за УДК” – це найкоротший шлях отримання оперативної професійної допомоги.

Джерела та література:

1. Білак О. Інтерактивне обслуговування в публічних бібліотеках України – шлях до самообслуговування. *Бібліотечна планета*. 2016. №1(71). С. 30–36.
2. Владичинська А. Навіщо сервіс у бібліотеці. *Бібліотечна планета*. 2016. № 2 (72). С. 26–29.
3. Карамішева К. Онлайн-послуга Державної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського: сучасні підходи та перспективи. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 6. С. 18–20.
4. Книжкова палата України : [сайт]. URL: <https://www.ukrbook.net/udc/LDC.metod>. Методика індексування за УДК. “Сторінка систематизатора” за посиланням http://ukrbook.net/UDC/UDC_1.html
5. Наукова бібліотека УЖНУ: [сайт]. URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/46/show>
6. Ніколаєнко Н. Роль бібліотеки у формуванні науково-освітнього інформаційного простору ВНЗ. *Вища школа*. 2001. № 5. С. 48–49.
7. Универсальная десятичная классификация: URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/http/>

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОНЛАЙН-УСЛУГИ ИНДЕКСИРОВАНИЯ ПО УДК В НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКЕ УЖГОРОДСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

С. Г. Кривова

Аннотация

В тезисах анализируются перспективы развития и актуальность онлайн-услуги индексирования по УДК в работе Научной библиотеки для обеспечения своевременного дистанционного обслуживания студентов, преподавателей, научных сотрудников.

Ключевые слова: Научная библиотека УжНУ, онлайн-услуги, качество услуг, профессионализм библиотекаря, индексирование по УДК.

DEVELOPMENT PROSPECTS OF ONLINE INDEXING FOR THE UDC IN THE WORK OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY

S. Kryvova

Summary

This analyzes perspectives of the development and the online indexing services for the UDC in the work of the Scientific Library to provide timely remote support for students, teachers, and academics and researchers.

Key words: Scientific Library of Uzhhorod National University, online services, quality of service, professionalism of the librarian, indexing for the UDC.

ЛОПІТ Ірина Ігорівна,
завідувач відділу головного абонементу
Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ЗАСТОСУВАННЯ БІБЛОТЕКОЮ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ ВІДДІЛУ ОБСЛУГОВУВАННЯ

УДК 027.7(477.87):025.6

У статті аналізується сутність інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування. Розглянуто процес застосування інформаційних технологій у бібліотеці, а також визначено специфіку електронних формулярів та електронної системи боржників.

Ключові слова: бібліотека, інформаційні технології, електронна бібліотека, електронний каталог, інформатизація бібліотеки, бібліотечні технології.

Застосування інформаційних технологій у бібліотеках поширюється сьогодні досить активно та охоплює різні процедури розвитку. Однак більшість дослідників зосереджують свою увагу на окремих послугах, не розглядаючи комп'ютерні бібліотечні системи та переваги їх впровадження в комплексі. У даний час у мережі Інтернет представлена велика кількість публічних і наукових бібліотек, однак переважна більшість із них обмежується тільки опублікуванням електронного каталогу, за допомогою якого можна лише переконатися в наявності необхідного матеріалу в бібліотеці. Найчастіше цей електронний каталог є неповним, малофункціональним і незручним з точки зору користувача, викликаючи неприйняття у відвідувачів сервера бібліотеки. Тотальний переклад усіх видів публікацій на електронну основу

і створення зручних електронних каталогів повинні різко збільшити популярність електронних бібліотек, і якщо вирішення першої з цих двох проблем – справа часу, то вирішення другої – потребує певних витрат від розробників моделей, програмістів і бібліотекарів. При створенні електронної бібліотеки необхідно забезпечити її доступність і зручність для користувачів, оперативність пошуку і видачі інформації.

Аналіз наукових публікацій. Сутність застосування бібліотекою інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування досліджували ряд науковців, серед яких вагомий внесок у цій сфері зробили: О. В. Воскобойнікова-Гузєва, І. О. Давидова, К. Д. Лобузїна, Л. Д. Трачук, В. К. Степанов та інші. Хоча сьогодні залишається достатня кількість дискусійних питань, які є невизначеними у даній сфері і їх потрібно дослідити.

Метою даної статті є дослідження сутності та специфіки застосування бібліотекою інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування.

Основними завданнями, які ставимо перед собою, є наступні: проаналізувати теоретичні підходи та позиції науковців щодо застосування бібліотекою інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування; дослідити їх специфіку, а також розкрити особливості основних видів інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування.

Виклад основного матеріалу. Відділ обслуговування у бібліотеці містить набір певних службових функцій, які дозволяють персоналу координувати його роботу. Необхідно зазначити, що чималу роль у застосуванні бібліотекою інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування займає наявність електронних формулярів, які є основою електронної бази “Читач”. За допомогою цієї бази полегшується робота відділу. Відділ обслуговування надає в користування як традиційні (друковані) джерела, так і можливість користуватися електронною бібліотекою, яка складається з власних електронних ресурсів і придбаних вишем.

Як зазначає Л. Трачук, на сучасному етапі функціонування відділу обслуговування велику роль відіграє використання обширних можливостей пошуку по електронному каталогу та організація доступу через комп'ютерні мережі. Електронна бібліотека повинна бути універсальною, тобто мати можливість щодо організації великої публічної чи

спеціалізованої бібліотеки, яка орієнтується на великі обсяги користування [4, с. 23].

Електронні формуляри у роботі відділу обслуговування мають певні переваги, серед яких слід відзначити такі: опрацювання документа у багаторазовому аспекті, швидкість і зручність пошуку, а також передачі інформації. Ефективніше задовольняються інформаційні запити користувачів бібліотеки, оскільки інформація одержується незалежно від часу і місця її знаходження. За допомогою використання електронних формулярів значно збільшується оперативність надання користувачам потрібної інформації. Необхідно зазначити, що для більшої кількості користувачів електронна форма є однією із найкращих можливостей отримати необхідний документ [2, с. 51]. Вважаємо, що за допомогою електронних формулярів у роботі відділу обслуговування загалом формується новий імідж бібліотеки, яка надає інформацію не лише у друкованому вигляді, але й на нетрадиційних носіях; також підвищується рівень інформаційної культури як користувачів, так і бібліотекаря.

Сьогодні працівники відділу обслуговування бібліотеки поєднують у своїй діяльності як традиційні функції, так і набуті знання – консультанта щодо інформаційного пошуку, інформаційного аналітика, інструктора й організатора знань.

Електронний каталог у роботі відділу обслуговування бібліотеки є самостійним пошуковим апаратом, який відрізняється від звичайного каталогу своїм власним пошуковим середовищем; можливість здійснення пошуку в електронному середовищі у певній мірі відрізняється від можливостей традиційної карткової системи.

Вважаємо, що на теперішній час бібліотека пропонує нові послуги, а також має можливість в належному обсязі задовольнити запити відвідувачів, тому що забезпечується доступ користувачів до електронної системи даних в бібліотеці; надається доступ до інформації на новітніх носіях; є доступними текстові бази даних на електронних носіях, які створені бібліотекою; відвідувачі отримують можливість щодо користування Інтернетом, електронною поштою за допомогою відкриття певних інформаційно-ресурсних центрів у бібліотеках. У відділі обслуговування також організовується ефективна робота з дистанційного обслуговування різних категорій користувачів. Отже, інформа-

ційно-електронні технології надають можливість системно підходити до вирішення навчальних завдань, а користувач отримує відповідний комплекс різних інформаційних матеріалів.

Значне поширення отримало довідкове обслуговування віддалених користувачів. Одним із його видів вважається обслуговування у режимі “віртуальна довідка”. Ця служба успішно розвивається в зарубіжних країнах і визначається великою розповсюдженістю щодо різних типів бібліотек. На думку К. Лобузіної [3, с. 12] в Україні зазначений напрямок довідково-інформаційної сфери функціонування відділу обслуговування перебуває у процесі становлення і визначається появою певної кількості ресурсів Інтернету, довідково-бібліографічного і змістовного спрямування, які можливо застосовувати в процесі виконання запитів користувачів, формуванні нової аудиторії користувачів, які потребують цілодобового доступу до інформаційних ресурсів бібліотеки.

Із появою мережі Інтернет та комп'ютеризацією бібліотек читачі вже не задовольняються традиційними формами бібліотечного обслуговування. Бібліотечні працівники майже змінили напрямки довідково-пошукової роботи. Одним із таких напрямків стало електронно-довідкове обслуговування віддалених користувачів за допомогою електронної пошти. Віртуальна довідкова служба вважається новим технологічним рішенням традиційного довідково-бібліографічного обслуговування бібліотеки.

Дотримуючись правил віртуально-довідкової служби, бібліотекарі не відповідають на некоректні запитання, запитання комерційного характеру (купівля, продаж), а також не дають інформації на запитання, відповідь на які може спричинити порушення чинного законодавства. Не надаються готові реферати, твори, курсові та дипломні роботи, списки літератури до них, виконані конкретні завдання з навчальних дисциплін. Від користувача одержується лише один запит на добу, якщо запитань кілька – відповідь дається тільки на одне, за вибором бібліотекаря. Запити виконуються в порядку їх отримання, протягом однієї доби, як визначено правилами віртуальної довідкової служби. Якщо запит складний і вимагає додаткового часу на його опрацювання, то користувача інформують про те, що його запит прийнятий до виконання, а по закінченні пошуку видається обґрунтована відповідь. Як зазначає у своїй праці І. О. Давидова, джерелами інформації для біб-

ліотекарів є великі пошукові сервери: Google, Yandex, Rambler, Aport. Користувачі віртуальної довідкової служби отримують інтернет-посилання на інформацію, а при потребі і на традиційних паперових носіях [2, с. 15].

На думку відомої дослідниці бібліотечної справи О. В. Воскобойнікової-Гузевої, значно зросла потреба користувачів у віртуальному довідковому обслуговуванні, що і підтверджує постійне збільшення кількості запитів в роботі відділу обслуговування. Проте кількість одержаних запитів деколи перевищує можливості персоналу відділу. Отже, можливим та доцільним є об'єднання бібліотек для створення корпоративної віртуальної довідкової служби наукових бібліотек України, що дозволило б реалізувати централізоване віртуально-довідкове обслуговування та забезпечувало збільшення послуг бібліотеки [1, с. 243].

Важливою є також підготовча робота в аспекті правильного визначення напрямків взаємодії наукових бібліотек на підставі корпоративної співпраці і розробки відповідних документів, що визначають сферу функціонування довідкових служб. Доречно чимскоріше вирішити проблемні аспекти власного вибору оптимальних моделей відділу обслуговування бібліотеки, забезпечення якості обслуговування віддалених користувачів на підставі запровадження технологічних норм, а також програмно-технічної підтримки. Тільки розробка загальної позиції із проблемних питань буде стимулом іншого визначення місця віртуально-довідкового обслуговування в системі роботи відділу обслуговування бібліотек. Корпоративне співробітництво сучасних бібліотек допоможе сформувати єдиний довідковий простір країни, а потім інтегруватись у світову спільноту та брати участь у міжнародних проектах на однакових умовах.

Слід також зауважити, що велике значення для пропагування фондів бібліотеки отримали віртуальні виставки. Основною їх перевагою є можливість не лише одержати позитивне враження від демонстрації книг, а й ознайомитися з їхнім змістом, передмовою та зробити попереднє оцінювання. Ще однією особливою ознакою виставок є обмеження у часі, бо вони є підставою для пробудження інтересу та уваги. Якщо віртуальні виставки є на сайті тривалий час, то вони поступово реалізують функцію ретроспективних бібліографічних посібників.

Вважаємо, що бібліотечні віртуальні виставки забезпечують користувачів ілюстрованою бібліографічною та фактографічною інформацією, яка присвячується цікавим темам, особам, колекціям тощо. Вони хоча й подібні до традиційних, але значно відрізняються від них за своїм оформленням, способом подачі матеріалу та часом існування. Віртуальні виставки слід поділити на такі, що уможливають локальний доступ у межах бібліотеки і створюються у вигляді електронних презентацій, а також такі, що створюються на сайті бібліотеки. Якщо звичайні книжкові виставки визначають як бібліографічні посібники, то віртуальні книжкові виставки характеризуються на сайтах бібліотек як електронні ілюстровані та анотовані бібліографічні посібники, які деколи супроводжуються довідковими інформаційними ресурсами або повними текстами документів. Насамперед вони надають бібліографічну інформацію, а потім пов'язують її з текстом [4, с. 24].

Висновки. Інформатизація більшості напрямків людської діяльності, що здійснювалася наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., не оминула бібліотеку і сприяла зміні способів реалізації їхніх сутнісних функцій та покращенню уваги науковців до технологізації бібліотечної практики. Основною метою бібліотечної діяльності у відділі обслуговування вважається виробництво інформаційних, освітніх, соціокультурних заходів з мінімальними ресурсними затратами. Відповідно, результатом діяльності відділу обслуговування у бібліотеці є інформаційні продукти та послуги різної сутності і значення, які є основою функціонування бібліотеки. Інформаційні технології як елемент матеріально-технічної бази створюють умови, які сприяють відділу обслуговування бібліотеки щодо існування та функціонування в сучасному суспільстві, а також сприяють виконувати завдання, які визначені призначенням бібліотеки. Вважаємо, що одним із найважливіших процесів бібліотечної інформаційної технології в роботі відділу обслуговування є розширення надання послуг користувачам, які спрямовані на задоволення їх інформаційних запитів.

Джерела та література:

1. Воскобойнікова-Гузева О. В. Стратегія розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України: генезис, концепції, модернізація : монографія ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : Академ-періодика, 2014. 362 с.

2. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія ; Харк. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2005. 295 с.

3. Лобузін К. Технології організації знань ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія. Київ : НБУВ, 2012. 252 с.

4. Трачук Л. Веб-технології в технологічному процесі обслуговування користувачів бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 2. С. 23–26. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vkr_2016_2_9

5. Степанов В. К. Применение Интернета в библиотечных процессах. Москва : Литера, 2013. 320 с.

ПРИМЕНЕНИЕ БИБЛИОТЕКОЙ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ ОТДЕЛА ОБСЛУЖИВАНИЯ

И. И. Лопит

Аннотация

В статье анализируется сущность информационных технологий в работе отдела обслуживания. Рассмотрен процесс применения информационных технологий в библиотеке, а также определена специфика электронных формуляров и электронной системы должников.

Ключевые слова: библиотека, информационные технологии, электронная библиотека, электронный каталог, информатизация библиотеки, библиотечные технологии.

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE FUNCTIONING OF SERVICE DEPARTMENT

I. Lopit

Summary

The article deals with the analysis of the essence of information technologies in the functioning of service department. The application of information technologies in the library is considered, the features of electronic library cards and electronic system of debtors are specified.

Key words: library, information technologies, electronic library, electronic catalog, informatization of the library, library technologies.

ЛЮТА Оксана Іванівна,
завідувач відділу центрального
книгосховища Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ЧОРНІЙ Марія Іванівна,
завідувач сектору краєзнавчої
літератури Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ КРАЄЗНАВЧОГО ВІДДІЛУ “КАРПАТИКА” ТА ВІДДІЛУ ЦЕНТРАЛЬНОГО КНИГОСХОВИЩА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УЖНУ

УДК 027.7(477.87):025,17:908:09:025.4.036:004

У статті висвітлюється роль і значення віртуальних виставок як інформаційного продукту, який є однією з форм популяризації бібліотечних фондів та залучення нових користувачів через онлайн-послуги.

Ключові слова: Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, бібліотечні інновації, информатизація бібліотеки, віртуальні виставки, онлайн-послуги, краєзнавча література, рідкісна книга.

В умовах постійно зростаючої глобалізації ми, працівники бібліотеки, часто замислюємося над питанням: що ще ми здатні дати суспільству? Як привернути увагу студентів, науковців, дослідників до скарбів, якими багата наша книгозбірня? Пошук нових можливостей, прагнення залучити нових користувачів спонукають нас до впровадження інновацій в повсякденній роботі [4, с. 5]. Краєзнавчий відділ “Карпатика” та книжкова колекція “Книга ХІХ – поч. ХХ ст.” основного книгосховища Наукової бібліотеки УжНУ таким об’єктом обрали віртуальні виставки, які найглибше розкривають багатства фондів ужнівської книгозбірні. Це одна з найпоширеніших форм популяризації бібліотечних фондів, особливо, коли це стосується рідкісних книг [5, с. 17]. При підготовці віртуальних виставок книгозбірня ретельно дотримується вимог щодо їх структури та особливостей подання інформації в електронному вигляді, приймається низка рішень щодо організації, подання матеріалу, оформлення, щоб виставка мала привабливий вигляд для користувачів та була інформаційно насиченою.

Бібліотечні інновації стрімко увірвалися в життя нашої бібліотеки у 2013 році. Перше, над чим почав працювати колектив, – це створення електронного каталогу, завдяки чому значно спростився пошук матеріалу для віртуальних виставок. Безумовно, приступаючи до роботи, бібліотекарі зіткнулися з певними труднощами, які були пов’язані з бібліографічним описом. Бібліотечна методрада розробила інструкцію по роботі зі старою книгою “Правила складання бібліографічного опису стародруків у програмі УФД/Бібліотека”, взірці описів, які у процесі роботи постійно вдосконалювалися (для прикладу: було вирішено автора та назву книги відображати в оригіналі, описувати всі печатки, які присутні на книгах, екслібриси, відтиски тощо). У примітках потрібно зазначати стан книги, відомості про пошкодження, автографи чи інші надписи, що допомогло бібліотекарям різних структурних підрозділів знаходити правильні рішення, уникати помилок, забезпечувати якість, повноту і точність у відображенні документів. Вибірку в електронному каталозі можна зробити за ключовими словами, за тематикою, за роком видання, видавництвом, за персоналіями тощо.

Значна перевага віртуальних виставок полягає в широких можливостях розміщення текстової інформації про книгу та її автора, відеозображенні документів і, що не менш важливо, – необмеженість іс-

нування в часі, адже це більш складний інформаційний продукт, ніж виставка стаціонарна [3, с. 23]. Користувач має змогу отримати максимальну інформацію про рідкісну книгу, яка представлена на віртуальній виставці. Для прикладу, якщо виставка присвячена історичній постаті, видатному письменнику чи історичній події, то в ній зібрано весь матеріал, яким володіє книгозбірня. Віртуальні виставки стануть в нагоді дослідникам-науковцям, студентам, пересічним читачам.

Упровадження віртуального представлення книг з фонду краєзнавчої літератури розпочалось у 2014 році. Вивчаючи історію своєї країни, кожна людина підсвідомо прагне досягнути передусім місце в ній свого рідного краю, малої Батьківщини, дізнатись, в яку давнину сягають відомості про її предків, адже Вітчизна починається із місця, де ми народилися. Історія Батьківщини – це частка людської душі, частина пам’яті про минуле краю, що передається з покоління в покоління. Що ж це за земля у самому центрі Європи? Які люди і події прославляли її у віках? Відповіді на ці питання дають безцінні книжкові фонди краєзнавчого відділу “Карпатика”, які налічують понад 20 тис. документів одинадцятьма мовами.

Візитною карткою цього відділу є література 20–30-х років минулого століття (а це понад двісті назв часописів і газет, календарів і місяцесловів). Родзинкою відділу є шематизми Мукачівської і Пряшівської єпархій, починаючи з 1814 року (шематизм: з грецької Σχῆμα (схема) – фігура, список духовних осіб та духовних установ).

Однією з перших віртуальних виставок стала виставка під назвою “Шевченкіана на сторінках періодичних видань періоду Підкарпатської Русі”: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/211/show>. Виставку відкриває часопис “Пчолка” за 1926 рік. Загалом на ній представлено 22 часописи за 1920–1930 роки. Зупинимось на одному із часописів “Пчолка”, який виходив з 1923 до 1932 року (головний редактор – Августин Волошин, адміністратор – Павло Кукуруза). Видавався часопис в Ужгороді товариством “Просвіта”. На сторінках журналу друкувалися різнопланові пізнавальні, краєзнавчі і фольклорні матеріали. Редакція часопису друкувала також матеріали про відомих письменників, політичних діячів Закарпаття і України – О. Духновича, Т. Шевченка, М. Драгоманова [1, с. 83].

Часопис подає цілий розділ, присвячений Т. Г. Шевченку, зокрема ілюстрації рідної хати поета, портрет та ін. У розділі, присвяченому великому Кобзареві, друкується біографія Т. Шевченка.

Дуже влучними є слова, якими завершується біографія поета:

“Жива Душа поетова святая,
Жива в святых своих речах,
И мы, читая, оживаем,
И чуюм Бога в Небесах!”

Поряд друкуються і його поезії: “Хатина”, “У дяковѣй школѣ”, “Зазыв до братноѣ любви”, “До братѣв”, “Зависть”, “Доля и воля”.

Часопис публікує матеріал під назвою “Памятнѣ роковины. Шевченко и Духнович”, адже саме у березні 1928 року минуло 114 років від дня народження Т. Г. Шевченка, а 24 квітня цього ж року – 125 років від дня народження письменника і будителя Підкарпатських Русинів – Олександра Духновича. На сторінках “Пчѣлки” з великою пошаною згадують про цих видатних людей і їх великий вклад в розвиток української культури.

В ілюстрованому виданні подається матеріал Л. Луціва “Тарас Шевченко, чехи й словаки”. Тут публікується і сердечне “Послание славному П. И. Шафарику”, де поет сказав:

“Слава ж тобѣ, Шафарику, Во-вѣки и вѣки,
Що звѣв еси в одно море Славянскѣѣ рѣки”.

Шафарик плакав вдячними сльозами, читаючи Шевченкове послання.

Перше видання Шевченкових творів вийшло у Празі в 1845 р. Словаки могли лише частково послуговуватися чеськими перекладами Шевченка. Про це свідчить цитата із публікації: “Шевченка в Чехах пѣзнали досить пѣзно, з початком шѣстьдесятых роков”.

Вшановували Т. Г. Шевченка також в інших часописах: “Подкарпатска Русь”, “Наш родний край”, “Учитель”, у календарях “Просвіти”, місяцесловах [2, с. 250, 274].

2015 рік був ювілейним для нашої книжкової скарбниці – 70-річчя Наукової бібліотеки, 70-річчя нашого рідного університету – першого в історії Закарпаття вищого навчального закладу. До цієї знаменної дати були приурочені різноманітні заходи. Красзнавчий відділ “Карпатика” презентував розгорнуту книжкову експозицію під назвою

“Скарби старої закарпатської книжності”: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/226/show> .

Один із розділів присвячений освіті і шкільництву Закарпаття, який подаємо віртуально. Розвиток писемності та освіти на території Закарпаття, як і будь-якого іншого регіону України, тісно пов’язаний з історією краю, але має певні особливості, притаманні лише цій території.

Серед визначних постатей Закарпаття кінця XIX – першої половини XX ст. чи не найпомітніше місце належить Августину Волошину (1874–1945) – активному громадсько-політичному, культурно-освітньому діячеві краю. Та насамперед він був відомим вченим-педагогом, організатором освіти краю, автором не тільки глибоко наукових психолого-педагогічних досліджень, але й десятків підручників для учнів і студентів. На виставці звернена увага на рідкісні видання Августина Волошина із фондів бібліотеки Ужгородського університету. Епіграфом до цієї виставки слугують слова самого Августина Волошина: “Як світло в темній хаті, так робить в душі нашій добра книжка й добра новинка”.

До створення віртуальних виставок у 2016 році долучився відділ центрального книгосховища, презентувавши віртуальну виставку “Син народу, що вгору йде...”: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/236/show> , присвячену 160-й річниці з дня народження Івана Франка на матеріалах книжкової колекції “Книга XIX – поч. XX ст.”. Переглядаючи виставку, користувач глибше занурюється у творчість великого Каменяра, а це стало можливим завдяки сучасним інформаційним технологіям, які ужнівська книгозбірня успішно втілює в повсякденне життя. На виставці представлено вісім видань творів Івана Франка, серед яких є прижиттєві видання. Це такі: “Сон князя Святослава”: драма-казка в 5 діях, Львів, з друкарні Інституту Ставропігійського, прижиттєве видання (1895); збірка під назвою “В пленері”, видана у Львові, накладом Редакції “Літературно-Наукового Вістника” у друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка (1899). Одним із перших редакторів цього вісника був І. Франко (1898–1906 рр.); оригінальна збірка поезій “Із днів журби”, видана накладом І. Франка у Львові (1900). Завдяки віртуальному зображенню, користувач має можливість відмітити цікаву деталь цього видання: на оригінальній обкладинці, у правому нижньому кутку, зображено чотирилистник конюшини, як

кажуть у народі: “На щастя!”; оповідання “Добрий заробок : і інші оповідання”, видана у Львові: З друкарні Наукового товариства ім. Шевченка (1902); збірка поезій “Semper tigo”, видана у Львові (1906) накладом Українсько-Руської видавничої спілки в друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка; Учитель: комедія в трьох діях. – 2-ге вид. – Київ : Друкарня 1-ої Київ. Друкарської Спілки. Трьохсвят. 5 (1911). Вперше цей твір був надрукований в журналі “Життя і слово” в 1896 р.; 1913 року у Львові в “малій серії” “Літературно-Наукової Бібліотеки” виходить друге видання поеми “Мойсей” з ґрунтовною джерелознавчою передмовою І. Франка; Франко І. Я. Твори. Т. XXVI. Пригоди Дон-Кіхота. Абу Касимові капці. Коваль Бассім. – Харків : Рух, 1929. Це один із тридцяти томів творів І. Франка, які були видані у Харкові кооперативним видавництвом “Рух” у період з 1924 р. до 1931 р.

Шанували Івана Франка і на Закарпатті. У 1926 р. Товариство “Просвіта” в Ужгороді видає “Збірку оповідань і віршів” з нагоди 10-ї річниці смерті великого Каменяра. Збірка вийшла у світ з друкарні ОО. Василян. Знаковим є те, що передмову до цього видання написав В. Гренджа-Донський.

У цьому ж 2016 році краєзнавчий відділ презентує віртуальну виставку “На відстані часу”: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/241/show>, присвячену 245-річчю з дня народження Івана Семеновича Орлая – одного із перших представників української інтелігенції Закарпаття. Праці цього видатного ученого, невтомного дослідника історії рідного краю, стали для наступних поколінь надійним путівником у пошуках власного коріння. І сьогодні вони не втрачають своєї актуальності, даючи нам відповіді на питання: “Хто ми? Ким були наші предки?”.

Виставка складається із таких розділів: “Історія життя та діяльності Івана Орлая”; “Науковий доробок Івана Орлая у фондах Наукової бібліотеки УжНУ”. Користувачам книгозбірні Ужгородського національного університету доступні рідкісні видання, які знаходяться у краєзнавчому відділі “Карпатика” та відділі рукописів і рідкісних книг. Одним із них є дисертація І. Орлая на звання доктора медицини та хірургії на тему: “Історія, зміст і вимоги до вчення про лікувальні властивості”, захист якої відбувся у Дерптському університеті 1807 р. Дисертація складалася зі вступу і трьох розділів. У вступі автор відзначав акту-

альність обраної ним теми, сформулював головне завдання: з’ясувати питання про вплив зовнішнього середовища на життєдіяльність людського організму. В першому розділі автор дає характеристику 215 творів іноземних авторів, у яких порушувалась ця проблема, зокрема робіт Г. Галліра та А. Гумбольдта. У другому розділі подано аналіз фізіологічних та патологічних процесів в організмі людини, обґрунтовано специфіку розвитку хвороб під впливом зовнішніх умов. Третій розділ – це підсумок вчення про лікарські властивості природи у вигляді шести тез (Orlay Joannes, Doctrinae de viribus naturae medicatricibus. Historiam brevem, expositionem, vindicias: Dissertatio inauguralis medica, – Dorpati, 1807. 96 s.). У Науковій бібліотеці Ужгородського національного університету зберігаються два екземпляри дисертації І. Орлая з авторськими надписами: “Для бібліотеки [Мукачівської єпархії] від автора карпаторуського походження” (примірник знаходиться в краєзнавчому відділі “Карпатика”) та “Для Ужгородської гімназії” (примірник зберігається у відділі рукописів, стародруків і рідкісних книг); обидва написані латинською мовою.

Третій розділ віртуальної виставки – “Історія Закарпаття в працях Івана Орлая”. Назва четвертого розділу – “Книги з автографами та дарчими надписами Івана Орлая у фондах Наукової бібліотеки УжНУ”. І. Орлай намагався всіляко допомогти своїм землякам в ознайомленні з найкращими здобутками російської науки і культури, надсилаючи їм книги з історії, географії, економіки тощо. Чимало літератури, надісланої І. Орлаєм, зберігається в Науковій бібліотеці Ужгородського національного університету, зокрема у відділі рукописів, стародруків і рідкісних книг. На багатьох книгах є його власноручні дарчі надписи.

У 2017 році відзначався 120-річний ювілей від дня народження Василя Гренджі-Донського, якому була приурочена краєзнавчим відділом віртуальна виставка “Живу думками у народі, якому серце я віддав”: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/245/show>.

2018 рік – багатий на історичні події, які також не залишилися поза увагою. Віртуальними виставками були вшановані такі історичні постаті Закарпаття, як Добрянський Адольф Іванович (1817–1901) – 200-річчя від дня народження видатного закарпатського громадсько-політичного діяча, вченого: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/249/show>; Василь Довгович (1783–1843) – визначний закар-

патський письменник, філософ, етнограф, церковний та громадсько-політичний діяч, фундатор і член-кореспондент Угорської Академії наук (235-річчя від дня народження): <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/259/show> ; до 95-річчя від дня виходу першого номера ужгородського часопису “Пчолка” підготовлено виставку під назвою “А “Пчолка” досі збирає творчий нектар””: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/61/article/260/show> .

Підводячи підсумки проведеної нами роботи, зауважуємо, що сьогодні диктує нові вимоги до бібліотек, адже все більше зростає частка споживачів комп'ютерних продуктів, орієнтованих на сприйняття віртуальної, а не вербальної інформації, тому використання інноваційних технологій в бібліотеках стає необхідністю [3, с. 25]. Бібліотека Ужгородського університету сміливо впроваджує нові форми роботи, мета яких – популяризувати свої книжкові багатства.

Джерела та література:

1. Добош І. Історія української журналістики Закарпаття 20–30-х років ХХ ст. Івано-Франківськ. 1995. 128 с.
2. Габор В. Українські часописи Ужгорода (1867–1944 pp.). Львів. 2003. 564 с.
3. Соколовська Л. Інноваційні форми рекламно-інформаційної діяльності бібліотек. *Бібліотечний форум*. 2018. № 1 (11). С. 20–25.
4. Вилегжаніна Г. Інновації в новій парадигмі діяльності бібліотек. *Бібліотечна планета*. 2017. № 1 (75). С. 4–5.
5. Білик О. Електронні ресурси бібліотек України на допомогу читанню. *Бібліотечна планета*. 2017. С. 16–17.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ КРАЕВЕДЧЕСКОГО ОТДЕЛА “КАРПАТИКА” И ОТДЕЛА КНИГОХРАНИЛИЩА НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ УЖГОРОДСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

О. И. Люта, М. И. Чорний

Аннотация

В статье освещается роль и значение виртуальных выставок как информационного продукта, который является одной из форм популяризации библиотечных фондов и привлечения новых пользователей с помощью онлайн-услуг.

Ключевые слова: *Научная библиотека Ужгородского университета, библиотечные инновации, информатизация библиотеки, виртуальные выставки, онлайн-услуги, краеведческая литература, редкие и ценные книги.*

THE USAGE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE WORK OF THE LOCAL HISTORY DEPARTMENT “KARPATYKA” AND THE DEPARTMENT OF CENTRAL BOOKSTORE LIBRARY OF UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY

O. Lyuta, M. Chorny

Summary

The article highlights the role and significance of virtual exhibitions as an information product, which serves as a form of library funds popularization and as the involvement of new users through online services.

Key words: *Scientific Library of Uzhhorod National University, library innovations, library informatization, virtual exhibitions, online services, local history literature, rare edition.*

МАЛЮТА Надія Геннадіївна,
магістр Вінницького державного
педагогічного університету
ім. Михайла Коцюбинського

ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

УДК 377.8

У статті розглядаються основні поняття, переваги та недоліки хмарних технологій для освіти. Охарактеризовані деякі особливості застосування концепції хмарних обчислень у процесі підготовки майбутніх вчителів.

Ключові слова: хмарні технології, хмарні сервіси, програмне забезпечення, професійний розвиток вчителів.

В умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та зростання вимог до якості освіти [4, 15] необхідним стає процес адаптування та впровадження нових інформаційних сервісів на основі конкурентних технологій. Так, віце-президент Microsoft у галузі системи освіти Ентоні Сальсіто (Anthony Salcito) на Конференції Microsoft “Освіта в 21 столітті” [7] визначив наслідки безсистемної інформатизації освіти:

- необхідність додаткових вкладень в освіту;
- залежність ефективності та моніторингу навчання від кількості та якості необхідних приладів, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій;
- неможливість використання технологій, що застосовуються у навчальному процесі, для викладання актуального сучасного навчального матеріалу.

В основу інформаційних систем, що забезпечують діяльність віртуального простору навчального закладу, є використання хмарних технологій, що мають величезні переваги під час управління даними [5].

Уперше термін “хмарні технології” запровадив Р. Челлаппа у 1997 р. На його думку, в новій обчислювальній парадигмі всі складові її елементи залежать не лише від технічних обмежень, а в першу чергу – від економічної доцільності (безкоштовність програмного забезпечення) [3].

Результати проведеного аналізу літератури показали, що дослідженням особливостей використання ХТ у професійній діяльності педагогів займалися зарубіжні (Т. Даккор, М. Міллер, А. Новембер, В. Скот, Д. Рейх та ін.) і вітчизняні вчені (В. Биков, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.). Зокрема, М. Міллер визначає хмарні технології як динамічно масштабований вільний спосіб доступу до зовнішніх обчислювальних інформаційних ресурсів у вигляді сервісів, які надаються за допомогою мережі Інтернет [2].

Отже, термін “хмарні технології” ми розуміємо так: можливість зберігати потрібні файли, документи на диску для подальшого ко-

ристування та можливість знаходити вчителя не лише в навчальному закладі, але й вдома. Тому користувачеві потрібен лише доступ до мережі Інтернет. При цьому потрібен або комп'ютер, або планшет, або телефон.

“Хмара” відкриває новий підхід до обчислень, при якому ані обладнання, ані програмне забезпечення не належать підприємству. Замість цього провайдер надає замовнику вже готовий сервіс [6].

Використання хмарних технологій дає ряд переваг перед традиційними технологіями ІТ:

- організація може більш ефективно управляти використанням обчислювальних ресурсів;
- підвищується керованість ІТ-інфраструктурою;
- спрощується управління безперебійністю роботи організації, завдяки закладеним в концепцію системам резервного копіювання і міграції віртуальних машин;
- скорочення витрат на ІТ-інфраструктуру, таких як зміст парку обчислювальних ресурсів, електроенергію, а також персоналу, що обслуговує цю інфраструктуру;
- не потрібні потужні комп'ютери;
- менше витрат на закупівлю програмного забезпечення і його систематичне оновлення;
- необмежений обсяг збереження даних;
- доступність з різних пристроїв і відсутня прив'язка до робочого місця;
- забезпечення захисту даних від втрат та виконання багатьох видів навчальної діяльності, контролю і оцінювання, тестування он-лайн, відкритості освітнього середовища.

За оцінками експертів, використання хмарних технологій в багатьох випадках дозволяє скоротити витрати в два-три рази в порівнянні з утриманням власної розвиненої ІТ-структури. Також головною перевагою використання даних технологій є можливість швидко пристосовуватись до змін у середовищі будь-якої установи, що зараз, в умовах стрімкого розвитку всіх галузей науки і техніки, є дуже актуальним [1].

Отже, на нашу думку, хмарні технології мають великий плюс не лише в роботі вчителя, але й звичайного користувача. Не потрібно ходити постійно з носіями інформації, а достатньо просто зберегти в хмару, де можна редагувати або видалити ту чи іншу інформацію.

Хоча багато людей не знають або взагалі не чули про такий спосіб зберігання, це досить зручно. Але є й великий мінус. Наприклад, відсутність підключення до мережі Інтернет, що є досить розповсюдженим явищем, а дехто у віддалених місцевостях взагалі немає можливостей користуватись ним. Тому ми сподіваємось, що в майбутньому ми досягнемо бажаного прогресу.

Джерела та література:

1. Benefits of cloud computing [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.verio.com/resource-center/articles/cloud-computing-benefits>
2. Michael Miller. Cloud Computing: Web-Based Applications That Change the Way You Work and Collaborate Online. Que Publishing, 2008. 312 p.
3. William Y. Chang, Hosame Abu-Amara, Jessica Sanford. Transforming Enterprise Cloud Services. Springer, 2010. 428 p.
4. Коптелов А., Беркович В. Вопросы информационной безопасности при аутсорсинге ИТ-процессов компании [Электронный ресурс]. – 15.05.2007. – Режим доступа: <http://citcity.ru/15815>
5. Литвинова С., Тебенко О. Хмарні технології. Соціальне середовище програмування Touchdevelop. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2013. № 5. С. 26–30.
6. Хмарні технології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://j.parus.ua/ua/358>
7. Четвертая международная конференция Microsoft “Образование в 21 веке. Трансформация образования в условиях информационного общества” [Электронный ресурс]. – 29.04.2010. – Режим доступа: <http://www.microsoft.com/Rus/Edu2010/Default.aspx> – Заголовок с экрана

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБЛАЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Н. Г. Малюта

Аннотация

В статье рассматриваются основные понятия, преимущества и недостатки облачных технологий для образования. Охарактеризованы некоторые особенности применения концепции облачных вычислений в процессе подготовки будущих учителей.

Ключевые слова: *облачные технологии, облачные сервисы, программное обеспечение, профессиональное развитие учителей.*

USE OF CLOUD TECHNOLOGIES IN THE FUTURE TEACHERS TRAINING PROCESS

N. Malyuta

Summary

The article deals with the concept, advantages and disadvantages of cloud technologies for education. Some features of application of concepts of cloud computing in the process of professional training of future teachers.

Key words: *cloud technologies, cloud services, software, professional training of teachers.*

МЕДВЕДЕВА Евгения Андреевна,
доцент кафедри філософії, культурології
і інформаційної діяльності
Всхідноукраїнського національного
університету ім. В. І. Даля,
канд. пед. наук, доцент ВАК

PUBLIC RELATIONS В БИБЛИОТЕКЕ КАК ПРЕДМЕТ ИЗУЧЕНИЯ И ПРЕПОДАВАНИЯ

УДК 659.4:02:37

О Public Relation в библиотеке как предмете изучения исследователей и практиков библиотечного дела, а также как предмете преподавания в системе высшего образования, его целях, задачах и профессиональных компетенциях, форме обучения.

Ключевые слова: *Public Relation в библиотеке, PR-деятельность библиотеки, учебная дисциплина “Public Relation в библиотеке”, последипломное обучение библиотекарей.*

Для обеспечения успешных взаимодействий библиотеки и ее сотрудников в сфере социальных коммуникаций как на внешнем, так и внутреннем уровнях, широко используются комплексные стратегии и тактики связей с общественностью – Public Relation (PR). Несмотря на то, что в отечественной библиотечной сфере PR-деятельность получила распространение не так давно, тем не менее, ее основные направления успешно осваиваются специалистами библиотек разных типов и видов. Об этом свидетельствуют многочисленные публикации в профессиональной печати, среди авторов которых как признанные мэтры библиотековедения, так и молодые исследователи, практики библиотечного дела: В. С. Бабич, С. Барабаш, О. Башун, О. Борисова, А. Ванеев, Н. Ворожейкина, С. Головаха, В. Здановська,

Е. Кьяныця, О. Марьина, М. Матвеев, С. Матлина, О. Мацей, Т. Менько, С. Назарьева, Е. Никонорова, В. Орлов, Р. Панова, П. Поперечна, Е. Прокопенко, О. Таланчук, Л. Чорна, В. Ярощук и др.

Материалы публикаций посвящены, главным образом, переосмыслению общих представлений о различных направлениях Public Relation применительно к библиотеке как социальному институту в целом, либо к особенностям функционирования отдельных библиотек с учетом конкретных условий их социально-культурной среды. Несмотря на успешное внедрение PR-деятельности в практику отдельных украинских библиотек, необходимо отметить, что на сегодняшний день пока еще отсутствуют систематизированные и целостные знания о библиотечном Public Relation во всем комплексе ее структурно-содержательных границ. Отсутствует также и соответствующая система организованного профессионального обучения библиотекарей-практиков по данному направлению.

Мой личный опыт преподавания дисциплины “Public Relation в библиотеке” начался в 2001/2002 уч. году, когда в качестве авторского курса (в объеме 36 ч.) она была введена в учебный процесс бакалавриата факультета библиотековедения и информатики Харьковской государственной академии культуры. В последующем авторский опыт преподавания данной дисциплины был связан с обучением магистрантов (объем 72 ч.), практикующих библиотекарей в системе ФПК и др.

В “Украинской библиотечной энциклопедии” приводится следующее определение библиотечного PR: “Public Relations (PR) в библиотечной сфере – деятельность, направленная на достижение взаимопонимания и консенсуса между людьми, социальными группами, основанная на целенаправленном формировании позитивного общественного мнения о библиотеке и управлении ею, организация продуктивных общественных коммуникаций между библиотекой и социумом”. [5] На мой взгляд, это определение не выражает главного, а именно того, что PR любой организации, и в том числе библиотеки, должен быть подчинен реализации ее основной миссии. И если реализация миссии библиотеки действительно отвечает нуждам и чаяниям ее целевых аудиторий, то сотрудничество с ними будет взаимовыгодным и успешным, что, в свою очередь, отразится и на ее имидже. Поэтому предлагаю более емкое определение: Библиотечный Public

Relations – это управление потоками информации между библиотекой и целевыми аудиториями, отражающее деятельность по реализации ее основной миссии посредством использования PR-стратегий, PR-тактик и PR-технологий, ориентированных на взаимовыгодное развитие всех заинтересованных участников в системе социальных коммуникаций.

Целью курса “Public Relations в библиотеке” (независимо от адресной аудитории) является формирование системы теоретических, методических представлений об особенностях и закономерностях функционирования и развития Public Relation как социально-коммуникационного процесса в современных библиотеках, а также навыков самостоятельной творческой аналитической и прогностической работы, организации практической деятельности в этой сфере.

Задачи курса состоят в:

- раскрытия сущности библиотечного PR, истоков его происхождения и развития;
- характеристике структурно-содержательных особенностей и закономерностей функционирования, характера целевых аудиторий библиотеки;
- выявлении специфики библиотечных PR-стратегий, PR-тактик, PR-технологий;
- выработке соответствующих общекультурных и профессиональных компетенций в различных направлениях библиотечной PR-деятельности;
- раскрытия основных принципов и основ деятельности PR-специалиста;
- привитии нравственных и профессиональных качеств PR-специалисту в библиотеке на основе Кодекса Public Relations и др.

Данный курс тесно связан с социологией, психологией, теорией информации и коммуникации, культурологией, журналистикой, риторикой, языкознанием, маркетингом, менеджментом, теорией и практикой Public Relations в некоммерческих организациях и др.

Основные компетенции, приобретаемые в курсе “Public Relations в библиотеке”:

- готовность проводить системный анализ деятельности библиотечно-информационных структур, моделировать, прогнозировать, выявлять тенденции их развития;

- владение профессиональными умениями и навыками организации творческих, исследовательских и проектных работ в управлении внешними и внутренними целевыми аудиториями библиотеки;

- способность к организации, использованию и развитию научных и производственных коммуникаций в библиотечно-информационной сфере;

- готовность к разработке стратегии применения информационно-коммуникационных технологий в библиотечно-информационной деятельности;

- способность к развитию организационной культуры и системы корпоративных коммуникаций и др.

Обучающиеся дисциплине “Public Relations в библиотеке” получают возможность приобрести следующие умения:

- развивать организационную культуру и систему корпоративных коммуникаций в библиотеке на основе PR-тактик и PR-технологий;

- разрабатывать и реализовывать проекты и программы образовательной и социально-культурной деятельности библиотеки с учетом ее целей и задач;

- выявлять специфику целевых аудиторий современной библиотеки;

- определять актуальные библиотечные PR-стратегии, PR-тактики и PR-технологии;

- создавать PR-материалы для СМК и целевых аудиторий библиотеки, успешно взаимодействовать с ними;

- проводить PR-мероприятия;

- формировать позитивный имидж библиотеки;

- создавать PR-материалы для внутренних целевых аудиторий библиотеки и успешно взаимодействовать с ними и др.

Таким образом, изучение и преподавание “Public Relation в библиотеке” в полном объеме всех его структурно-содержательных особенностей становится насущной потребностью библиотек и практикующих библиотечных специалистов. Наиболее продуктивными организационными его формами, на мой взгляд, является система последипломного образования библиотекарей в системе профильных высших учебных заведений.

Источники и литература:

1. Барабаш С. Модерація заходів у роботі з громадськістю та персоналом як комплексна форма менеджменту в бібліотеках. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 5. С. 20–22.

2. Головаха С. Наукова бібліотека в соціальних мережах. *Бібліотечний вісник*. 2013. № 1. С. 29–32.

3. Кияниця Є. Тенденції та перспективи співпраці сучасної бібліотеки зі ЗМІ. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 4. С. 38–40.

4. Матвеев М. Ю. Имидж библиотек как социокультурный феномен : монография ; Российская нац. б-ка. СПб. : Российская нац. б-ка, 2009. 444 с.

5. Паблік Рілейшнз. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <http://ube.nlu.org.ua/article/Паблік%20Рілейшнз>

6. Медведева Є. А. Public Relations в некомерційних організаціях: програма курсу та метод. матеріали для студентів зі спец. 7.030404 “Міжнародна інформація” ; Міжнар. Слов’ян. ун-т (Харків). Харків, 2008. 32 с.

7. Орлов В. В. PR-служба библиотеки: организационно-правовой аспект. *Библиосфера*. 2009. № 3. С. 79–84.

8. Назаровець М. PR бібліотек вищих навчальних закладів у мережі Інтернет. *Вісник Книжкової палати*. 2013. № 12. С. 21–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2013_12_5

9. Поперечна П. А., Здановська В. П. Подієві PR-комунікації в реалізації комунікаційної стратегії наукової бібліотеки. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек*. Київ : НБУВ, 2017. С. 79–82.

PUBLIC RELATIONS У БІБЛІОТЕЦІ ЯК ПРЕДМЕТ ВИВЧЕННЯ І ВИКЛАДАННЯ

Є. А. Медведева

Анотація

Про Public Relation в бібліотеці як предмет вивчення дослідників і практиків бібліотечної справи, а також як предмет викладання в системі вищої освіти, його цілі, завдання та професійні компетенції, форми навчання.

Ключові слова: *Public Relation в бібліотеці, PR-діяльність бібліотеки, навчальна дисципліна “Public Relation в бібліотеці”, післядипломне навчання бібліотекарів.*

PUBLIC RELATIONS IN THE LIBRARY AS A SUBJECT OF STUDYING AND TEACHING

E. Medvedeva

Summary

Public Relation in the library as a subject of study by researchers and practitioners of librarianship, as well as the subject of teaching in the system of higher education, its goals, tasks and professional competencies, forms of education.

Key words: *Public Relation in the library, PR activities of the library, academic discipline "Public Relation in the Library", postgraduate training of librarians.*

МЕДВЕДЬ Марія Миколаївна,
кандидат філологічних наук, директор
Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ПОЛІТИКА ІННОВАЦІЙНИХ ВПРОВАДЖЕНЬ У РОБОТУ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

УДК 027.7(477.87) : 005.591.6

У статті досліджується політика інноваційних впроваджень у роботу Наукової бібліотеки Ужгородського університету періоду 2013–2019 років. Особливий акцент звернено на можливості сайту бібліотеки, та впровадження онлайн-послуг, університетський репозитарій, значення відкритого доступу до електронного каталогу.

Ключові слова: *бібліотека Ужгородського університету, онлайн-послуги, університетський репозитарій, електронний каталог, бібліотечні інновації.*

Бібліотека Ужгородського університету – найбільша книгозбірня Закарпаття, історія якої сягає понад 70 років, йде в єдиному поступі з університетом. Період становлення університетської бібліотеки має свою унікальну специфіку, адже до середини 1945 року Закарпаття не мало власного освітнього закладу, який готував би фахівців з вищою освітою, саме тому країни мусили їхати по таку освіту здебільше в Європу.

19 липня 1945 року вважається днем створення Ужгородського університету і закріплений він Постановою Секретаріату Центрального Комітету Компартії Західної України та Народної Ради Закарпатської України. Радянська влада безапеляційно віддає в розпорядження університету всі безгосподарні бібліотечні фонди, з правом відбирати у

всіх наявних бібліотеках ті книги та рукописи, які необхідні для створення університетської бібліотеки. Укомплектування науковою літературою книгозбірні – стало її першочерговим завданням. Навіть сама Академія наук УРСР в той час надсилає підручники для закарпатських студентів. До новоствореної бібліотеки повернулись видання, вивезені раніше окупаційними військами із Закарпатської України і повернуті на українську землю. Повернуті книги були надруковані різними мовами: українською, російською, німецькою, польською та іншими. Велику допомогу у формуванні фондів надавали бібліотеки закладів вищої освіти міст Києва, Львова, Харкова, Дніпропетровська (нині – Дніпро) та інших міст держави, а також приватні особи.

Але особливо цінними виданнями поповнилась книгозбірня завдяки фондам бібліотеки та архіву, які належали Ужгородській капітулі, та книгам приватних осіб, які з примусових чи добровільних причин поповнили книжкові фонди університету. Як наслідок, отримавши деякі унікальні раритети, книгозбірня стала найкращою в Закарпатській Україні, адже тут волею долі були зібрані рідкісні стародруки, рукописи видатних діячів культури. Про інтенсивність формування говорить факт: вже до 1949 року бібліотека налічувала 160 000 примірників книг та часописів.

На цій ноті полишимо екскурс в історію, відстанню понад 70 років, і повернемося в сьогодення. Нині Ужгородський національний університет – один з найбільших університетів Карпатського регіону. Знаходиться він на схилах Карпат, у чудовому студентському місті Ужгород, найзахіднішому обласному центрі України. Університет, в порівнянні з маститими університетами України, молодий, і хоч заснований в 1945 році, але за невеликий проміжок часу гідно показав себе в науковому світі. В УжНУ сформувалися потужні наукові школи, відомі далеко за межами нашої країни. Належить наш виш до класичних університетів України і має найвищий – IV рівень акредитації.

В призмі 2019 року інформаційний потенціал ужнівської книгозбірні становить понад 1 млн 600 тисяч примірників, який за своїм складом повністю відповідає профілю університету і щорічно поповнюється на 10-14 тисяч нових документів. До послуг 15 тисяч користувачів-студентів, 2 тисяч науковців – більше 400 назв періодичних фахових видань, у т. ч. міжнародних.

За цільовим призначенням бібліотечний фонд включає в себе:

- наукові видання – 837680 пр.
- навчальні видання – 614657 пр.
- літературно-художні видання – 157011 пр.
- рідкісні та цінні документи – 21611 од. зб.
- неопубліковані документи – 773 од. зб.
- довідкові видання – 19112 пр.

Родзинкою фонду бібліотеки УжНУ, яким вона з гордістю пишається, є унікальні видання, що зберігаються в ньому, а саме 20-ма тисячами рідкісних рукописних книг та першодруків. У її фондах зберігаються книжкові пам'ятки виняткової цінності: рукописні книги, стародруки, а також рідкісні та цінні видання XIX-XX століть, які мають важливу наукову, історичну, культурну та духовну цінність. До прикладу, колекція інкунабул має 400-річну історію.

Особливою гордістю університетської бібліотеки є безцінна колекція рукописних книг, що містить 127 рукописів XV–XIX ст. Серед рукописів кириличного письма – 50 рукописів досить раннього періоду XV–XVI ст., які мають загальнонаціональне значення.

Якою ж політикою керується найзахідніша університетська бібліотека, у вікна якої можна бачити сусідню державу? Основою політики Наукової бібліотеки Ужгородського університету є інновації, саме вони рухають книгозбірню вперед, саме вони забезпечують нестримний інтерес до її фондів. Вимоги часу стали прерогативою завдання колективу – задоволення запитів своїх користувачів як в стінах книгозбірні, так і за її межами, у віртуальному просторі. А ще вміти працювати на упередження, передбачаючи запит, чи спонукати до нього.

Відверто кажучи, ми сміливо зізнаємось у своїх консервативних поглядах на бібліотечні стереотипи, які довелось зламати в свідомості колективу. Консерватизм став стопором, який відібрав час і дещо пригальмував бібліотечні можливості.

Наукова бібліотека Ужгородського університету впровадження інновацій розпочала у 2004 році. В той час комп'ютеризація для бібліотек вищих навчальних закладів була справою новою і дещо невідомою, хоча декотрі авторитетні книгозбірні сміливо її впроваджували. Дослухаючись до міністерських порад, Ужгородський університет придбав для своєї книгозбірні комп'ютерну програму “УФД/

Бібліотека”, але це не стало запорукою поступу і на початку процесу комп’ютеризації сприймалось бібліотекою скоріш як додаткове навантаження.

Зміна курсу стратегії розвитку бібліотеки випала на середину 2013 року. Ми віднайшли власну методику, яка на перший погляд суперечила основним вимогам професійної кваліфікації бібліотекарів. Цій методиці слід дати назву “всупереч вимогам”. Її основою стало навчання кожного бібліотекаря, без виключення на рівень підготовки, вміння освоювати комп’ютерну грамотність і основне – до всіх однакові вимоги без претензій на вік, рівень освіти, досвід роботи в бібліотеці і бажання вчитись.

За допомогою трирівневих тренінгів бібліотекарів розпочалась підготовка до масштабного впровадження електронної бібліотечної програми. Методика “навчають колеги” була найефективнішим способом для вікових працівників і опиралась на ділянки найактивнішого користування фондами, якими стали фонди читальних залів та фонди абонементів навчальної літератури. Вміти не лише здійснити електронний бібліографічний опис, а й приєднати відомості про видання до ряду електронних картотек, вміння створювати основні теми та підтеми, персональні картотеки, долучати видання ключових слів пошуку (також іноземною мовою), супроводжувати видання анотаціями, освоїти навички об’єднувати книгу і каталог дисциплін вивчення, вміти визначити книгозабезпеченність, провести будь-який пошук примірника і багатьом іншим складним операціям – від створення актів списання до вилучення з програми навчались всі бібліотекарі без винятків. Результат виявився неочікуваним – в бібліотеці з різною специфікою роботи в різних її підрозділах з’явився новий тип працівника – “універсальний бібліотекар з універсальним умінням працювати в електронній програмі”. Лише отримавши такі єдині для всіх правила, колектив у кількості 80 працівників взявся за роботу по включенню видань в єдиний електронний каталог, супроводу книг штрих-кодами. Виникало багато непередбачених ситуацій, однією з яких стала уніфікація кожного підручника, що мав статус безінвентарного і не міг претендувати на видачу.

Чотири насичені і клопітливі роки в житті книгозбірні: навчання персоналу, збільшення парку комп’ютерної техніки, якісний доступ до

Інтернету – і вже в 2017 році бібліотекою було повністю завершено об’єднання всіх філій та відділів єдиною бібліотечною мережею. Станом на кінець 2017 р. комп’ютеризовано 100% фонду навчальної літератури та остаточно переведено на автоматизовану книговидачу всі категорії читачів, в усіх підрозділах книгозбірні. Завдяки цьому відкрито електронний каталог Наукової бібліотеки УжНУ, створено електронну базу “Читач”.

Політика інновацій рухала колектив до нових методів роботи і одним з них стало створення електронного репозитарію УжНУ (<https://dspace.uzhnu.edu.ua>), як єдиного електронного архіву результатів науково-дослідної роботи, публікацій науковців, викладачів, аспірантів та студентів університету, дипломних і магістерських робіт студентів для їх централізованого зберігання та надання відкритого чи обмеженого доступу до них світовій академічній спільноті у режимі он-лайн. З огляду на масштабність проекту, бібліотекарі стали першими наповнювачами електронного сховища наукового доробку університету, хоча використали єдиний важіль дотримання авторського права. Станом на початок цього року 60% від загалу завантажень здійснено бібліотекою (13200 статей).

Розширенню інформаційних можливостей книгозбірні найбільше допомагає оновлений сайт бібліотеки, найголовніша функція якого – інформувати користувача та поширювати ресурси. Потужним електронним ресурсом власної генерації став новий бібліотечний сайт (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua>), на якому представлена вся інформація про бібліотеку, її діяльність, послуги, зібрано багато корисної інформації як для студентів, науковців, так і для абітурієнтів.

Завдяки можливостям сайту введено новий бібліотечний сервіс “послуги он-лайн”, який представляє собою комплекс додаткових послуг, основою яких є задоволення сучасних запитів мобільним способом. Саме вони стали новинкою бібліотечного сервісу та отримали високу оцінку віртуальних користувачів. На сьогодні вони включають 13 підрубрик, а саме: “Електронне замовлення”, “Електронна доставка документа”, “Індексування за УДК”, “Заміна втраченої книги”, “Продовження терміну користування книгою”, “Віртуальна бібліографічна довідка”, “Тематичний підбір літератури”, “Редагування спис-

ків літератури”, “Перевірка на плагіат”, “Платні послуги”, “МБА”, “Замовлення приміщень”.

Та все ж першим кроком виконання основного завдання політики інновацій бібліотека вважає успішне відкриття вільного доступу до електронного каталогу бібліотеки університету через власний сайт. Пошукова система електронного каталогу зручна та чітка, це робить пошук привабливим і легким.

Наукова бібліотека Ужгородського університету спрямовує свою інноваційну політику в русло передових технологій, тому постійно шукає інноваційні рішення бібліотечних технологій, використовуючи в цьому різні методи, від ознайомлення в матеріалах фахових видань та інтернет-посилань до досвіду бібліотек-флагманів, в основному Харківського та Київського регіонів, за що безмежна вдячність методичному центру Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича, Науковій бібліотеці Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, Науковій бібліотеці Харківського національного медичного університету. Щира вдячність колегам, Ваш приклад надихає, а іноді стає вирішальним у нашому бібліотечному поступі.

До прикладу, введення в структуру бібліотеки Центру наукометрії та інформаційної підтримки освіти, який розпочав свою роботу з червня 2018 року для відслідковування наукової, наукометричної, бібліометричної, аналітичної та іншої діяльності науковців вишу, надає інформаційну підтримку науковим дослідженням. Метою діяльності Центру є проведення досліджень у галузі наукової комунікації, відкритого доступу, наукометрії та бібліометрії, поширення інформації про наукові дослідження в ДВНЗ “УжНУ” та підвищення їх результативності шляхом створення відповідної інфраструктури та інноваційних застосунків цифрової комунікації. Центр об’єднує в собі відділи: наукометричного аналізу, організації бібліотечно-інформаційного сервісу та інформаційних технологій і комп’ютерного забезпечення. Сьогодні можна впевнено констатувати про своєчасність створення та нагальність роботи Центру, який не лише акумулює наукометрику та бібліометрику, а виступає ініціатором проектів наказів щодо організації доєднання науковців УжНУ ORCID та Researcher ID, долучається

до виконання складних завдань вишу, до прикладу, наукометричної характеристики на підтвердження Ужгородським університетом статусу національного.

Вже нікого не здивують функції бібліотеки щодо тренінгів користування наукометричними електронними базами Web of Science та Scopus; або відкриття послуг “Електронне замовлення документа” чи “Електронна доставка документа” – сервісна послуга, яка надає можливість користувачам отримати електронні копії статей або фрагментів друкованих видань із фондів бібліотеки УжНУ, за допомогою мережі Інтернет. Сучасному користувачу подобається інтернет-комунікація з бібліотекою, тому тенденція до надання віртуальних послуг нею набирає обертів. До прикладу, візьмемо віртуальну рубрику “Електронні ресурси”. Підготовку до її наповнення та використання бібліотека започаткувала ще в попередні роки, та лише пересвідчившись у її актуальності, виокремила (розширила) в ній відповідні підрубрики: “Електронний каталог”, “Електронний репозитарій”, “Бази даних”, “Електронні ресурси УжНУ”. Доповненням рубрики стало посилання на сайт вишу під назвою “Електронне навчання”, яке вміщує значний комплекс навчальних дисциплін, курсів лекцій, методичних розробок та ін. Увесь спектр, необхідний студенту для навчання, можна отримати на сайті бібліотеки, а що може бути зручніше. Доповнимо приклад послугою “Тематичний підбір літератури”, який передбачає змогу замовити тематичний підбір літератури до статті, курсової, дипломної, дисертаційної та інших робіт; або послугою “Редагування списків літератури” – бібліотека УжНУ надає додаткову освітню послугу з редагування списків використаної літератури наукової публікації та списку посилань за ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, ДСТУ 8302:2015 та міжнародними стилями.

І ще зупинимось на одній послугі бібліотеки – “Перевірка на плагіат”, яка здійснює перевірку на виявлення збігів/ідентичності/схожості в текстах, завдяки передплаченим засобам сервісу перевірки на плагіат Unicheck.

Завдяки таким бібліотечним пропозиціям росте її статус як важливого структурного відділу вишу, так і важливого і коректного помічника для отримання знань.

Таким чином, наблизивши інноваційну модель бібліотечного сервісу, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету сміливо змінила стратегію свого розвитку саме завдяки правильній інноваційній політиці, бо саме впровадження нових інформаційних технологій в свою діяльність дозволяє книгозбірні автоматизувати всі зони її використання, як в її стінах, так і за їх межами. Саме вони перетворили її в сучасний інформаційно-культурний центр, не лише власного ВНЗ, а й в інформаційному світі загалом, бо завдяки інноваційним змінам обслуговування вона відповідає сучасним вимогам цифрового покоління користувачів.

ПОЛИТИКА ИННОВАЦИОННЫХ ВНЕДРЕНИЙ В РАБОТУ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ УЖГОРОДСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

М. Н. Медведь

Аннотация

В статье исследуется политика инновационных внедрений в работу Научной библиотеки Ужгородского университета периода 2013–2019 годов. Особый акцент обращено на возможности сайта библиотеки и внедрение онлайн-услуг, университетский репозитарий, значение открытого доступа к электронному каталогу.

Ключевые слова: библиотека Ужгородского университета, онлайн-услуги, университетский репозитарий, электронный каталог, библиотечные инновации.

POLITICS OF INNOVATIVE IMPLEMENTATION IN THE WORK OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE UZHGOROD UNIVERSITY

M. Medved

Summary

The article studies the policy of innovative implementation in the work of the Uzhhorod University Scientific Library, from 2013 to 2019. Particular emphasis is placed on the capabilities of the library site, and the introduction of online services, university repository, the value of open access to the electronic catalog.

Key words: Uzhhorod University Scientific Library, online services, university repository, electronic catalog, library innovations.

МЕЛЬНИК Лариса Олександрівна,
завідувач довідково-бібліографічного
відділу Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

БРЯНИК Оксана Василівна,
провідний бібліограф довідково-
бібліографічного відділу
Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО ВІДДІЛУ

УДК 025.2+027.7(477) : 004.9

Аналізується сучасний стан та зміни, що відбуваються в довідково-бібліографічній діяльності бібліотеки у зв'язку з розвитком новітніх інформаційних технологій. Розглядаються основні бібліографічні бази даних, розміщені на веб-сайті бібліотеки.

Ключові слова: систематична картотека статей, електронна картотека статей, бази даних, електронні бібліографічні ресурси, біобібліографія, краєзнавство.

Одним із важливих завдань Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету є якісне формування інформаційних ресурсів. Довідково-бібліографічний відділ, як і всі інші структурні підрозділи наукової бібліотеки, включився в процес активного використання новітніх інформаційних технологій, що сприяє кращому бібліографічному обслуговуванню користувачів.

Необхідну інформацію сучасним користувачам потрібно надати в найкоротші терміни. Бібліографи виконують довідки на найрізноманітніші запити користувачів – тематичні, фактографічні, краєзнавчі, послуговуючись електронними картотеками статей, традиційними (паперовими) картотеками газетно-журнальних статей, бібліографічними базами даних, енциклопедичним, довідковим фондом бібліотеки тощо.

Пріоритетною складовою довідково-бібліографічного апарату бібліотеки є електронні бібліографічні ресурси, які оперативно відображають зростаючий обсяг знань. Безумовно, “електронні бібліографічні ресурси стали важливим складником довідково-бібліографічного апарату бібліотеки і стрімко посідають у ньому домінуюче місце” [1, с. 256]. Так само стрімко змінюється співвідношення і рівень організації традиційної бібліографії та електронної. Сьогодні перед бібліографами стоїть завдання поєднати електронні та паперові носії інформації, що буде слугувати покращенню інформаційного сервісу. Функціонування карткових каталогів поки що є необхідним, оскільки вони мають свої переваги перед електронними, отже їх потрібно підтримувати у робочому стані та удосконалювати [2, с. 169]. Незважаючи на впровадження в діяльність бібліотек нових інформаційних технологій, створення електронних картотек статей (ЕКС) і баз даних (БД), “сьогодні не можна відмовитися від ведення традиційних картотек... Досвід бібліотек ВНЗ підтверджує, що електронні та карткові картотеки взаємодоповнюють одна одну, сприяють якісному бібліографічному обслуговуванню читачів бібліотеки” [3, с. 19]. Справді, систематична картотека статей (СКС) довідково-бібліографічного відділу зберігає ще своє значення, оскільки переведення її повністю в електронну форму займе тривалий час.

Значна кількість читачів постійно користуються СКС. Основна мета звернення читачів до картотеки – підбір статей за темою дослі-

дження та для уточнення бібліографічних даних. В картотеці зберігається довгий час та інформація, на яку і досі існує попит.

У “Паспорти-характеристиці” на СКС зазначено, що вона ведеться з 1952 року. Її хронологічний обсяг – з 1952 до 2015 року (включно). Об’єм картотеки – це 1020 шухляд, в яких знаходиться понад 950 тис. карток. В ній відображені газетно-журнальні статті, статті із збірників, видання, що продовжуються, частково книги.

Із 2012 року у відділі розпочата робота зі створення ЕКС в інформаційно-бібліотечній програмі “УФД/Бібліотека”. Спочатку записи з електронної картотеки тиражувалися і паралельно розставлялися в традиційну картотеку. У 2015 році картотеку було законсервовано, оскільки можливості відділу та бібліотеки в цілому не дозволяли продовжувати роботу з СКС та підтримувати її в робочому стані.

Більшість читачів прагнуть користуватися ЕКС, розраховуючи на швидкий пошук. Вони можуть здійснювати пошук статей за прізвищами авторів, за назвою твору, за предметними рубриками, ключовими словами, за персоналіями, за жанрами творів тощо. Для результативного пошуку інформації за ЕКС на допомогу приходять бібліографічно-консультанти, в обов’язки яких також входить навчати користувачів знаходити необхідну інформацію та допомагати в складанні пошукового образу запиту. Можемо стверджувати, що сучасний інформаційний світ вимагає від спеціалістів-бібліографів розширення професійних обов’язків. Вони повинні стати для користувачів “інформаційними аналітиками і навігаторами” [4, с. 307], фахово їх орієнтувати у величезному інформаційному обсязі Інтернету. Працівники мають добре володіти пошуковим механізмом – знати різні класифікації документів, методи пошуку в сучасних інформаційних мережах, володіти особливостями програмного забезпечення, користуватися БД, постійно підвищувати фаховий рівень тощо. Студенти-першокурсники, які вже ознайомлені з принципом пошуку необхідної інформації в ЕКС, впевнено і самостійно орієнтуються в ній і отримують необхідну інформацію для своїх наукових робіт. Досвід і практика роботи бібліографів показують також, що для задоволення потреб користувачів необхідно збільшити кількість автоматизованих робочих місць для роботи з ЕКС та БД.

Щоб активізувати роботу користувачів, їх необхідно інформувати на веб-сайті бібліотеки про наявність уже створених бібліографічних БД та розміщення новостворених. За допомогою електронних бібліографічних ресурсів на сайті бібліотеки представлено декілька бібліографічних БД, які активно використовуються студентами ВНЗ та науково-педагогічними працівниками. Насамперед, це БД “Праці вчених УжНУ”, “Бібліографічні видання та публікації працівників НБ”, “Красзнавство”, “Наукові вісники”, “Матеріали конференції”, колекції книг відомих особистостей тощо.

Література про вчених та їх науковий доробок знаходить своє відображення в біобібліографіях. Відомий дослідник з бібліотекознавства Тетяна Добко, аналізуючи роль і значення бібліографічних посібників, посилається на Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” (від 26 листоп. 2015 р. № 848-УІІІ), який відносить покажчики – основний продукт наукової діяльності бібліотек – до наукових видань [5, с. 90].

Зацікавлення матеріалами про визначні особистості та їх наукові досягнення спричинили заснування тематичної картотеки, присвяченої науковцям УжНУ. Вона відображає літературу про персоналії, праці вчених. Початок формування цієї картотеки був закладений у 1950-х роках, коли був створений довідково-бібліографічний відділ. Перший бібліографічний покажчик був укладений у 1960 році і присвячений 15-річчю Ужгородського державного університету.

Об’єм картотеки складає близько 70000 тис. бібліографічних записів. Вона сформована доволі якісно і слугує джерелом для виконання довідок та укладання біобібліографічних покажчиків. На сьогодні паперова картотека “Праці вчених УжНУ” не поповнюється, оскільки її функції продовжились в електронному форматі. ЕКС являє собою величезний інформаційний масив електронних записів, який щоденно збільшується. Тут розміщена інформація, яка включає в себе книги, автореферати дисертацій, матеріали конференцій, статті із збірників, періодичних видань. Перед бібліографами відділу стоїть завдання провести ретроконверсію матеріалів картотеки в електронний формат. До картотеки і БД про вчених університету звертаються як користувачі, так і співробітники бібліотеки.

Сукупні інформаційні ресурси слугують базою для складання показників, коротких біобібліографічних довідок до ювілейних дат вчених, виставок тощо. Так, наприклад, за допомогою БД “Праці вчених УжНУ” було підготовлено бібліографічний показник “Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015), який включив понад 5000 джерел і узагальнив найвагоміші здобутки колективу Ужгородського національного університету за 25 років навчально-наукової діяльності. Доступ до електронного каталогу бібліотеки та баз даних до мережі Інтернет дає можливість віддаленим користувачам знаходити необхідну інформацію.

Перед бібліографами стоять нові завдання і нові перспективи в укладанні біобібліографій з використанням сучасних інноваційних технологій. Наразі довідково-бібліографічний відділ переходить на створення електронних бібліографічних посібників. Вони дозволять включати не тільки бібліографічну інформацію, але й повні тексти робіт, фрагменти наукових робіт, монографій, тексти передмов, фотоархіви, зміст видань тощо. В роботі з таким показником можливий пошук необхідної інформації за різними параметрами [6, с. 44].

Надзвичайно перспективним в роботі відділу є робота над створенням БД “Краєзнавство”. Ця робота активно ведеться з 2012 року. На сьогодні вона включає близько 10000 електронних записів за останні вісім років. Прискоренню цієї діяльності сприяє створення електронного каталогу періодичних видань, наявних у фондах бібліотеки. Активізувати попит на газету чи журнал за весь період його друкування допоможе аналітичний опис змісту цих видань за минулі роки. Завдяки виконанню цієї роботи необхідна інформація стане доступною усім користувачам. За нашими спостереженнями – це стосується найбільше краєзнавчих видань, попит на які збільшується із року в рік.

Загалом традиційна краєзнавча картотека газетно-журнальних статей відділу налічує понад 100000 тис. карток, які вміщені в 110 шухлядах і охоплюють різні галузі знань з найрізноманітніших питань карпатознавства. Основними джерелами поповнення краєзнавчої картотеки є місцеві видання: “Закарпатська правда”, “Новини Закарпаття”, “Ужгород”, “Срібна Земля”, збірники статей, матеріали конференцій, праці викладачів тощо. Важливим завданням бібліографів є створення повноцінної ЕКС, використовуючи усі можливості наявної СКС.

Дослідники бібліографічної діяльності стверджують, що останніми роками в країні високими темпами розгортаються біографічні дослідження, значно зросла кількість видань, що присвячені науковцям у різних галузях культури, науки і виробництва, і зазначають, що біобібліографічні посібники “надають можливість зробити певні узагальнення і висновки про найважливіші напрями професійної, творчої, державної та громадської діяльності персоналій, сприяють проведенню історико-наукових досліджень, формуванню академічних шкіл, інформаційному забезпеченню інноваційного розвитку України” [7, с. 32].

Цю думку підтверджують своєю діяльністю і бібліографи Наукової бібліотеки, які нещодавно підготували бібліографічні посібники, присвячені вченим Ужгородського національного університету. Так, наприклад, бібліографічний показник “Іван Сенько” продовжує серію видань, присвячених вченим Ужгородського університету. Видання висвітлює життєвий і творчий шлях літературознавця, фольклориста, краєзнавця, доцента Ужгородського національного університету Івана Сенька, який є автором численних праць в галузі краєзнавства, фольклористики та літературознавства. Завдяки плідній фольклористичній діяльності вченого світ побачив більше десяти збірок перлин народної мудрості: “Зачаровані казкою” (1984), “Три золоті слова” (2008), він є укладачем першої в Україні збірки притч “Притчі українського народу” (2008). Найвідомішими краєзнавчими працями є історико-етнографічна книга “Келичин – рідне село Августина Волошина” (2007), “Від часів Лаборця до сьогодні” (2012), фундаментальне видання “Верховина. Волівщина. Міжгірщина” (2016), записи легенд, переказів, бувальщин та притч. Загалом у показнику зафіксовано 1106 документів, серед яких монографії, навчальні посібники, словники, збірники фольклорних творів, збірники наукових статей, публікації у періодичних виданнях, рецензії та інтерв’ю.

Безумовно, заслуговує на особливу увагу і бібліографічний посібник “Покликання”, що присвячений 90-річчю від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора, українського лінгвіста, дослідника сучасної та історичної ономастики, мови писемних пам’яток, міжмовних контактів, Павла Чучки. Професор Павло Чучка – вчений-мовознавець зі світовим ім’ям. Найвідомішими вершинами його доробку є фундаментальний

і новаторський словник “Прізвиська закарпатських українців. Історико-етимологічний словник.”(2005), що є повним антропоніміконом Закарпаття від XIII століття до 1946 року, та “Слов’янські особові імена українців. Історико-етимологічний словник” (2011) – перше в історії нашої мовознавчої науки лексикографічне дослідження про дохристиянські питомі (автохтонні) слов’янські імена українців. Бібліографи подають опис наукового доробку вченого та літературу про нього за період з 1952 до 2017 року. Показчик нараховує 867 позицій. Видання представлено на веб-сайті бібліотеки і популяризує його науковий доробок.

Таким чином, можемо стверджувати, що трансформація роботи інформаційно-бібліографічного відділу, яка полягає в активному використанні сучасних інформаційних ресурсів, в поєднанні традиційних та електронних картотек, у створенні нових баз даних, представлених на веб-сайті бібліотеки, дасть змогу значно підвищити повноту й оперативність задоволення інформаційно-бібліографічних запитів користувачів.

Джерела та література:

1. Шкаріна В. Електронні бібліографічні ресурси наукової бібліотеки. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Вип. 40. Київ, 2014. С. 247–258.
2. Червінська Крістіна. Функціонування бібліографічних картотек наукової бібліотеки ЧНУ в світлі проблем каталогізації інформаційних ресурсів. *Бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича: історія та сучасність* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 24–26 верес. 2012 року. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т, 2016. С. 168–174.
3. Остапчук Ю. Бібліографічні картотеки та бази даних бібліотек вищих навчальних закладів. *Вісник Книжкової палати*. 2010. № 9. С. 15–20.
4. Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.). Київ, 2013. 375 с.
5. Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність і довідково-бібліографічне обслуговування: співвідношення понять і термінів. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Вип. 45. Київ, 2017. С. 82–95.

6. Бондаренко Е. Ресурсы собственной генерации ЦНБ НАН Беларуси в помощь созданию биобиблиографии. *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития* : науч.-практ. и теор. сб. Вып. 15. Киев, 2017. С. 41–45.

7. Кононенко В., Кордюкова О. Персональна бібліографія – складова частина науково-бібліографічної діяльності Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 2. С. 29–32.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ СПРАВОЧНО-БИБЛИОГРАФИЧЕСКОГО ОТДЕЛА

Л. Мельник, О. Бряник

Аннотация

Анализируется современное состояние и изменения, которые происходят в справочно-библиографической деятельности библиотеки в связи с развитием современных информационных технологий. Рассматриваются основные библиографические базы данных, размещенные на веб-сайте библиотеки.

Ключевые слова: систематическая картотека статей, электронная картотека статей, базы данных, электронные библиографические ресурсы, биобиблиография, краеведение.

THE USE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE WORK OF THE BIBLIOGRAPHY DEPARTMENT

L. Melnik, O. Bryanik

Summary

The article deals with the present state and changes in the bibliographic activity of the library in the context of the modern information technologies. The main bibliographic databases located on the website of the library are analyzed.

Key words: systematic indexes of articles, electronic card index of articles, databases, electronic bibliographic resources, bibliography, regional studies.

НАЙДА Людмила В'ячеславівна,
завідувач відділу художньої літератури
та просвітницької роботи
НТБ Національного університету
“Львівська політехніка”

СТВОРЕННЯ БУКТРЕЙЛЕРА – ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КНИГИ

УДК 028-048.67:004.4'236

Розкрито поняття “буктрейлер”, підкреслено його властивості, принципи класифікації та цілі створення. Зосереджено увагу на використанні технічних засобів і програм при створенні буктрейлера.

Ключові слова: буктрейлер, класифікація, програмне забезпечення, відеомонтаж, онлайн редактори.

З розвитком інформаційних технологій та впровадженням їх у роботу бібліотек виникають нові форми популяризації книги. Спочатку з'явилися віртуальні виставки, тепер дедалі більшої популярності набувають буктрейлери.

Чи можливо привернути увагу до читання, використовуючи буктрейлери? Важко зразу відповісти, але ми вирішили спробувати цю форму популяризації і розпочали роботу. Для того, щоб працювати із цим новітнім засобом реклами книги, необхідно зрозуміти суть самого поняття – буктрейлер, довідатись історію створення, вивчити особливості класифікації за різними критеріями. У цьому допоможе велика кількість різноманітних джерел [2, 3, 5, 7]. Не менш важливим є вміння працювати із сучасним програмним забезпеченням і рівень кваліфікації бібліотекаря або допомога фахівця із відділу ІТ.

Отже, буктрейлер – особливий вид книжкової реклами, один із засобів просування видання до користувача. Він представляє собою

короткий відеоролик, що створює візуальний образ книги, кліп за змістом. Основне завдання буктрейлера – яскраво й образно розповісти про твір, зацікавити, заінтригувати читача, спонукати до читання. Мета буктрейлера – яскраво, цікаво в динамічній формі розповісти потенційному користувачеві про книгу.

Перші проморолики книжок з'явилися на початку 2000-х у США. Широкому загалу відеоролик “Темна симфонія” вперше був продемонстрований на книжковому ярмарку в Луїзіані у 2003 р. Він рекламував книгу Крістін Фіхан “Темна симфонія”.

Популярності буктрейлери набули з 2005 р. завдяки YouTube, Wimeo та соціальним мережам. В Україні появу буктрейлерів пов'язують із видавництвом “Фоліо”, яке до Львівського форуму видавців у 2008 р. створило буктрейлери на дві нові книги подружжя Шевченків: “Кривава осінь у місті Леві” і “Оksamитовий перевертень”. Першими створювати буктрейлери почали видавництва, побачивши в цьому ресурсі новий інструмент для реклами своєї продукції. Сьогодні буктрейлери зі звичайної відеореклами поступово перетворюються на самостійний вид мистецтва [2].

Буктрейлери можна класифікувати за різними критеріями. За призначенням – це видавничі та бібліотечні.

Видавничі – створюються на вихід нової книги.

Бібліотечні – реклама книги із фонду бібліотеки.

Книжкові видавництва побачили в цьому ресурсі новий інструмент для книжкового бізнесу, бібліотеки – зацікавлені у зростанні читацької активності, стимулюванні потреби у читанні.

За жанром та формою виконання: анонс і відгук.

Анонс – де коротко розповідається про книгу, її сюжет і автора, а також про її видання, про надходження у певну бібліотеку, якщо буктрейлер замовлено чи виготовлено працівниками бібліотеки.

Відгук – ролик, у якому автор буктрейлера ділиться враженнями від прочитаної книги; розповідається про автора, видавництво, книгу, а також – коротко про її сюжет [8].

Також доречними є цитати від героїв книги чи автора – це дозволяє читачеві ближче познайомитись із твором за короткий час. Щодо форми виконання, то буктрейлери можуть бути повноцінними відеороликами або ж слайд-шоу.

За способом візуального втілення тексту буктрейлери можуть бути: ігрові, неігрові, анімаційні.

Ігрові – це міні-фільми по книзі.

Неігрові, це коли при створенні буктрейлера можуть використовуватися ілюстрації, фотографії, розвороти видань, текстові матеріали, діаграми, звукове оформлення, відеофрагменти.

Анімаційні – мультфільми по книзі.

За змістом буктрейлери класифікують на: розповідні, атмосферні, концептуальні.

Розповідні – презентують основу сюжету твору. Їх завдання – подібно до анотації через музику та ілюстрації ознайомити користувача з основами сюжету, зберігаючи елементи тасмичності і недосказаності. Зазвичай, саме за розповідним принципом побудовано більшість кінотрейлерів. У розповідному буктрейлері текстовий супровід відіграє значно більш помітну роль, ніж в атмосферному.

Атмосферні – передають основний настрій книги та очікувані читачькі емоції. Для прикладу, якщо книга розповідає про романтичні стосунки, то потрібно зробити акцент на ілюстрований або відеоряд з відповідною музикою, які покликані передати настрої та емоції героїв. Атмосферні буктрейлери краще робити короткими – півтори, максимум дві хвилини. В іншому випадку увага глядача розсіюється і напруга зменшується.

Концептуальні – транслиують ключові ідеї й загальну змістову спрямованість тексту. Вони засновані на рекламі незвичайної ідеї твору, на світогляді автора й цікавих думках, які він хоче донести до читача, на змістовому навантаженні книги. Такі буктрейлери більше підходять для класичної, елітарної або філософської літератури [3, с. 5–7].

Буктрейлери, як правило, створюють на художню літературу. В Україні видавництво “Темпора” – єдине у створенні промовідео про науково-популярну літературу. Перспективним жанром для буктрейлерів із “серйозної” літератури є навчальна література.

Важливим кроком у створенні буктрейлера є використання спеціалізованого програмного забезпечення. Для якісного відображення фото та ілюстрацій доцільно попередньо опрацювати їх у фоторедакторі Adobe Photoshop (онлайнний аналог – Photoshop.com) або у безкоштовному фотосервісі Picasa від Google. Досить важливим у

створенні буктрейлера є підбір анімацій та футажів. Футажі – це відеофрагменти, які містять будь-яке анімоване або відзняте зображення, створене за допомогою спеціальних програм, що вставляються у відеоролик для підвищення його видовищності. Футажі використовують переважно для створення фону та для переходів між частинами ролика. Анімовані малюнки та футажі у великій кількості представлені в Інтернеті [3, с. 14–15].

Заключним етапом є відеомонтаж. Більшість операцій з відеомонтажу можна виконати в онлайн редакторах. Найпростішим та найзручнішим є YouTube Video editor. У ньому можна “склеювати” відео, накладати прості титри, додавати музику та спецефекти, робити ремікси тощо. Важливою перевагою редактора є й те, що зроблене відео відразу з’являється на YouTube й буде доступне для перегляду користувачам. Для початківців можна використовувати редактор для створення відеомонтажу Windows Movie Maker. Програму Photo Story також можуть використовувати початківці, але, на відміну від попередньої, її немає в базовій комплектації Windows. Вона є безкоштовною, тому її можна завантажити на свої ПК з мережі Інтернет. Для більш професійних користувачів ПК – Sony Vegas Pro [2, с. 8–10; 2, с. 10–17].

Перед нами виникло питання, з чого починати створення буктрейлера та як організувати роботу. Перш за все нам потрібно було обрати книгу. На нашу думку, актуальними завжди будуть проморолики для класичних літературних творів, які сприятимуть підвищенню читачького інтересу до класики. Ми вирішили спробувати свої сили та у 2016 р. створили буктрейлер на книгу Ліни Костенко “Вибране”.

Але зауважимо, що мотивацією у виборі книг (як ствержують практики) для створення буктрейлера може бути: реклама книжкових новинок, просування книг-ювілярів, створення тематичних промороликів до знаменних дат, подій тощо.

Важливим етапом створення буктрейлера стало написання сценарію, визначення сюжетної лінії, і це виявилось найскладнішим завданням. Ми намагалися зробити буктрейлер якомога лаконічним, оскільки не слід забувати про його основну мету – він повинен лише зацікавити потенційного користувача у прочитанні книги. Тривалість відеоролика повинна бути не більше трьох хвилин.

Сюжет повинен був показати основні яскраві моменти книги. А основний наголос поставлено на емоційність відеопрезентації. На-

ступним кроком став підбір матеріалу для відеоряду: малюнків, фотографій, ілюстрацій, відео, пошук відеоматеріалів в Інтернеті (обов'язково пам'ятаючи про авторське право).

Для самостійного створення буктрейлера ми скористались програмним забезпеченням PowerPoint. Заключний етап нашої роботи полягав у відеомонтажі. Необхідно було вирізати, склеїти кілька фрагментів відео, додати звукову доріжку, змінити розмір відео, накласти спецефекти, переходи. У подальшій роботі для монтування відеоряду ми звернулися за допомогою до фахівця із відділу ІТ і було використано відеоредактор для комп'ютерного монтажу Pinnacle Studio.

Насамкінець, запрошуємо до перегляду нашого буктрейлера за посиланням https://youtu.be/g2_a0nI0WcQ. На жаль, із переходом на нову платформу сайту бібліотеки, яка відбулася нещодавно, поки що він відсутній на нашій сторінці.

Але у майбутньому сподіваємось, що ми використаємо отриманий досвід, адаптуючи традиційну бібліотечну діяльність до сучасного соціокультурного середовища з метою популяризації та стимулювання читання наших користувачів.

Джерела та література:

1. Бессараб А. Буктрейлер як засіб просування книги. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/25039/1/148-310-311.pdf> (дата звернення: 03.06.19). – Назва з екрану.

2. Буктрейлер: від реклами до мистецтва – Комунальний заклад “Запорізька обласна універсальна наукова б-ка ім. О. М. Горького” Запорізької облради. Запоріжжя, 2014. 13 с. – Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/004294774339474f9b47f> (дата звернення: 29.05.19). – Назва з екрану.

3. Буктрейлер: новітня реклама книги: метод. поради / упоряд. О. Шмагько, С. Дмитрів ; ЛОУНБ. Львів, 2014. 22 с. (Секрети бібліотечної майстерності; вип. 11).

4. Буктрейлер – сучасна форма реклами книги. – Режим доступу: <http://biblio.lib.kherson.ua/buktreiler.htm> (дата звернення: 3.05.19). – Назва з екрану.

5. Буктрейлер – сучасний спосіб просування книги в бібліотеці. – Режим доступу <https://www.slideshare.net/nataliyadmitrenko1/ss-74923637> (дата звернення: 07.06.19). – Назва з екрану.

6. Заїченко Т. Бібліотечний буктрейлер. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 4. С. 52.

7. Косачова О. Буктрейлер як ефективний медіаресурс сучасної бібліотеки *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 10. С. 15–18.

8. Патра С. Буктрейлер як засіб реклами книговидавничої продукції. – Режим доступу: <http://uu.edu.ua/buktreileri> (дата звернення 28.05.19). – Назва з екрану.

9. Хмельовська О. Буктрейлер по-українськи: додаткова промоція книги, чи забавки для видавця? – Режим доступу: <http://www.chytomo.com/news/buktreiler-po-ukrayinsky-dodatкова-promotsiya-knyhy-chy-zabavky-dlya-vydavtsya> (дата звернення: 13.01.17). – Назва з екрану.

СОЗДАНИЕ БУКТРЕЙЛЕРА – ОДИН ИЗ СПОСОБОВ ПОПУЛЯРИЗАЦИИ КНИГИ

Л. В. Найда

Аннотация

Раскрыто понятие “буктрейлер”, подчеркнута его свойства, принципы классификации и цели создания. Внимание сосредоточено на использовании технических средств и программ при создании буктрейлера.

Ключевые слова: *буктрейлер, классификация, программное обеспечение, видеомонтаж, онлайн редакторы.*

CREATING A BOOK TRAILER AS ONE OF THE MEANS OF POPULARIZING THE BOOK

L. Naida

Summary

The concept of a book trailer is revealed, its properties, principles of its classification and purposes of its creation are emphasized. Attention is focused on the usage of technical means and programs when creating a book trailer.

Key words: *book trailer, classification, software, video editing, online editors.*

НАСТИЧ Хрестина Юріївна,
завідувач відділу культурно-
просвітницької роботи Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

СОЦІАЛЬНА МЕРЕЖА FACEBOOK В РОБОТІ НАУКОВОЇ БІБЛОТЕКИ

УДК 027.7(477.87) : 004.773.6+316.422.7

У статті розкривається питання про те, яку роль в Науковій бібліотеці Ужгородського національного університету відіграє світова Інтернет-мережа Facebook, яка є електронною інновацією ужнівської книгозбірні.

Ключові слова: Facebook, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, глобальна соціальна мережа, бібліотечні інновації, бібліотека у соціальних мережах.

Перед Науковою бібліотекою Ужгородського національного університету постало завдання – розгорнути свою просвітницьку функцію в новому варіанті і в ширших масштабах.

Реалії сучасного життя спонукають бібліотеки до постійного пошуку нових форм і технологій роботи з користувачами, вимагають бути націленими на якісні зміни відповідно до їх нагальних потреб. Шукач інформації дедалі більше хоче отримати від бібліотеки узагальнену, комплексну, аналітичну продукцію.

Новим у роботі бібліотек є використання соціальних мереж.

Соціальні мережі використовуються для:

- популяризації бібліотеки та формування її позитивного іміджу; рекламування бібліотечних ресурсів, послуг і сервісів, нових надходжень, віртуальних виставок; анонсування заходів;

- залучення ширшої аудиторії користувачів, спілкування з ними; просування книги і читання в суспільстві; звітування перед громадськістю про свою роботу;

- сприяння розширенню професійних контактів; спілкування у фахових групах; оперативного обміну досвідом із колегами; вивчення досвіду роботи інших бібліотек, поширення інформації серед бібліотекарів; проведення онлайн-опитувань (і серед користувачів, і серед бібліотекарів); функціонування віртуальної довідкової служби;

- участі в інтернет-проектах з метою стимулювання соціокультурного партнерства [3, с.12-13].

Серед соціальних мереж, в яких представлені університетські бібліотеки, найбільше популярності набула соціальна мережа Facebook [4, с. 13].

В умовах переходу до інформаційного суспільства формуються нові вимоги, що визначають тенденції розвитку бібліотечної установи як соціального інституту. Тому вагоме місце посідає створення власних мультимедійних засобів: рекламних роликів, презентацій інформаційного характеру, навчальних програм, які можуть поширюватися на сторінці Facebook.

Сторінка Наукової бібліотеки на Facebook являє собою канал, з якого користувачі Інтернету можуть отримати інформацію, що їх цікавить. Саме тут надається можливість коментувати, оцінювати, отримувати інформацію, зосереджувати свою увагу на маркетинговій діяльності, зокрема на висвітленні соціокультурної роботи бібліотеки, на бібліотечних новинах, анонсах подій.

Facebook – глобальна соціальна мережа, якою користуються люди всього світу. Інтернет сколихнув колектив Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету і започаткував її нове представлення в світовому просторі. Щоб бути відомими та “рекламувати” свою роботу, потрібно вміти правильно та з цікавістю користуватись Інтернет-мережею.

На даний час, у XXI столітті, читачі в бібліотеці можуть бути не тільки “справжні”, але й віртуальні. Як саме?

Для того, щоб зацікавити віртуальних користувачів, потрібно створювати виключно правдиві, точні, незвичні матеріали. Щоб добитись хорошого результату у формуванні матеріалу для Facebook,

були долучені працівники Наукової бібліотеки та її структурних підрозділів – філіалів, відділів, секторів. Усі роздумували над новими інноваціями і бібліотечними цікавинками на сайті Facebook. Кожен висував свої найкращі “діаманти” відділу: зустрічі з королями сусідніх держав, проведення різних важливих конференцій, виставки рідкісних книг (кінця XVIII – першої половини XIX століття), велика колекція книг-мініатюр і ще багато цікавого. Саме такими різними цікавинками через соціальну мережу розширено діапазон пропагування фондів книгозбірні, що суттєво відобразилось не лише в зацікавленості віртуальних відвідувачів, а й вплинуло на відвідуваність нашої бібліотеки.

Здається, написати текст, сфотографувати готову книжкову виставку – взагалі не проблема, але це далеко не так. Щоб викласти пізнавальний матеріал, який буде відповідати статусу нашої книгозбірні, потрібно ретельно продумати правильність та влучність тексту, через який потрібно донести думку до користувача. Також велику роль відіграють фото до текстового матеріалу. Наприклад, у фотопрезентації нових надходжень велика роль належить тематичним атрибутам, які доповнюють естетичне сприйняття загальної теми.

Мета статті – проаналізувати нові підходи до формування іміджу бібліотеки завдяки концептуальним змінам щодо розробки веб-сайту та активізації залучення соціальних мереж задля створення оновленого бренду й іміджу Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету [1, с. 10].

Ужнівська книгозбірня намагається використовувати у своїй діяльності сучасні й різноманітні форми роботи, які, завдяки творчому підходу та нетрадиційним назвам, здатні привернути до себе увагу віртуальних користувачів бібліотек, а також залучити нових. Сторінка в соціальній мережі публікує інформацію у різних формах та засобах роботи, що використовуються у практиці сучасних бібліотек. Назвемо найважливіші із них:

– бібліомікс – тематичний бібліографічний огляд, до якого включають різноманітні бібліотечні документи: книги, періодичні видання, відео-, кіно-, фоно-, фотодокументи, електронні видання, плакати, посилення на інформаційні ресурси;

– буктрейлер – короткий відеоролик за мотивами книги, що є сучасною формою реклами книги, засобом її просування, заохочення до читання [2, с. 24];

– слайд-шоу – відеокліп, що формується з фотографій. У класичному розумінні слайд-шоу складається зі світлин з ефектними переходами між знімками і супроводжується приємною музикою. Такі бібліотечні відеоролики знімаються як про сучасні книги, так і про ті, що стали літературною класикою.

Основне завдання мережі Facebook для бібліотеки – яскраво та образно розповісти про книгу, зацікавити, заінтригувати читача.

Основним недоліком мережі є відсутність або низький рівень цензури в публікаціях, через що на сайт можуть потрапити некоректні, образливі висловлювання. Отже, бібліотека має встановити контроль адміністратора за змістом власної сторінки.

Сайтом бібліотеки опікується окрема команда молодих людей, які працюють за власними переконаннями, для яких зовсім не характерні статичні, закарбовані у свідомості й часі категорії пізнання й представлення інформаційного світу. Працівники не керуються установками, породженими досвідом минулих поколінь, а навпаки – беруть до уваги лише ту ідею, що активно пропагується сьогодні й вибудовує плани на майбутнє [1, с. 11].

Таким чином, з нашої практики в роботі бібліотеки у соціальній мережі Facebook формується таке поняття: глобальна мережа – для зв’язку людей між собою, але на даний час Facebook використовується для розповсюдження потрібної інформації для споживачів.

Одним словом, це надзвичайно велика платформа бібліотеки, використання різноманітних дій. В нашій великій бібліотеці ця платформа дуже потрібна та корисна. Потрібна саме для організації та проведення Інтернет-конференцій, для обговорення професійних проблем, висловлення пропозицій для бібліотечної справи, потрібна для віртуальних зустрічей з письменниками сучасності, прослуховування характеристик нових світових бестселерів тощо.

Книги з фондів Наукової бібліотеки є не тільки на стелажах та полицях у книгосховищі, а й віртуально використовуються на сторінці Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету. Працівники книгозбірні зробили її для того, щоб розповсюдити

інформацію про наукові роботи, романи, фантастику та іншу літературу між користувачами в мережі Інтернет.

Наша бібліотечна команда працює задля великого розвитку – розвитку людей та нашої нелегкої справи! Як результат, можливості соціальних мереж допомагають реалізації нової маркетингової концепції щодо активізації послуг книгозбірні.

Веб-сайт є важливим елементом образу бібліотеки, який може розповісти не тільки про те, що це за установа, які послуги надає своїм користувачам, наскільки ефективно запроваджує нові інформаційні технології, але й показати, що книгозбірня має чітко окреслене обличчя і цілеспрямовано сформоване внутрішнє наповнення [1, с. 10].

Отже, Наукова бібліотека Ужгородського університету приділяє значну увагу формуванню веб-сайту бібліотеки та використанню соціальних мереж. Саме для цього вона скоординувала свій власний професійний, сучасний імідж, який не тільки розширив її можливості, а й став корисним великій кількості її користувачів.

Джерела та література:

1. Дубова Ю. Роль веб-сайту та соціальних мереж у формуванні оновленого іміджу бібліотеки. *Бібліотечний форум : історія, теорія і практика*. 2018. № 3. С. 9 – 14.
2. Ковальчук С. Сучасні форми роботи в бібліотеках (інформація до словника успішного бібліотекаря). *Бібліотечна планета*. 2014. № 2. С. 24 – 26.
3. Лобаренко Л. Нові інформаційні технології в публічних бібліотеках України (за результатами загальнодержавного дослідження, проведеного НПБУ в 2014 – 2015 рр.). *Бібліотечна планета*. 2015. № 4. С. 9 – 14.
4. Романуха З. Університетські бібліотеки України в соціальних мережах. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 1. С. 12 – 16.

СОЦИАЛЬНАЯ СЕТЬ FACEBOOK В РАБОТЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ

К. Ю. Настич

Аннотация

В статье раскрывается вопрос о том, какую роль в Научной библиотеке Ужгородского национального университета играет мировая Интернет-сеть Facebook, которая является электронной инновацией библиотеки Ужгородского национального университета.

Ключевые слова: Facebook, Научная библиотека Ужгородского национального университета, глобальная социальная сеть, библиотечные инновации, библиотека в социальных сетях.

SOCIAL NETWORK FACEBOOK IN WORK OF SCIENTIFIC LIBRARY

K. Nastich

Summary

The article deals with question of what role in the Scientific library of Uzhhorod National University plays World Internet Network Facebook, which is electronic innovation of this library.

Key words: Facebook, Scientific library of Uzhhorod National University, global social network, library innovations, library in social network.

НЕРОДА Тетяна Валентинівна,

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри автоматизації
та комп'ютерних технологій,
Українська академія друкарства*

INTER-CORPORATE MODEL THE MEDIA CONTENT ORGANIZATION FOR SCIENTIFIC AND TECHNICAL LIBRARY OF EDUCATIONAL INSTITUTION

UDC 004.946+069.536.5+376.3+655.11

Assign of measures on search optimization for raising the positions of information portal for scientific and technical library of educational institution is presented. The ways of digitized funds updating with use of resources of the profile institutions are described for raising the professional level and activating the cognitive activity of student as the target user of library web site. The analytical apparatus and browser engine of client-server environment of interactive access to structured training-methodical content are presented.

***Key words:** scientific and technical library, information portal, structured media content, online services, vocational education, subject area, data flows, specialized institutions, external knowledge base.*

Transition of educational services to qualitatively higher level allows comprehensive measures to scope application expand the information and communication technologies in organization of academic courses and independent work of students, the knowledge control and certain stages of administrative activity of the higher education institution. In recent decades, sources of information provided by the scientific and technical libraries of academic establishments as compilers of existing book collections have

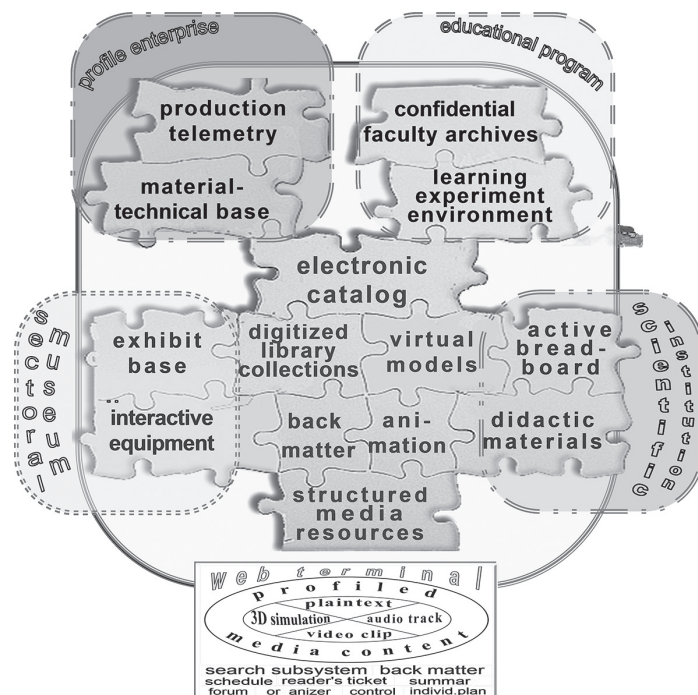
undergone almost the greatest changes in the history of written language. For profiled reader categories, it's not necessary to flip through a paper catalogues to find the correct edition ID. And thus, in general, there is no need to physically lie within the library premises. For the rapid tracking of library funds from their order and acquisition to the issuance for library visitors are widely used automated systems for planning resources for bookshops.

However, a overwhelming majority of the widespread integrated library systems does not fully provide the cognitive and research work of the student as a key subject of educational process and an integral part of modern information society. When designing the modern library management systems, inadequate attention is paid to specifics adapting of particular institution of higher education, including inclusive, does not take into account all nuances of competencies developing of future engineer, which will be useful in realization of his professional duties [1]. This state of affairs is due to inconsistency of data flows in different departments of educational institution and their almost complete absence among specialized establishments [2]. In general, cross-sectoral libraries activities are covered by number by home and foreign researchers. However, the aspect of attracting a other academic departments resources, as well as detached organizations of the profile industry, remains almost unexplored [3]. Therefore, timely and relevant is system analysis need and further design of client-server environments for interactive access to the actual complex educational and methodological content that would occupy an important place in the system of marketing promotion of library online services and consolidation of competencies and activation of cognitive activity of students of technical specialties.

In order to correctly combine these factors and increase the range processed data formats, the presented research regard an original model to media content organizing for information portal by scientific and technical academic library as a tool for coordinating learning processes of height education institution units on the one hand [2] and cultural, enlightenment, and research branches establishments on the other [2, 3]. Along with their own digitized collections, third-party information resources of these institutions substantially expand the range of network education services provided by the library; means of access to them are concentrated on its web site (Figure).

First of all, in preparation of on a certain educational program specialists, presented project proposes to extend the scope of unpublished scientific and methodological confidential faculty archives that are not provided entirely, but fragments of interim publication version, in accordance with subject area keywords in search query. Typically, access to these electronic resources has a limited category of students in just a certain training sector, which is authorized in the chair network [4]. However, individual fragments, allowed by the author, are indexed in the search subsystem of the electronic catalog. The content of such funds itself is incomplete and specified during the semester.

Another important source of external resources in relation to the library collections storage is the virtual learning experiment environment, which provides the results of laboratory studies in the form of visual aids in appropriate industry [5]. Also, an interactive virtual laboratory distributes the computing powers to support spatial simulations, screen scenes grabber, and possible voice over [4].

Given that the goal of professionally oriented education is based on requirements of the profile enterprise, where is formulated in accordance with the industry and social needs, the prompt provision of relevant production information by the library resource will significantly increase the effectiveness of marketing promotion of library online services. A robust information channel with corporative databases [5] will always provide real displays of production telemetry. Received during the technological process, this telemetry and the established attributes of executive mechanisms and objects are systematized in the form of external resources, and subsequently adapted to the internal protocol of the computerized information library system [2]. In the presented model, the network mechanisms for integrating the accumulated information of enterprise material-technical base into library collection of training reference publications are also defined and expanded.

Similar to the profile enterprise information resources to enhance the research activities of future professionals provide industry-specific scientific institutions. Here, didactic materials are provided in refined national standards form, technological instructions, consolidated norms of expenditure and standards of waste, normative/design documentation. An important extension of the last paragraph is the design drawings to accompany the spatial active breadboards of existing models that are widespread as equipment in branch.

Close cooperation the sector museums with academic institutions and the adaptation of curricula to existing profile collections necessitates the introduction in website of scientific and technical library the analytical apparatus for treating third-party information resources [6]. Such direct access to exhibits database will help to intensify the independent study or critical evaluation of scientific and methodological sources, mastering the methods of phenomenon analysis and professional problems, forming self-education skills and collective creative discussion of results.

The remote operation of museum interactive equipment, which will help to clarify the competencies acquired during the educational process, will significantly help the admission of students to the achievements of the national and world historical and cultural heritage. The given approach, in particular operatively applied on a multimedia lecture of a professionally-oriented discipline, will increase the efficiency of development of

professional skills and educate the respect for subject area and for the greatness of engineering thought.

Therefore, browser-based organization of odd content of a website based on its own digitized collections and third-party inter-corporate resources using an existing engine provides automatic content markup, for example plain-text in the form of HTML / XML or portable document format files, graphic illustration files, 3D simulations for virtual model, audio tracks, video clips and the like. The following content, after appropriate formatting, describes the appearance of the pages by means of Cascading Style Sheets, is serialized by converting the processed data stream into bits sequence. The following content, after appropriate formatting, describes the appearance of the pages by means of Cascading Style Sheets, is serialized by converting the processed data stream into bits sequence. Facilitate bibliographic processing and navigation in the newly created structured media resource the automatically-edited publication back matter with saved hyperlinks to the corresponding media resources will help. Newly object is output to end-terminal adapted in suitable form for recipient, where the graphics device interface dynamically generated profiled media content is displayed on the window of the viewer [4].

As an organic component of scientific and educational information space, the library website viewer within one-page application provides the authorized recipient with controls in accordance with its area of responsibility. In any case, in addition to specified search subsystem and back matter, can display the appropriate version of class schedule, go to reader's ticket or summary with notes, adjust personal organizer, and call the knowledge control environment or individual plan of foreseen academic disciplines, contacts at academic forum.

It should be noted that in the projected inter-corporate model the media content organization for scientific and technical academic library information portal it is also advisable to provide feedback: depending on mutual use agreements of intellectual resources, the academic library media content can be used by authorized employees of enterprise or museum, research staff in the profile guest with extended authority in group policies.

Thus, the inter-corporate model of profiled media content organization on the cross-platform mobile web-terminal of information portal of the scientific and technical academic library is as main means of communicating

recipients with educational materials in computerized information library system and a flexible tool for effective marketing promotion of academic and library sites. The further development of this concept should be focused on integrating the adaptation mechanism of structured content into the needs with disabilities students, which will improve the educational structure of institution and raise the quality and extend the range of library online services provided.

The researches described in the article are tested in the computerized learning environment KoHaC and information library system Ki6iC, which are developed at Department of Automation and Computer Technologies of the Ukrainian Academy of Printing. Author thanks the Ukrainian Research Institute of Polygraphic Industry to them. T.G. Shevchenko, the Training and Demonstration Center Heidelberg and the Museum of Ancient Ukrainian Book Art for the information resources provided.

List of sources used:

1. Blummer B., Kenton J. M. Academic libraries and student learning outcomes. Performance Measurement and Metrics. Bingley. 2018. Vol. 19, Issue 1. P. 75–87.
2. Neroda T. Analiza i profilowanie rozproszonych strumienie danych w systemie informacyjnym instytucji edukacyjnej. *ScienceRise: Engineering Science*. Kharkiv, 2016. Vol 9/2(26). S. 30–35.
3. McInnis Bowers C.V., Chew B. and other. Interdisciplinary Synergy: A Partnership Between Business and Library Faculty and Its Effects on Students' Information Literacy. *Journal of Business & Finance Librarianship*. London, 2009. Vol. 14, Issue 2. P. 110–127.
4. Neroda T., Ivaskiv R. The computer program “Web-Terminal of Library Funds Viewer (KI6iC.terminal)”. Ukraine, assignee. Patent 4027. 17.07.2018. Print.
5. Neroda T., Shepita P. Techniques of designing of client-server platform for learning experiment with integration of the manufacturing telemetry. *Computer technologies of printing*. Lviv, 2017. Vol 38. P. 70–76.
6. Neroda T. Integration of museum pedagogy in the educational process to study the professionally oriented disciplines. *Modern Higher Education: Problems and Prospects*. Dnipro, 2017. P. 98–101.

МЕЖКОРПОРАТИВНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДІА-КОНТЕНТА ДЛЯ НАУЧНО-ТЕХНІЧЕСКОЇ БІБЛІОТЕКИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ЗАВЕДЕННЯ

Т. В. Нерода

Аннотація

Приведен комплекс мер по поисковой оптимизации для поднятия позиций информационного портала научно-технической библиотеки образовательного заведения. Описаны пути актуализации оцифрованных фондов ресурсами профильных учреждений для повышения профессионального уровня и активизации познавательной деятельности студента как целевого пользователя библиотечного сайта. Представлен аналитический аппарат и браузерный движок клиент-серверной среды интерактивного доступа к структурированному учебно-методическому контенту.

Ключевые слова: научно-техническая библиотека, информационный портал, структурированный медиаконтент, онлайн-услуги, предметная область, потоки данных, профессиональное образование, профильные учреждения, внешняя база знаний.

МІЖКОРПОРАТИВНА МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕДІА-КОНТЕНТУ ДЛЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Т. В. Нерода

Анотація

Наведено комплекс заходів з пошукової оптимізації для підняття позицій інформаційного порталу науково-технічної бібліотеки освітнього закладу. Описано шляхи актуалізації оцифрованих фондів ресурсами профільних установ для підвищення фахового рівня та активізації пізнавальної діяльності студента як цільового користувача бібліотечного веб-сайту. Представлено аналітичний апарат та браузерний рушій клієнт-серверного середовища інтерактивного доступу до структурованого навчально-методичного контенту.

Ключові слова: науково-технічна бібліотека, інформаційний портал, структурований медиаконтент, онлайн-послуги, фахова освіта, предметна область, потоки даних, профільні установи, стороння база знань.

НЕРОДА Тетяна Валентинівна,
кандидат технічних наук,
доцент кафедри автоматизації
та комп'ютерних технологій,
Українська академія друкарства

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФАХОВО-ОРІЄНТОВАНОГО КОНТЕНТУ ЯК ЗАСОБИ РОЗШИРЕННЯ НАДАВАНИХ АКАДЕМІЧНОЮ БІБЛІОТЕКОЮ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

УДК 004.031.42+028.7

Описано шляхи актуалізації оцифрованих фондів ресурсами профільних установ для підвищення фахового рівня та активізації пізнавальної діяльності студента як користувача бібліотечного веб-сайту.

Ключові слова: фахова освіта, потоки даних, онлайн-послуги, науково-технічна бібліотека, структурований медиаконтент, профільні установи.

Профільованим категоріям користувачів науково-технічних бібліотек академічних установ на сьогодні не обов'язково гортати паперовий каталог для пошуку ідентифікатора цільового видання, фізично перебуваючи у межах пункту видачі книг. Для оперативного відстеження бібліотечних фондів, починаючи від їх замовлення та придбання і аж до вибору читачем, широко використовуються автоматизовані системи планування ресурсів книгосховищ.

Однак при проектуванні комп'ютеризованих бібліотечних інформаційних систем неналежна увага приділяється адаптації контенту під специфіку конкретного закладу вищої освіти, у тому числі інклюзивної, не враховуються усі нюанси вироблення компетенцій майбут-

нього фахівця, що стануть у нагоді при реалізації його професійних обов'язків. Такий стан речей має місце через неузгодженість потоків даних у різних підрозділах навчального закладу та практично повну їх відсутність між профільними установами. Загалом, у сучасних публікаціях вітчизняних та зарубіжних бібліотекознавців майже невисвітленим залишається феномен залучення ресурсів інших академічних департаментів, а також самостійних організацій профільної галузі.

Для коректного поєднання перелічених чинників і збільшення номенклатури форматів опрацьовуваних даних у представленому дослідженні наводиться оригінальна модель організації медійного контенту для інформаційного порталу науково-технічної академічної бібліотеки як інструмента координації потоків даних розрізненних підрозділів ЗВО з одного боку та культурно-освітніх й науково-дослідних галузевих інституцій – з іншого. Поряд з власними оцифрованими зібраннями сторонні інформаційні ресурси названих установ суттєво розширюють спектр надаваних бібліотекою мережових освітніх послуг, засоби доступу до яких зосереджені на її веб-сайті.

Таким чином, при підготовці фахівців з певної освітньої програми запропоновано розширити межі використання неопублікованих науково-методичних конфіденційних кафедральних фондів відповідно до ключових слів досліджуваної предметної області у пошуковому запиті. Іншим важливим джерелом надходження зовнішніх для бібліотечного сховища ресурсів є віртуальне середовище навчального експерименту, яке розподіляє обчислювальні потужності для підтримки просторових симуляцій.

Зважаючи на те, що мета професійно орієнтованої освіти опирається на вимоги профільного підприємства, у проектованому клієнт-серверному середовищі передбачено інформаційний канал з виробничими базами даних. Отримувана у ході технологічного процесу телеметрія та відомості про матеріальні фонди підприємства систематизуються у вигляді зовнішніх ресурсів, будучи згодом адаптованими до внутрішнього протоколу комп'ютеризованої інформаційної бібліотечної системи.

Близькі до профільного підприємства інформаційні ресурси з активізації дослідницької діяльності майбутніх фахівців надають галузеві наукові установи. Тут виділяються дидактичні матеріали у вигляді уточнених національних стандартів, нормативної/проектної докумен-

тації, а також конструкторські креслення для супроводу просторової рухомої моделі діючих макетів поширеного в галузі устаткування.

Тісна співпраця галузевих музеїв з академічними закладами та адаптація навчальних програм під існуючі профільні колекції зумовлює необхідність забезпечення безпосереднього доступу з порталу бібліотеки до бази експонатів та віддаленого оперування музейним інтерактивним обладнанням, що дозволить уточнити компетенції, набуті впродовж навчального процесу. Наведений підхід, зокрема оперативно застосований на мультимедійній лекції фахово-орієнтованої дисципліни, підвищить ефективність розвитку професійних навичок і виховає повагу до предметної області та величі інженерної думки.

Відтак, броузерна організація розокремленого контенту веб-сайту на основі власних оцифрованих зібрань та сторонніх міжкорпоративних ресурсів з використанням наявного рушія забезпечує автоматичну розмітку вмісту отриманих профільованих даних. Новостворений об'єкт виводиться на кінцевий термінал адаптованим у зручному для реципієнта вигляді.

Як органічний компонент науково-освітнього інформаційного простору переглядач бібліотечного веб-сайту в межах односторінкового застосунку надає авторизованому реципієнтові елементи керування відповідно до його зони відповідальності.

Необхідно зазначити, що у проектованій міжкорпоративній моделі формування фахово-орієнтованого контенту для інформаційного порталу науково-технічної академічної бібліотеки доцільно також передбачити зворотний зв'язок: залежно від угод про взаємне користування інтелектуальними ресурсами медіаконтент академічної бібліотеки може використовуватися авторизованими працівниками підприємства чи музею, науковими співробітниками у профілі “гість з розширеними повноваженнями” у групових політиках.

Таким чином, представлена міжкорпоративна модель організації профільованого медіаконтенту на кросплатформовому мобільному веб-терміналі інформаційного порталу науково-технічної академічної бібліотеки є основним засобом комунікації реципієнтів з навчальними матеріалами у комп'ютеризованій інформаційній бібліотечній системі та гнучким інструментом ефективного маркетингового просування академічного й бібліотечного сайтів.

ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО КОНТЕНТА КАК СРЕДСТВА РАСШИРЕНИЯ ПРЕДОСТАВЛЯЕМЫХ АКАДЕМИЧЕСКОЙ БИБЛИОТЕКОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

Т. В. Нерода

Аннотация

Описаны пути актуализации оцифрованных фондов ресурсами профильных учреждений для повышения профессионального уровня и активизации познавательной деятельности студента как целевого пользователя библиотечного сайта.

Ключевые слова: профессиональное образование, потоки данных, онлайн-услуги, научно-техническая библиотека, профильные учреждения, структурированный медиаконтент.

THE SPECIAL-ORIENTED CONTENT FORMATION PRINCIPLES AS EXTENSION MEANS OF EDUCATIONAL SERVICES PROVIDED BY ACADEMIC LIBRARY

T. Neroda

Summary

The ways of digitized funds updating with use of resources of the profile institutions are described for raising the professional level and activating the cognitive activity of student as the target user of library web site.

Keywords: vocational education, dataflows, online services, scientific and technical library, structured media content, specialized institutions.

ПАВЕНКО Наталя Вікторівна,
бібліотекар Слов'янського
багатопрофільного регіонального
центру професійної освіти
імені П.Ф. Кривоноса

ON-LINE МОБІЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКАРЯ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

УДК 001.92

Дана стаття спрямована на удосконалення професійної мобільності бібліотекарів закладів професійної освіти, активізацію їх творчої діяльності у віртуальному просторі. Наведено приклади інтернет-сервісів для швидкого опанування on-line середовища.

Ключові слова: on-line мобільність бібліотекаря, інформатизація суспільства, сервіси Інтернету, інтернет-інструментарій.

Ускладнення параметрів і динаміки змін сучасного світу, становлення глобальної інформатизаційної інфраструктури, “інформаційний вибух” – всі ці фактори обумовлюють необхідність якісних орієнтованих змін у професійному розвитку бібліотечних кадрів. Бібліотекар професійного освітнього закладу не просто повинен встигати за прогресом в науці, техніці, але й ефективно використовувати комп’ютерно-телекомунікаційні технології та орієнтуватися у віртуальному просторі.

Під віртуальною мобільністю бібліотекаря розуміється його здібність до співпраці з іншими суб’єктами в on-line середовищі, виконуючи різні форми діяльності.

Для формування віртуальної мобільності бібліотекар повинен володіти декількома головними компетенціями. Серед них слід виділити:

- самоосвітню (направлена на готовність бібліотекаря підвищувати свою кваліфікацію, розвиваючи свої професійні якості);
- інформаційно-комунікативну (оволодіння новими технологіями);
- методичну (надає можливість ефективно реалізувати науковий процес, використовуючи дистанційні інструменти).

Вищезгадані компетентності є основою для будівництва віртуального простору. Тут бібліотекар може бути як слухачем, так і розробником електронного курсу, тьютором, куратором, адміністратором. Це залежить від напрямів його діяльності [1].

Слід зазначити, що на сьогоднішній час мережева взаємодія стала найбільш масовою формою не тільки контакту бібліотекарів та користувачів бібліотечних послуг, а й має значний потенціал для інтенсивної комунікативної діяльності в процесі інтерактивного спілкування і стає його продуктивним інструментом.

Мобільні технології можуть перебудувати національну систему бібліотек під вимоги часу. Для цього важливо розвивати не тільки аспекти створення засобів навчання та нових платформ, але й сучасні ефективні технології, в основі яких лежать останні досягнення дидактики інформаційного суспільства.

Таким чином, упровадження інтернет-інструментарію в діяльність бібліотек професійних освітніх закладів є необхідністю. Тому існує велика різноманітність інтернет-сервісів, які можна бібліотекарям ефективно використовувати у своїй роботі. Залежно від свого призначення, їх можна розділити на групи:

1. **Мережеві офіси** – сервіси для створення, редагування і зберігання документів, таблиць, фотографій, презентацій та інших корисних об'єктів на віддаленому комп'ютері в мережі.

• Сервіс **Google Docs** доступний всім користувачам пошти **Gmail** як безкоштовний додаток. Відноситься до онлайн-сервісів роботи з документами та дає можливість працювати з текстовими документами, презентаціями, електронними таблицями, формами для проведення опитувань. Інструментарій **Google Docs** достатній для виконання більшості задач, які стоять перед бібліотекарем: **Google Calendar** – онлайн-календар, **Google Docs** – онлайн-офіс, **Gmail** – без-

коштовна електронна пошта, **Google Maps** – набір карт, **Google Sites** – безкоштовний хостинг, який використовує вікі-технологію, **Google Translate** – перекладач, **YouTube** – відеохостинг, **Google Disk** – хмарне сховище. Ці **Google-додатки** надають бібліотекарям професійних освітніх закладів інструменти, необхідні для ефективного спілкування та спільної роботи. Перевагою служби **Google** є те, що набір інструментів безкоштовний і вільний від реклами.

• **BikiBiki** <https://uk.wikipedia.org/wiki/> – колекція взаємопов'язаних між собою записів. Веб-сайт (або інша гіпертекстова збірка документів) дозволяє користувачам змінювати самостійно зміст сторінок через браузер, використовуючи спрощену і зручнішу, у порівнянні з HTML, вікі-розмітку тексту.

2. Сервіси для створення та зберігання презентацій:

• **Slideboom** <http://www.slideboom.com/>; **calameo** <http://ru.calameo.com/> – сервіси для створення інтерактивних публікацій у формі журналу, брошури, презентації. Готова робота у форматі комп'ютерної презентації або текстового документа розташовується на сервісі та вибирається варіант перегляду.

• **Скрайбінг** (від англійського дієслова toscribe) <https://www.videoscribe.co/en/> (“описувати”, “розмічати”, “креслити”) – новітня техніка презентації, винайдена британським художником Ендрю Парко. Текст доповідача ілюструється “на льоту” малюнками фломастером на білій дошці (або аркуші паперу). Виходить ніби “ефект паралельного проходження”, при цьому графічний ряд фіксується на ключових моментах аудіоряду.

• **SparkolVideoScribe** <http://www.sparkol.com>, **Moovly** <https://editor.moovly.com/https://editor.moovly.com/> – сервіси дозволяють легко та швидко створити оригінальний вид презентації.

Отже, ці ресурси допомагають підготувати власну презентацію для проведення бібліотечних уроків, виховних заходів, дистанційного навчання тощо.

3. **Сервіси для створення “Хмари слів”** <http://tagul.com/>; **Tagxedo** <http://www.tagxedo.com/> – соціальні сервіси для роботи зі словами. Вони дозволяють:

- створювати свою “хмару” слів в режимі реального часу;

- підбирати шрифт, тему, колір, направлення, форму і точну настройку з великою кількістю опцій;
- зберегти створену “хмару” у формі зображення для друку і розповсюдження;
- переглядати “хмарини” слів у формі мініатюр та обирати ті, які необхідні для подальшої роботи;
- використовувати нестандартні шрифти;
- створювати “хмару” слів в обраній формі (серця, зірки). Її можна використати бібліотекарям для розкриття нових понять; опрацювання термінів із певної теми, створення святкових презентацій, кольорових колажів.

4. *Сервіси для створення дидактичних завдань:*

• **Zondle** <https://www.zondle.com/publicPagesv2/default.aspx> – сервіс, який не тільки надає безкоштовні онлайн-дидактичні ігри, а й пропонує бібліотекарю проявити креативність, підготувати цікаві завдання, користуючись запропонованим інструментарієм.

• **Study Stack** <http://www.studystack.com/> – онлайн-сервіс для створення дидактичних матеріалів: робота з текстом (питання і відповіді), графічними зображеннями та коментарями до них. Готові роботи можна розмістити на сторінках сайтів, блогів, поділитися інформацією у соціальних мережах.

• Однією із сучасних тенденцій освіти є використання технології цифрового **сторітеллінга** (англ. “Storytelling” – “розповідання історій”) – це спосіб представлення інформації у вигляді історії на основі використання цифрових технологій, при цьому в історії є сюжетна лінія, яка зачіпає емоції та особистий досвід як автора, так і слухача.

• On-line пазли з сервісами **Jigsaw Planet** <https://www.jigsawplanet.com/>, <http://pazlodrom.ru/pazl.php?pazl=hablom>,

• Генератор ребусів http://rebus1.com/index.php?item=rebus_generatr.

5. **Соціальні фотосервіси** <http://Flickr.com>; <http://picasaweb.google.com> – сервіси мережі Інтернет, які дозволяють зберігати, класифікувати, обмінюватися цифровими фотографіями, додавати коментарі, надалі вбудовувати їх на будь-яких веб-сторінках. Можна поділитися створеним слайд-шоу, розмістивши посилання на Twitter, Facebook, MySpace, вставити в блог або відправити електронною поштою.

6. **Мережеві карти знань** – спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем: карти розуму, карти пам’яті, інтелект-карти, майнд-мапс.

“**Mind maps**” – ментальні карти (інтелект-карти) – сервіси дозволяють створювати зображення інформації в графічному вигляді <https://lifehacker.ru/special/mindmap/>, <http://www.spiderscribe.net/>. Карти сприяють ефективному конспектуванню та засвоєнню нового матеріалу, допомагають у підготовці доповіді з певної теми, вирішенні творчих завдань, проведенні тренінгів. Технології із застосуванням ментальних карт у процесі навчання можуть використовувати як бібліотекарі, так і учні.

7. **Програми для спілкування on-line: ICQ; Skype** <http://skype.com>, платформи для дистанційного навчання <http://moodle.hkoda20.bget.ru/login/index.php>.

8. *Сервіси для створення власного сайту або блогу:*

• **Wix** <https://ru.wix.com/> – пропонує шаблони сторінок та сервіси на основі сучасного стандарту HTML;

• **Weebly** <https://www.weebly.com/> – інтуїтивно зрозумілий та багатий можливостями сервіс для створення веб-сайтів. Бажаючи можуть повноцінно створювати сайти й блоги;

• **Google Sites** – створюйте обліковий запис Google і просто починайте роботу над сайтом;

• **Blog.com** https://www.blogger.com/about/?r=1-null_user, **Blogger** https://www.blogger.com/about/?r=1-null_user.

Блоги можна використовувати в багатьох сферах бібліотечної діяльності, таких як організація колективної роботи, створення дискусійних питань, публікації різного характеру, тематичні новини та коментарі до них.

Особистий професійний блог надав в руки бібліотекаря принципово новий інструмент організації інформаційного процесу, який можна використовувати для:

• надання рекомендацій для користувачів бібліотечних послуг із вивчення тих чи інших тем;

• перегляд відеофільмів з лекціями, відеоуроків, шляхом вбудовування їх в блог;

- публікації опитувальників, онлайн-тестів, вбудованих календарів, різноманітних слайд-шоу;

- повідомлення про свої досягнення;
- обмін корисними посиланнями на ресурси Інтернету;
- обмін знаннями у сфері ІКТ;
- обмін гаджетами з різними функціями;
- робота на дистанції.

9. *Сервіси для створення опитувань, анкет і тестів:*

- **Що? Де? Коли?** <http://test.fromgomel.com/> – дозволяє створювати тести, які потім (за бажанням) можна розмістити на окремій сторінці сайту або блогу, кожен може його пройти. Сервіс дозволяє створювати тест з довільною кількістю питань, для кожного з них можна ввести будь-яку кількість відповідей, серед яких потрібно обрати правильний варіант.

- **Classmarker** <https://www.classmarker.com/> – сайт для створення опитувань будь-якої конфігурації. Результати опитування надаються у вигляді наочної таблиці з відсотковими значеннями, абсолютними величинами, графіком та загальною кількістю відповідей з кожного питання.

- **Kahoot** <https://getkahoot.com> – сервіс для створення вікторин з вибором правильної відповіді на мобільних пристроях.

10. **BobrDobr.ru** <http://bobrdobr.ru/> – це сервіс “соціальних закладок”. На цьому сервісі зберігаються посилання на улюблені сайти, обмінюються ними з іншими, створюються групи за інтересами й здійснюється пошук цікавих місць в Інтернеті. Сервіс дозволяє кожному мати доступ до своїх закладок з будь-якого комп’ютера в мережі Інтернет. Списки закладок розділені позначкою і можуть бути відкриті для публічного доступу та викладені на сайт або блог.

Таким чином, інтернет-сервіси стають допоміжним інструментом у плануванні бібліотекарем освітнього закладу різних форм проведення заходів.

Таким чином, веб-сервіси Інтернету сьогодні стають незмінними помічниками бібліотекаря в опануванні інформаційних технологій. Характерними ознаками їх використання є:

- *колективна діяльність;*
- *можливість спостерігати за розвитком інших і вчитись у них;*

- *обмінюватись інформацією;*
- *дистанційно навчатися.*

Необхідно зазначити те, що вищеперераховані ознаки залежать від форми взаємодії між бібліотекою та користувачами у віртуальному просторі.

Комп’ютер дає змогу суттєво змінити прийоми управління виховною діяльністю. Не новина, що учні часто випереджають наставників у використанні комп’ютерів і телекомунікаційних технологій. Особливо важливо те, що сучасні ІКТ стають ефективними засобами розвитку мислення. Оволодіння сучасними інформаційними технологіями сприяє розвитку навичок XXI століття, до яких можна віднести:

- *адаптованість до швидкозмінних умов як в особистому, так і громадському житті;*
- *творчу та інтелектуальну допитливість;*
- *уміння критично та системно мислити;*
- *продуктивно працювати з іншими;*
- *вчитись поважати й визнавати думку інших;*
- *розвивати здатність виявляти проблеми, їх формулювати й вирішувати.*

Таким чином, розвиток віртуальної мобільності бібліотекаря професійного освітнього закладу має досить серйозні перспективи, пов’язані з процесами модернізації та інформатизації освіти, тому що основою глобального процесу інформатизації суспільства є саме інформатизація освіти, яка повинна випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, оскільки саме тут формуються соціальні, психологічні, загальнокультурні і професійні компетенції для інформатизації суспільства. Уміння самостійно набувати знання на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства перетворюється в життєву необхідність кожного.

Джерела та література:

1. Фамілярська Л. Л. Мобільність як перспективна складова освітнього процесу [Електронний ресурс]. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. № 41. Вип. 3. – Режим доступу: <http://goo.gl/hIfp2a>

ON-LINE МОБИЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКАРЯ УЧРЕЖДЕНІЙ ПРОФЕСІОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАННЯ КАК МЕХАНІЗМ ІННОВАЦІОННОГО РАЗВИТТЯ СОВРЕМЕННОГО ІНФОРМАЦІОННОГО ПРОСТРАНСТВА

Н. В. Павенко

Аннотація

Данная статья направлена на совершенствование профессиональной мобильности библиотекарей учреждений профессионального образования, активизации их творческой деятельности в виртуальном пространстве. Приведены примеры интернет-сервисов для быстрого освоения on-line среды.

Ключевые слова: on-line мобильность библиотекаря, информатизация общества, сервисы Интернета, интернет-инструментарий.

ON-LINE MOBILITY BY THE LIBRARIAN OF THE VOCATIONAL EDUCATIONAL INSTITUTION AS A MECHANISM OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF MODERN INFORMATIONAL SPACE

N. Pavenko

Summary

This article is aimed at improving the professional mobility of the librarians of vocational educational institutions, activation of their creative activities in the virtual space. Examples of online services are provided for quick on-line learning.

Key words: on-line librarian mobility, digitalization of the society, Internet services, Internet tools.

ПРОХНЕНКО Олена Федорівна,
завідувач сектором
Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ЯЦЬКІВ Мирослава Станіславівна,
бібліотекар I категорії
Наукової бібліотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО УНИКНЕННЯ ПОМИЛОК У ФОРМУВАННІ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ (на прикладі Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету)

УДК 027.7(477.87):025.355

У публікації розглянуто процес формування електронного каталогу Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, висвітлена проблема наповнення його ключовими словами. Особливу увагу приділено питанню зручності застосування системи на практиці як працівниками установи, так і її зовнішніми користувачами.

Ключові слова: Наукова бібліотека Ужгородського національного університету, електронний каталог, ключові слова, бібліографічний пошук, бібліографічний опис.

Швидко і зручне задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотек на сучасному етапі є пріоритетним напрямком роботи наукових та публічних книгозбірень. Сьогодні бібліотеки, в комплексі з традиційними методами роботи, почали створювати належні умови для отримання інформації із загальнодоступних джерел. Успішне вирішення поставлених завдань пов'язане з активним використанням у книгозбірнях комп'ютерних технологій, запровадженням нових видів послуг. Одним із основних елементів, який сприяє зростанню якості роботи з відвідувачами є кваліфікований пошук довідково-бібліографічної інформації. У відповідь на вимоги часу в бібліотечних підрозділах різних вишів України, в тому числі і в Ужгородському національному університеті (УжНУ), почали формуватися електронні каталоги (ЕК), призначені для спрощення та пришвидшення пошуку читачами та співробітниками необхідних даних. Логічна стандартизація затверджених ДСТУ мала зумовити уніфікацію підходів до формування систем автоматизованого пошуку інформації. Однак застосування різних методів у формуванні баз даних змусило кожен бібліотеку проходити процес створення локальних ЕК різними шляхами.

Щоб розкрити особливості впровадження даної програми в УжНУ, необхідно виявити та проаналізувати доступну джерельну базу з даного питання, порівняти сформовану систему з відповідними аналогами бібліографічного пошуку в сучасному інформаційному просторі; оцінити перспективи розвитку обслуговування у зв'язку з впровадженням новітніх технологій.

Залучення комп'ютерних технологій у роботу Наукової бібліотеки УжНУ розпочалося з вибору українського програмного бібліотечного забезпечення, рекомендованого Міністерством освіти та науки України – УФД/Бібліотека [3, с. 267]. Початковим етапом осучаснення роботи книгозбірні стало створення ЕК – “систематизованої бібліографічної бази даних, яка поєднує функції традиційних (алфавітного, систематичного, предметного, топографічного) карткових каталогів і картотек бібліотеки, забезпечує якісний, оперативний, багатоаспектний пошук інформації і надає її у зручний для користувача час” [2, с. 2].

Дослідженням ЕК займаються багато українських бібліотекознавців: Г. Швецова-Водка [7], Л. Трачук [5] Т. Луцишина [2], Н. Стрішенець [4] та ін. Аналізуючи наявні аналоги ЕК бібліотек України, Г. Швецова-Водка та Л. Трачук відмітили, що всі вони відрізняються:

- програмним середовищем, в якому створені і функціонують;
- видами відображених документів;
- можливостями пошуку.

При цьому ЕК мають відповідати таким вимогам:

- корисність (не тільки для внутрішніх, але й для зовнішніх користувачів);
- доступність (у будь-який час і в будь-якому місці);
- повнота даних на основі постійного оновлення;
- гнучкість (простота реорганізації);
- врахування індивідуальних побажань користувачів;
- формат, який забезпечує повноту надання даних;
- низькі затрати на введення інформації [1, с. 1].

Наявність ЕК у сучасній бібліотеці свідчить про важливі зміни в інформаційній системі і є візитівкою цієї установи. Його започаткування у Науковій бібліотеці УжНУ розпочалося з опрацювання нових надходжень. Наступним кроком стало вливання інформації з карток систематичного каталогу. До роботи були залучені як працівники бібліотеки, так і студенти. Ними був створений так званий “ретро-каталог”, бібліографічний опис документів якого суперечив вимогам стандартів, містив мінімум інформації. Як висновок – до роботи мають бути залучені тільки фахівці. Цей етап розвитку книгозбірні можна назвати перехідним. Подальше вдосконалення навичок наповнення ЕК відбувалося в ході роботи (триває і досі). Реалії людського фактору призвели до помилок у бібліографічному описі окремих документів і в деяких інших базах даних ЕК, котрі потребують постійного редагування.

У процесі роботи ми стикнулися з труднощами уніфікації документів, зумовленими змінами державних стандартів бібліографічного опису, різними підходами до шифрування книг. Наприклад, є випадки, коли у серійному чи продовжуваному виданні один із випусків присвячений певній темі чи окремій особі. Такий документ шифрували не як періодичне видання, а як окрему монографію. При його опрацюванні виникали питання правильності використання полів для запису конкретних даних про документ, оскільки періодичні видання описуються по-іншому. Щоб максимально наблизити бібліографічний опис до стандартів, інформація вносились не в ті поля, які передбачені програмою, а в ті, які давали правильний кінцевий опис документа (див. мал. 1, 2, 3).

Мал. 1.

Мал. 2.

Поле	Значення
Паралельна назва	
Додаткові відомості щодо назви	серія: Філологія
Відомості про відповідальність	редкол.: В.В. Барчан (гол. ред.), Т.І. Сура
Відомості про видання	
Номер тома	Вип. 3
Назва тома	
Номер частини	
Назва частини	

Мал. 3.

Мал. 4.

Також авторський знак у одного й того ж серійного видання у різні роки міг змінюватися. Наприклад, “Науковий вісник Ужгородського університету”, який у певний період мав авторський знак “НЗ4”, а подальші випуски цього ж видання – “УЗ3”. В результаті зміни авторського знаку змінюється розташування документа як на полиці, так і у традиційному каталозі. Всі ці “вимушені” бібліографічні описи призводять до ускладнення пошуку інформації в ЕК.

Окремо зупинимось на труднощах опрацювання фонду відділу “Книга ХІХ – початку ХХ ст.”. Документи даного періоду вимагають особливої уваги. Досить часто зустрічаються книги, у яких взагалі відсутні титульні сторінки. Відновлення інформації потребує значних затрат часу, часто із залученням мережі Інтернет, де не завжди можна віднайти достовірну інформацію. Тому залучалися ресурси власної книгозбірні: словники, енциклопедії, довідники і т. д. Якщо ж вдавалося відновити інформацію – її записували у квадратних дужках. Пошук таких документів за автором чи назвою викличе труднощі, тому що бібліографічний опис здійснюється мовою оригіналу із використанням таких символів як “Н”, “О” тощо. Відвідувач, який не обізнаний із цими особливостями, не зможе знайти потрібний йому документ. Пошук необхідного видання буде ускладнений навіть для працівників бібліотеки, які поінформовані про більшість подібних нюансів (див. мал. 4).

Спираючись на особистий досвід, вважаємо, що для ефективного пошуку документа користувачем необхідно вносити бібліографічні записи українською чи російською мовами, а назву – мовою оригіналу – вказувати у підполі “паралельна назва”. Керівництвом бібліотеки було прийнято рішення вказувати додаткові дані з документів, які відображені на сторінках (екслібриси, дарчі надписи, печатки). Можливо, тим, хто займається сфрагістикою, книгознавством, історією, мистецтвом, такий матеріал стане в нагоді.

Ускладнений пошук документів іноземними мовами, в бібліографічних описах яких існують символи, котрі також не розпізнає програма УФД. За домовленістю членів колективу деякі символи були замінені на інші, схожі за зовнішніми ознаками. Наприклад, німецька “ß” була замінена на “В”, “ü” – на “u”. Це саме стосується документів угорською мовою, яких у фондах книгозбірні також чимало. Не знаю-

чи про даний нюанс, користувач не зможе самостійно знайти потрібні йому книги в електронному каталозі. А використання ключових слів не завжди дає позитивні результати.

Варто наголосити на помилках, які прив’язані до категорії “Ключові слова”. Їх написання часто повністю співпадає з назвою документа, а не його змістом. Інколи назва має символічне навантаження і тому внесене ключове слово виявляється за присутньої інформації протилежним. Наприклад, примірник “Антропологія війни” приєднаний до ключового слова “антропологія війни”, тоді як книга присвячена подіям Другої світової війни і дивізії “Галичина”, зокрема.

Однією з наймасштабніших проблем категорії “Ключові слова” є синонімічність. Наприклад, “історія України”; “Історія України”; “історія України, история Украины”; “ілюстрована історія України” і т. д. Або: “галузь тваринництва”, “тваринництво”; “діалекти, диалекты”, “діалектизм, диалектизм”; “українські Карпатські говори”, “українські говори Карпат” тощо. Існує проблема використання різного написання одного і того ж слова в однині і множині (“рослина” і “рослини”) або розташування ключових слів не за абеткою. Така помилка призводить до включення нових синонімічних слів.

Необхідно вказати на недоліки папок та підпапок в абетковому електронному каталозі. Наприклад, папка “діалекти, диалекты” містить ключові слова “закарпатські діалекти”, “бойківські діалекти”. Тоді як вони повинні бути у папці з буквою “з” та “б”. Користувачам ми наголошуємо, що ключові слова розташовані виключно в абетковому порядку.

Ускладнює пошук варіант внесення ключових слів тільки на російській мові. Колективним рішенням було прийнято залучати ключові слова спочатку українською, через кому – російською мовою. Наприклад, “Далекий Схід, Дальний Восток”. Схожі помилки і в базі даних “Персоналії”. У ній також виникли труднощі у написанні іноземних прізвищ та їх перекладі з української мови на російську і навпаки. Крім названих помилок є і ряд інших: орфографічні, помилкові записи не через кому, а через скісну лінію (наприклад, квіти/цветы) тощо.

Така кількість помилок при пошуку документів користувачем чи працівником бібліотеки призводить до недоотримання максимально повної інформації. Бібліотекар, знаючи про можливість помилок,

спробує всі варіанти пошуку. Як свідчить досвід, користувач не готовий витратити багато часу на пошук.

Погоджуємось із думкою Л. Ф. Трачук [6, с. 70], що електронні каталоги мережі Інтернет мають бути призначені не для фахівців-бібліотекарів, а для масового користувача, оскільки відвідувачі самостійно не в змозі зрозуміти професійної термінології пошукової інструкції, суті назв полів електронного каталогу. Сьогоднішній споживач очікує простоти від пошуку в бібліотечних каталогах, порівнюючи його з пошуком, наприклад, у Google [6, с. 71].

Враховуючи те, що в електронному каталозі наявна значна кількість помилок, Наукова бібліотека УжНУ не відмовилася від традиційних форм пошуку, зокрема від алфавітних і систематичних каталогів. Першочергове завдання книгозбірні – навчати читачів самостійно користуватися як традиційним, так й електронним каталогами. І головне – зробити електронний каталог простим, доступним і зручним у роботі.

Варто пам'ятати, що з наданням віддаленого доступу до ЕК збільшується відповідальність бібліотекарів за якість інформації. Систематичне редагування, виявлення різного роду помилок є основним критерієм якості створюваної бази даних. Певний досвід, набутий у роботі з електронним каталогом, доводить, що редагування каталогу повинно бути систематичним, чітко спланованим та дорученим конкретному виконавцю. А методичні посібники – як перспектива роботи з подальшого уникнення помилок в наповненні ЕК, якісно розроблені досвідченими фахівцями.

Джерела та література:

1. АБТ. Лекція. 4. pdf. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://moodle.dk.rv.ua/pluginfile.php/773/mod_resource/content/1 (дата звернення 26.03.2019).

2. Луцишина Т. Електронний каталог як основний інформаційний ресурс бібліотек ВНЗ Західного регіону України у сучасному веб-просторі. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 4. С. 2–4.

3. Медведь М. М. Про стан впровадження інноваційних технологій у роботу Наукової бібліотеки університету. *Міжнародний науковий вісник*: зб. наук.

пр. / голов. ред. В. Артьомов. Ужгород : Ужгор. нац. ун-т, 2015. Спецвип. 1(10). С. 267–276.

4. Стрішенець Н. Каталог у епоху Google та Amazon. *Бібліотечний вісник* 2010. № 3. С. 16-27.

5. Трачук Л. Електронна бібліографічна продукція на сайтах українських бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 2009. № 3. С. 6–11.

6. Трачук Л. Ф. Читачеорієнтованість електронних каталогів обласних універсальних наукових бібліотек України в контексті концепції “Бібліотека 2.0”. *Вісн. Харків. держ. акад. культури*. Вип. 48. 2016. С. 67–76.

7. Швецова-Водка Г. М. Теорія, історія, організація та методика бібліографії: вибр. пр. ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне : ПП ДМ, 2011. 495 с.

ПРАКТИЧЕСКИЕ СОВЕТЫ ВО ИЗБЕЖАНИЕ ОШИБОК В ФОРМИРОВАНИИ ЭЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГА (НА ПРИМЕРЕ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ УЖГОРОДСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА)

Е. Ф. Прохненко, М. С. Яцків

Аннотация

В публикации рассмотрен процесс создания электронного каталога Научной библиотеки Ужгородского национального университета и поднята проблема наполнения его ключевыми словами. Особое внимание уделено вопросу удобства использования работниками учреждения и ее внешними пользователями созданной системы на практике.

Ключевые слова: Научная библиотека Ужгородского национального университета, электронный каталог, ключевые слова, библиографический поиск, библиографическое описание.

**PRACTICAL ADVICE REGARDING AVOIDING MISTAKES
IN THE FORMATION OF AN ELECTRONIC
CATALOGUE (FOR EXAMPLE OF THE SCIENTIFIC LIBRARY
OF UZHGOROD NATIONAL UNIVERSITY)**

O. Prokhnenko, M. Yatskiv

Summary

The article explores the process of development of the Electronic Catalogue of the Scientific Library of Uzhhorod National University. The authors discuss the problem of catalogue structuring according to the system of keywords. They focused their attention on convenience of catalogue search both for library employees and external users.

Key words: *Scientific Library of Uzhhorod National University, electronic catalogue, key words, bibliographic retrieval, bibliographic description.*

САБО Кристина Федоровна,
заведующая отделом
иностранной литературы
Научной библиотеки ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

**СОЗДАНИЕ БЛАГОПРИЯТНОЙ СРЕДЫ,
ОРИЕНТИРОВАННОЙ НА ИНТЕРЕСЫ ЧИТАТЕЛЯ,
КАК ПЛОЩАДКИ ДЛЯ ЕГО ВСЕСТОРОННЕГО РАЗВИТИЯ**

УДК 021-048.35:025.4.036:004:159.9-057.875

В статье анализируется влияние развития информационных технологий на психологию поколения. Рассматривается пример европейского опыта модернизации помещений библиотек в контексте технологических изменений их деятельности. Предлагается стратегия более эффективного содействия реализации учебной деятельности студентов.

Ключевые слова: *библиотека, информационные технологии, поколение Z, проблема поколений, психология молодежи, библиотечные инновации, модернизация библиотеки, дизайн библиотеки, европейское образовательное пространство.*

В 1943 г. на заре компьютерной эры президент корпорации IBM Томас Уотсон (Thomas John Watson) спрогнозировал: “Я думаю, на мировом рынке можно будет продать штук пять компьютеров”. А в 1977 г., когда на огромный рынок больших ЭВМ начали уже поступать первые персональные компьютеры, Кен Олсен (Ken Olsen), основатель всемирно известной корпорации Digital Equipment Corporation (DEC), произнес: “Нет никаких причин, по которым кому-либо может понадобиться домашний компьютер”. Данные прогнозы прозвучали в эпоху начала становления информационного общества, когда компьютерные

технології були виключительно інструментом учених і дослідників, а не частиною соціума. Ці відомі цитати неодноразово публікувалися в пресі і є фактом, що свідчить, що людина не в змоззі передбачити розвиток прогресу, особливо в області інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 16]. С тех пор засоби зберігання інформації здійснили величезний еволюційний стрибок, що неминемно відобразилося на нашій мислі, змінило наші світоглядні орієнтири і викликало певну трансформацію системи цінностей.

Сучасний людина живе в світі постіндустріального суспільства, в якому вже відбулася інформаційна революція. В цій новій історичній фазі розвитку цивілізації основними продуктами виробництва і основними цінностями є інформація і знання. Тому для нормальної, повноцінної життя в сучасному світі людині необхідно вміти освоювати зростаючі, гігантські обсяги інформації і орієнтуватися в різноманітних, швидко змінюючих один одного поколіннях персональних комп'ютерів і інформаційно-комунікаційних технологіях, прониклих уже абсолютно во всі сфери його життя. Але, незважаючи на це, що в умовах колосальних обсягів інформації все важче стає отримувати і обробляти потрібні дані, відмінною рисою нового покоління (в частині сучасних студентів) є інформаційна грамотність в різноманітних її проявах (комп'ютерна, мережева, електронна, мультимедійна, візуальна і т.д.). І оскільки центром і рушійною силою різних видів грамотності завжди були університети і бібліотеки, то саме на них покладено відповідальність навчити нове покоління ефективно використовувати всі можливості інформаційного середовища, а також захиститися від її негативних впливів.

Для того, щоб створити в університетських бібліотеках умови, відповідні необхідному рівню, і обстановку, що задовольняє потреби сучасних студентів, необхідно, в першу чергу, розуміти і враховувати особливості і звички студентів покоління Z. Їхні представники, народившись після 1996 року і позначені спеціальним терміном “покоління Z”, відрізняються від всіх попередніх тим, що вони є першими в світі по-

нашому цифровому і глобальному поколінню людей [2]. Це діти інформаційного віку, народившись в епоху глобалізації і постмодернізму і зростаючи одночасно з розвитком і поширенням Інтернету. Те, що попередні покоління називали “новими технологіями” або “технологіями майбутнього”, для покоління Z є повсякденною реальністю. Народившись в цифровому світі, вони сприймають всі цифрові пристрої не як зручне доповнення до своєї звичайної життя, а як природну і невід'ємну її частину. Для них Інтернет вже не обмежується домашнім комп'ютером, він доступний в будь-який момент і в будь-якому місці, завдяки мобільним телефонам, смартфонам і іншим кишковим пристроям. Це покоління людей, яке більшу частину свого вільного часу проводить в Інтернеті, живе в віртуальних спільнотах і будує міжособистісні стосунки на сайтах соціальних мереж.

Покоління Z, народжене в невеличких, часто неповних сім'ях і виховане матерями достатньо зрілого віку, є найменш чисельним, але має перспективу найдовшої тривалості життя в історії людства. Представники цього покоління мають значно більші можливості доступу до будь-якої інформації, ніж всі попередні покоління, але у них зменшена здатність концентруватися і утримувати увагу, тому їм характерно швидко втрачати інтерес, відволікатися, нудити, а їх абстрактне мислення поступово згасає, змушуючи виробляти думки виключно в формі картинок. Крім того, їм все важче стати частиною суспільства, в живу середовище, і значно легше знайти друзів або партнерів в віртуальному просторі [3, с. 44]. Проблема в тому, що віртуальне просторі, відкриваючи невідомі раніше можливості доступу до інформації і знань і дозволяючи реалізувати свій потенціал і покращити якість життя, в той же час несе величезні ризики і небезпеки, оскільки не здатний навчити правильно обробляти і належним чином застосовувати отриману інформацію. Він не здатний повноцінно навчити розв'язувати конфлікти і приймати кваліфіковані рішення, адекватні створеній ситуації. Іншими словами, потужність сучасних інформаційних технологій породжує небезпеку маніпулювання свідомістю і поведінкою недостатньо зрілого людина.

ка, угрожая дегуманізацією. По́тому основною задачею сучасних вузів і бібліотек є підготовка студентів до життя в суспільстві, надмірно переповненому різноманітною інформацією; навчання правильному розпізнаванню, розподіленню і фільтрації великих об'ємів поступаючої інформації, а також стимуляція їх до соціальної адаптації і зрілості. Для досягнення даної мети відносини між бібліотекою і студентом необхідно зробити більш тісними, довірливими і безпосередніми.

Безсумнівно, основними цінностями для сучасного покоління є доступність, інтерактивність, зручність, економія часу і комфортність, однак, відповідаючи цим потребам, мережа Інтернет уже створила «артефакт бібліотеки», перемістив продукт інтелектуального і творчого праці людини з будь-якої країни світу до робочого столу персонального комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона. Отже, для більшості студентів бібліотека більше не є основним джерелом навчальної і будь-якої іншої інформації, а значить, завданням бібліотеки стало знайти новий спосіб увлечь його за собою в необмежаний світ своїх ресурсів. Бібліотека, як і раніше, повинна залишатися повноправним учасником процесу реформи суспільства, але в сучасних умовах їй доводиться активізувати свою роботу вже як культурного центру і стати все в більшій мірі не тільки закладом, до якого звертаються за книжками і інформацією, але і центром дозвілля, до якого приходять надовго і самотні користувачі, і цілі групи. Всі ці фактори змінюють традиційні уявлення про дизайн внутрішнього простору бібліотеки, пред'являючи нові вимоги до досягнення комфортності і внутрішньої привабливості приміщень. Створення комфортного середовища забезпечить оптимальні умови, необхідні для плідної праці і відпочинку, а бібліотечний дизайн, побудований на основі поєднання комфортності, естетики і гармонії з оточуючим простором, забезпечить візуальне і смислове єдинство бібліотечних послуг і стане прикладом корпоративного стилю, свідченням певного рівня розвитку бібліотеки, що, своєю чергою, буде служити гарантією її постійно високої репутації і востребованості [4, с. 313].

Для найбільш ефективного рішення цієї задачі необхідно переняти західний досвід стратегій модернізації приміщень бібліотечних приміщень. У країнах Європи, зокрема в Великобританії, вже понад 20 років багато бібліотек виконують не тільки допоміжну функцію в навчально-освітньому процесі, але й надають можливості для неформальних, суспільних і соціальних потреб студентів. Неможливо переоцінити якісь можливості для залучення студентів відкриває наявність у приміщенні бібліотеки окремих зон для самостійного і суспільного проведення часу. По́тому з кожним роком все більше бібліотек прагнуть до того, щоб на своїй території створити умови не тільки для навчання і пошуку інформації, але й для відпочинку і релаксації, а також місця для зустрічей, групових обговорень і бесід. Подібні цілі, здавалося б, вимагають масштабності і серйозного розширення внутрішніх просторів. Однак, насправді, часто це можна досягти достатньо простими способами. Наприклад, в результаті того, що друковані ЗМІ і періодичні видання масово переходять в якісно інше становище і стають доступними в електронному форматі, в бібліотеках звільняються достатньо великі простори сховищ, раніше зайняті періодикою [5].

У приміщеннях бібліотек більшості відомих британських навчальних закладів простір розділений на дві чітко позначені зони: «silent» і «quiet», з яких перша передбачає абсолютну тишину, відсутність мобільних телефонів, комп'ютерів, розмов і служить для вдумливого глибокого занурення в навчальний матеріал, в той час як во в другій – допускаються тихі розмови, використання електронних гаджетів, а також можуть проводитися безшумні групові заняття. Всередині першої зони необхідно створити інтимність, закритість особистого простору, забезпечити максимальну тишину для можливості без будь-яких перешкоджань зосередитися на навчальному процесі. Друга зона також підходить для навчання, але, оскільки вона відкрита для широкого публіки, в тому числі і для її частини, яка може характеризуватися як «не читачі», то основною її функцією є надання можливості розслабитися, пообщатися, налагодити соціальні зв'язки. Дане простір

Рис. 1

Рис. 2

Рис. 3

предназначено для виконання функцій культурного центра, центра досуга, для проведення невеликих зборів, конференцій, семінарів, засідань клубів, зустрічей з єдиномышленниками. Як правило, це простір включає в себе лекційні зали і навіть кафетерії, в яких общепризнаними стали вимоги доступності, відкритості інформаційних ресурсів, тобто безпосереднє використання відкритого доступу, при забезпеченні безпеки фондів.

Для функціональності сучасної бібліотеки в просторовому рішенні кожного елемента не повинно бути нічого випадкового або непередбаченого. Так, при наявності вмістительного мультифункціонального простору, в бібліотеках встановлюються сучасні невеликі мобільні островки з рухомими стінами (рис. 1, 2, 3: Каледонський університет Глазго / Glasgow Caledonian University), а в більш компактних приміщеннях для зонирования і досягнення необхідного акустичного комфорту використовуються внутрішні перегородки, облицовка стін із звукоізолюючих матеріалів і звукопоглинаючі підвісні стелі.

Важким умовою раціональної планування є об'єднання зон відпочинку і виставок, обладнаних секційною мебеллю з мобільними елементами, що мають функціональну і композиційну гнучкість, багатовариантність комбінацій і групувань. Внутрішній простір сучасної бібліотеки повинно поєднувати в собі місця з одно- і двохмісними столами, зони для читання з перегородками, крісла, збірно-розбірні конструкції, бокси, кабінки для індивідуальної роботи і спеціальні місця, обладнані аудіовізуальними і медіасередствами. Найважливішими вимогами при оновленні внутрішнього простору бібліотек є:

- гнучкість і подвижність: можливість розбирати, переставляти, розтягувати, передвигати, змінювати;
- багатифункціональність: здатність відповідати і особливостям і груповим потребам, враховуючи різницю запитів, психологічних установок і цілей, а також специфіку діяльності читачів;
- креативність і сміливість: вміння вийти за межі звичних, традиційних тенденцій, формуючи нестандартні ідеї, які здатні надихати і мотивувати не тільки студентів, але і викладачів [6].

Таким чином, в результаті грамотно побудованої стратегії модернізації і завдяки широкому спектру можливостей, наданих студентам, університетські бібліотеки здатні успішно сприяти реалізації навчальної діяльності, тим самим посилюючи свої позиції і свою роль в університеті, незважаючи на те, що сучасний читач уже отримав можливість задовольнити свої інформаційні потреби без відвідування бібліотеки.

Підводячи підсумок, слід відзначити, що інновація веб-технологій принесла великі зміни не тільки в процес доступу і отримання інформації, але і в процес навчання і формування особистості студентів. Новому поколінню вже недостатньо мати миттєвий доступ до необхідної інформації, йому потрібні нові, максимально комфортні умови для реалізації наданих можливостей. І для того, щоб успішно адаптуватися і відповідати потребам сучасних, а тим більше майбутніх поколінь студентів, вже недостатньо надати бібліотеку базовим технічним обладнанням і внести фонди в електронний каталог. Наступило час, коли необхідно розробляти нові способи розвитку і трансформації існуючої інфраструктури, прагнути до оновлення не тільки сфери обслуговування, але і внутрішніх бібліотечних просторів, як це роблять в розвинутих західноєвропейських університетах.

Істочники і література:

1. Шрайберг Я. Л. Перше десятиліття інформаційного століття: вплив інформаційно-електронного середовища на роль і позицію бібліотек в розвиваючому суспільстві. Щорічний доповідь конференції «Крим-2010» (г. Судак,

5–13 июня 2010). Судак ; Москва : Изд-во ГПНТБ, 2010. 78 с.

2. Поколение Z. Википедия : веб-сайт. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5_Z (Дата обращения: 16.05.2019)

3. Tari Annamária. Z generáció: klinikai pszichológiai jelenségek és társadalomlélektani szempontok az Információs Korban. Budapest : Tercium Kiadó, 2011. 348 old.

4. Дригайло В. Г. Основы организации работы библиотеки вуза : науч.-практ. пособие. Москва : Либерей-Библинформ, 2007. 624 с.

5. Building on Experience: Learning from the Past to Plan for the Future. *Documentation of new library buildings in Europe* / edited by Inken Feldsien Sudhaus. Universitätsverlag Göttingen, 2008. P. 60–66.

6. Barakonyi Károly. Felsőoktatási versenyképesség és stratégia. *Educatio*. XXIII. évf. 4. 2014. Old. 555–566.

СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО СЕРЕДОВИЩА, ОРІЄНТОВАНОГО НА ІНТЕРЕСИ ЧИТАЧА, ЯК МАЙДАНЧИКА ДЛЯ ЙОГО ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ

К. Ф. Сабо

Анотація

У статті аналізується вплив розвитку інформаційних технологій на психологію сучасного покоління. Розглядається приклад європейського досвіду модернізації приміщень бібліотек в контексті технологічних змін їх діяльності. Пропонується стратегія більш ефективного сприяння реалізації навчальної діяльності студентів.

Ключові слова: бібліотека, інформаційні технології, покоління Z, проблема поколінь, психологія молоді, бібліотечні інновації, модернізація бібліотеки, дизайн бібліотеки, європейський освітній простір.

THE CREATION OF FAVOURABLE CONDITIONS, PROPOSING THE READER'S BENEFIT AS THE BASIS OF HIS COMPREHENSIVE DEVELOPMENT

K. Sabo

Summary

This article analyses the influence of the swift development of information technologies made on psychology of contemporary generation. It examines the european practice of modernisation of library premises taking in consideration the technological changes in their activity. It proposes more effective strategy of assistance in realisation of student's scientific activities.

Key words: library, information technology, Generation Z, Homeland Generation, problems of generations, youth psychology, library innovations, library modernization, library design, European educational space.

САФОНОВА Тетяна Анатоліївна,
старший викладач Харківської
державної академії культури,
кафедра інформаційної,
бібліотечної та архівної справи;
кандидат наук із соціальних комунікацій

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК НАПРЯМ БІБЛОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД США

УДК 024.4 : 021.65 (477)

Висвітлено досвід організації дистанційного інформаційно-бібліотечного обслуговування в бібліотеках США.

Ключові слова: бібліотеки, електронні бібліотеки, бібліотеки США, інформаційно-бібліотечне обслуговування.

Інформатизація сфери соціальних комунікацій значно впливає на роботу сучасних бібліотек, що проявляється у активному використанні ними нових джерел інформації, створенні та удосконаленні нових інформаційно-бібліотечних продуктів та послуг, а також нових форм бібліотечного обслуговування, зокрема на відстані.

Онлайнове обслуговування у бібліотеках є таким видом послуг, що пов'язаний з вибором і забезпеченням доступу користувачів до електронних ресурсів, таких як онлайнві каталоги та бібліографічні бази даних [3]. Це передбачає пошук за допомогою бібліотекаря, здебільшого спрямований на реалізацію онлайнвих послуг.

Значний вплив на впровадження онлайнного обслуговування у країнах світу має досвід бібліотечно-інформаційної діяльності США, яка має давні традиції і активно розвивається значним чином завдяки діяльності Американської бібліотечної асоціації [2].

Перший великомасштабний проект “Віртуальний довідковий пункт” (Virtual Reference Desk) було реалізовано в США в 1996 р. за підтримки Міністерства освіти США та ряду інших організацій. Основною метою проекту стало створення спільної мережі й консорціуму служб Aska, орієнтованих на обслуговування в режимі “запит – відповідь”. За десять років від початку проекту щонайменше 75 з 122 членів Асоціації дослідницьких бібліотек (Association of Research Libraries) пропонували цифрові довідкові послуги через електронну пошту або онлайн.

Прототип нової довідкової служби – Спільної цифрової довідкової служби розроблений Бібліотекою Конгресу спільно з OCLC, започатковано у 2000 р. Вже за два роки ця служба об'єднала 250 бібліотек та інших організацій із США та інших країн світу, в тому числі національні бібліотеки Нідерландів, Норвегії і Британську бібліотеку. Метою проекту було надання професійного довідкового обслуговування користувачам у будь-який час через міжнародні електронні мережі бібліотек і споріднених установ. Переваг такої довідкової служби багато: надання через Інтернет надійного обслуговування широкого кола користувачів у будь-якій частині світу; пошук відповідей на запити кваліфікованими фахівцями довідкових служб в авторитетних архівах, які надають інститути-учасники CDRS у мережі; за необхідністю переадресація запитів до спеціалізованих інститутів CDRS у світі; цілодобова доступність послуг користувачам.

Таким чином, CDRS задумано як інформаційно-посередницький центр, який надає інформацію і електронні джерела або переадресує запити у відповідні інституції. Загальне керівництво і розроблення ключових елементів систем здійснює Бібліотека Конгресу. OCLC надає методичну допомогу і сприяння у формуванні бази даних за профілем інститутів-учасників і веде бібліографічний пошук “запит – відповідь” для обліку відповідей і їх збереження в архіві. OCLC також займається маркетинговою діяльністю Центру і навчанням кадрів.

Складність інформаційного середовища, а також неконтрольоване розповсюдження інформації призвели до нових користувацьких проблем, що сприяло розвитку цифрових інформаційно-бібліотечних послуг. Зараз у бібліотеках США активно використовується такий варіант довідкових послуг як віртуальна довідка в реальному часі. Особливо

це є актуальним для університетських бібліотек США. На сьогодні практично кожна бібліотека надає довідки за допомогою електронної пошти і довідки за домовленістю. Слід звернути увагу на те, що запити, які надходять до штату довідкової служби, стають все складнішими і потребують, у середньому, більше часу відповідь на них, а “відповідь на запити без присутності читача ще більш ускладнює процес надання довідки” [4].

У Бібліотеці Конгресу бібліотечно-інформаційне обслуговування здійснюється спеціалізованими підрозділами відповідно до структури бібліотеки. Через розділ “Ask a Librarian” (“Запитай бібліотекаря”) пропонується обрати відповідний спеціалізований підрозділ, до якого після заповнення веб-форми установленого зразка адресується запит. У формі запиту крім традиційних питань (ім’я, електронна адреса, адреса, країна, телефон, освітній рівень користувача) пропонується вказати вже використані ресурси пошуку. Також користувачеві пропонуються й інші варіанти звернень в окремих відділах: чат, електронна пошта тощо.

Таким чином, світовим лідером впровадження інноваційних форм бібліотечно-інформаційного обслуговування є США. Більш ніж тридцятирічний досвід роботи зарубіжних бібліотек щодо організаційних моделей онлайн-інформаційно-бібліотечного обслуговування свідчить, що серед віртуальних інформаційно-довідкових служб ефективнішими є корпоративні онлайн-довідкові служби, які об’єднують ресурси і можливості провідних наукових бібліотек країни та світу.

Сучасні умови вимагають від бібліотек наряду із використанням традиційних форм роботи з користувачами постійного впровадження нових форм. Бібліотечна діяльність повинна бути спрямована на якісні зміни, що відповідають сучасним потребам часу, і своєчасно адаптувати інноваційні технології, які надають змогу вирішувати питання безперервного отримання користувацьких запитів і можливості передачі великих обсягів даних в дистанційному режимі на значні відстані.

Джерела та література:

1. Акульшина А. В. Современное состояние и перспективы развития библиотек высших учебных заведений мира. *Библиотеки Мариуполя: оценивая прошлое, видя будущее* : материалы 4-й городской науч.-практ. конф., 29 окт. 2015 г., г. Мариуполь ; ГБУЗ “ПГТУ”. Мариуполь, 2015. С. 16–22.
2. Багрова И. Ю. Стратегический менеджмент: опыт национальных библиотек Европы. *Библиотековедение*. 2003. № 5. С. 84–89.
3. Добко Т. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.). Київ. 2013. 376 с.
4. Лобузін К. Технології організації знанневих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності : монографія ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ. 2012. 249 с.
5. Терещенко І. Ю. Інноваційні технології в розвитку бібліотечної продукції як складової наповнення інформаційного простору [Електронний ресурс] ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/329> (дата звернення: 29.06.2018).
6. Філіпова Л., Олійник О. Еволюційний шлях розвитку інформатизації бібліотек США. *Бібліотечний форум України*. 2012. № 3. С. 35–40.

ОРГАНИЗАЦИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ИНФОРМАЦИОННО-БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ КАК НАПРАВЛЕНИЕ БИБЛИОТЕЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ: ОПЫТ США

Т. А. Сафонова

Аннотация

Освещен опыт организации дистанционного информационно-библиотечного обслуживания в библиотеках США.

Ключевые слова: библиотеки, электронные библиотеки, библиотеки США, информационно-библиотечное обслуживание.

INFORMATIVELY-LIBRARY SERVICE AS A DIRECTION OF LIBRARY ACTIVITY: US EXPERIENCE

T. Safonova

Summary

The experience of organizing remote information and library services in US libraries is highlighted.

Key words: *libraries, electronic libraries, US libraries, information and library services.*

СМИРНОВА Анна Антониовна,
заведующая отделом наукометрии
Научной библиотеки
ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВЕБ-ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОЗДАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ СРЕДЫ ИНТЕРНЕТ-СЕРВИСА В РАБОТЕ БИБЛИОТЕКАРЯ

УДК 021;004.774.2+004.738.5

В статье отражена деятельность библиотеки как особой среды, что способствует интеллектуальному и культурному развитию личности, приобретению нею необходимых знаний цивилизованного общества. В связи с тем, что библиотека в современных условиях наступления информационных технологий, проходит сложный путь модернизации, библиотекари прилагают значительные усилия для того, чтобы библиотека стала актуальным информационным центром. Именно для этого в библиотечной работе активно используется стандартное программное обеспечение и различные Интернет-сервисы.

Ключевые слова: *вузовская библиотека, информационные технологии, Интернет-сервисы, современные технологии, электронные ресурсы.*

Современная библиотека – это информационный автоматизированный центр, обслуживающий пользователей как в локальном, так и в отдаленном режимах и предоставляет им широкий комплекс услуг. Сайты электронных библиотек посещают все категории населения: учащиеся школ, вузов, рабочие, служащие, инженеры, педагоги, врачи, предприниматели, банкиры, пенсионеры, то есть практически все слои общества. Вузовская библиотека как неотъемлемая структурная

составляющая учебного заведения является непосредственным участником учебно-воспитательного процесса, поэтому такие понятия, как модернизация, инновационный подход, являются теми реалиями, вокруг которых строится и повседневная работа вузовского библиотекаря.

В настоящее время библиотеки – это не только хранилища бумажных документов (книг, периодических журналов и т.д.), но и владельцы новых электронных ресурсов. Однако, в отличие от традиционных, бумажных фондов, которые создаются медленнее, электронные ресурсы создаются гораздо быстрее, но здесь многое зависит от финансового состояния библиотеки. И уже сегодня возникает проблема не с их накоплением, а их хранением и общим использованием. Сегодня Интернет дает возможность создать библиотеку нового типа – виртуальную библиотеку, где читатель обретает не только то, что составляет фонд данного хранилища в электронном виде, но и имеет возможность мгновенно получить любую информацию из любой библиотеки мира [3, с. 30]. В связи с этим в последние годы во всем мире интенсивно увеличивается количество электронных публикаций. Уже сейчас многие информационные ресурсы создаются сразу в электронном виде.

Сегодня речь идет об автоматизации библиотечных процессов, превращение библиотек на медиacentры. Поэтому актуальность овладения новым программным обеспечением и онлайн-технологиями не вызывает сомнений. Увеличивается количество библиотекарей, которые используют нестандартные, инновационные формы и средства работы по формированию информационной, библиотечно-библиографической грамотности, медиаграмотности, культуры чтения и популяризации книги (читательско-зрительские конференции, виртуальные путешествия, флешмобы и т.д.). Кроме того, эффективное использование информационно-коммуникационных технологий обеспечивает осовременивание традиционных форм работы с читателями (виртуальные выставки, буктрейлер, мультимедийные презентации, видеопросмотры и т.д.). С появлением Интернет-центров значительно возросло качество обслуживания читателей, поскольку к имеющимся печатным ресурсам библиотеки добавляются электронные ресурсы. Организация Интернет-центров способствует также повышению профессионального уровня работников библиотеки, создает благоприятные условия для внедрения отечественного и зарубежного

библиотечного опыта, позволяет привлекать читателей библиотеки к использованию ресурсов Интернет [2].

Сегодня веб-ориентированная концепция развития украинских библиотек, сформированная за последние десять лет, в основном основывается на традиционной навигационной роли в организации информационных потоков, создании информационных активов в цифровом формате. Однако под давлением эволюционного развития веб-технологий она приобретает новые значения и реализуется в направлении экспертного присутствия библиотек в сетевом пространстве. Актуальность приобретает вопрос влияния технологических трансформаций в сфере информационных технологий на процессы медиатизации библиотечно-информационных учреждений, развития их интерактивного взаимодействия в веб-пространстве, применения технологий управления знаниями в библиотечной сфере, определение перспектив деятельности на основе широкого внедрения семантических технологий [5, с. 25].

Новейшие информационные технологии в современных библиотеках предоставляют возможность значительно облегчить и расширить этот путь, в частности, с помощью доступа к библиографическим ресурсам через сеть Интернет и размещение их на веб-странице библиотеки. Внедрение в деятельность библиотек новых информационных технологий позволило им превратиться в информационные центры, предоставляющие пользователям доступ к национальным и мировым информационным сетям. На сегодняшний день использование новейших технологий в библиотеке расширяет стереотипное понятие “библиотека”, выходит на совершенно другой уровень – уровень использования Интернета как ценного источника информации, инструмента общения и использования Web 2.0. Сейчас использование технологий 2.0 – это еще и возможность для библиотеки быть понятной, полезной и доступной для читателя с любого пользовательского устройства (компьютера, ноутбука, планшета или мобильного телефона), имеющего выход в Интернет. Новый уровень качества библиотечно-информационного обслуживания с использованием Веб 2.0 – один из актуальных вызовов, предстал перед всеми отечественными библиотеками, среди которых и сеть специализированных библиотек, обслу-

живаючих активних в Україні інтернет-пользователей – юношество и молодежь [4, с.24].

На протяжении последних 7-8 лет информационно-сетевая культура в Украине динамично обогащается с развитием блогов и социальных сетей. Следовательно, больше библиотечных представительств создано в социальной сети “Facebook” – 21 библиотека, на сервисе видеохостинга “Youtube” – 19, в “ Google + ” – 17. Являются ли эти представительства местом встречи библиотеки с пользователями? Для выяснения этого вопроса обратимся к социологическим исследованиям, проведенным недавно – скажем, по результатам всеукраинского исследования “Библиотека и читатель: место встречи в виртуальном пространстве” (популярная во всем мире социальная сеть “Facebook” используется для коммуникации с молодежью от 20 лет и старше). Библиотека рассматривает социальную сеть как удобный, доступный, популярный в пользовательской среде коммуникационный канал [4, с. 26].

В 60-х годах прошлого века для создания электронного каталога в библиотеках США была начата разработка коммуникативного формата MARC (Machine Readable Cataloging), ставшей первым в семействе аналогичных форматов. MARC определяет порядок хранения элементов библиографической записи в электронной форме и постоянно совершенствуется Библиотекой Конгресса США. В процессе развития использования формата в 1970-х гг. появились более 20 его различных версий, ориентированных на национальные правила каталогизации (в том числе UKMARC, INTERMARC, USMARC, AUSMARC, CANMARC, DanMARC, LCMARC, NorMARC, SwaMARC и др.) [6].

Использование этих форматов в Центре компьютерных онлайн-библиотек (Online Computer Library Center) дало возможность предоставить доступ к каталогам многих библиотек, что позволило экономить значительные средства.

Большие библиотеки и музеи приступили к оцифровке хранимых в них материалов, прежде всего редких, старинных и находящихся под угрозой физического разрушения, чтобы сохранить их для будущего и сделать общедоступными. Такие проекты, получившие название конверсионных, основываются, как правило, на постраничном сканировании рукописных или печатных документов с последующим сохранением изображений в графических файлах с высоким разрешением.

Затем на основе этих файлов, составляющих репозиторий коллекции, создаются облегченные графические или текстовые варианты представления информации, которые могут передаваться по сети.

Основные файлы сайта библиотеки представляют собой типичный “библиотечный набор”, выделены в отдельные рубрики. Например:

- “О библиотеке”: включает информацию о структуре, распорядок работы, правила пользования
- “Наша история”: образование и становление библиотеки на протяжении её существования
- “Платные услуги”: тематический подбор документа по каталогу, редактирование тематического списка, составление библиографического списка и т.п.
- “Новые поступления”: ежемесячные бюллетени и тематические списки литературы
- “Информационные ресурсы библиотеки”: перечень каталогов, картотек, баз данных, библиографических указателей, электронных энциклопедий на CD и информация о ресурсах на нетрадиционных носителях
- “ресурсы Internet”: перечень ссылок на другие сайты
- “Виртуальные выставки”
- “Электронный каталог”

Для успеха библиотечного сайта необходимо хорошее содержание (content) и умение организовать и представить информацию на его страницах. Создание Web-сайта – это не “одноразовая” акция. Это непрерывный процесс в течение всего времени, пока Web-сайт находится в Internet. Web-страницы должны постоянно поддерживаться и обновляться. Ссылки (links) на другие Internet-ресурсы нуждаются в регулярной проверке на предмет их активности, а значит и актуальности информации. Новые ссылки и новое содержание должны быть интересными для основной массы пользователей. Активно применяются Web-технологии для организации online-версий традиционных библиотечных выставок. Виртуальные выставки имеют определенные преимущества: они доступны не только тем, кто посещает библиотеку во время проведения выставки, но и всем пользователям, в любое время, с любого терминала. Web-версии библиотечных выставок не связаны с физическими ограничениями, которые несут традиционные

выставки, и со временем вносятся в электронные архивы – то есть создаются комплексы мультимедийной продукции, интерактивные элементы которой невозможно внести в традиционный выставочный материал.

На сегодняшний день полные тексты документов на отдельных виртуальных выставках предлагают такие отечественные библиотеки: “Національна парламентська бібліотека України” (отсканированные или выявленные в Интернете тексты выставленных произведений), “Бібліотека Верховної Ради України” (тексты некоторых нормативно-правовых актов), “Національна бібліотека України ім. Вернадського” (отсканированные статьи с других периодических изданий, разделы книг, Интернет-информация об авторах и/или полные тексты произведений). Еще одной специфической чертой выставок есть неограниченность во времени, потому что они служат, прежде всего, для пробуждения интереса, свободного внимания. Если виртуальные выставки находятся на сайте продолжительное время, они постепенно выполняют функцию ретроспективных библиографических пособий [1, с. 299].

Internet предоставляет возможность получить не только библиографическую информацию, но и тексты первоисточников. Важным направлением информационного обслуживания первоисточников с использованием Internet есть электронная доставка документов. Это можно рассматривать как развитие традиционного МБА, когда можно провести online-поиск нужной информации отдаленных электронных каталогов, заказать необходимые первоисточники и получить документ с помощью факсимильного аппарата или по e-mail. Сегодня электронная доставка является очень актуальной в Украине в связи с ненадлежащей полнотой комплектования.

Активное развитие Internet-технологий открывает реальные возможности для эффективных путей реализации библиотечных систем информационного обслуживания пользователей в режиме online. Плюсы Internet очевидны: только с помощью глобальной информационной сети будет обеспечена общедоступность мировых информационных ресурсов, поэтому доступ в Internet есть необходимостью каждой библиотеки.

Internet – это идеальная среда, которая дает возможность географически удаленным организациям создавать совместные проекты, координировать и объединять свои ресурсы, это преодоление границ не только информационных, но и границ человеческой замкнутости, также Internet не может заменить другие формы информационного обслуживания пользователей. Сеть должна стать составной частью информационных ресурсов библиотеки, которая компенсирует недостаток информации, поступающей по другим каналам.

Итак: библиотеки в современных условиях наступления информационных технологий, проходят сложный путь модернизации, библиотекари прилагают значительные усилия для того, чтобы библиотеки стали актуальными информационными центрами. Именно для этого в библиотечной работе активно используется стандартное программное обеспечение и различные интернет-сервисы.

Источники и литература:

1. Ніколаєв В., Криворучко Н. Використання сучасних інформаційних технологій у роботі бібліотек. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 294–301.
2. Використання новітніх технологій в роботі бібліотек з молоддю: інформ.-метод. рек. URL: http://libgonchar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=108:q--q&catid=71&Itemid=25&lang=uk.
3. Кобзаренко А. Бібліотеки: нові часи, нові можливості. *Бібліотечна планета*. 2012. № 2. С. 30–32.
4. Кулик Є. Застосування технологій Веб 2.0 у практиці бібліотечно-інформаційного обслуговування юнацтва. *Бібліотечний вісник*. 2015. № 3. С. 23–28.
5. Мар’їна О. Веб-орієнтована концепція розвитку бібліотек у контексті еволюції веб-технологій. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 10. С. 24–27.
6. Інформаційні технології в діяльності бібліотек. *Українська Бібліотечна Енциклопедія*. URL: <http://ube.nplu.org/article/MARC>

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ІНТЕРНЕТ-СЕРВІСУ У РОБОТІ БІБЛОТЕКАРЯ

Г. А. Смірнова

Анотація

У статті висвітлено діяльність бібліотеки як особливого середовища, що сприяє інтелектуальному та культурному розвитку особистості, набуттю нею необхідних знань цивілізованого суспільства. Бібліотека в сучасних умовах наступу інформаційних технологій проходить складний шлях модернізації, на якому бібліотекарі докладають значних зусиль для того, щоб бібліотека стала актуальним інформаційним центром. Саме для цього у бібліотечній роботі активно використовується стандартне програмне забезпечення та різні Інтернет-сервіси.

Ключові слова: вузівська бібліотека, інформаційні технології, Інтернет-сервіси, сучасні технології, електронні ресурси.

USING WEB TECHNOLOGIES TO CREATE AN INNOVATIVE INTERNET ENVIRONMENT FOR LIBRARIANS

A. Smirnova

Summary

The article deals with the activity of the library as a special environment, promoting the intellectual and cultural development of the individual, the acquisition of the required knowledge of a civilized society. Under the current conditions of the onset of information technology the library is development a complex modernization, in stade which librarians are making significant efforts to make the library a topical information center. To achieve this, standard software and various intranet services are actively used in the library work.

Key words: university library, information technologies, Internet services, modern technologies, electronic resources.

ТОЛОЧКО Анастасія Юрївна,
завідувач сектору
наукометричного аналізу,
Наукова бібліотека Запорізького
державного медичного університету

ТЮРКЕДЖИ Наталя Станіславівна,
завідувач відділу обслуговування користувачів,
Наукова бібліотека Запорізького
державного медичного університету

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ НБ ЗДМУ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ

УДК 004.032.6 :026 :[378.09 :61](477.64)

У статті висвітлюється досвід роботи наукової бібліотеки ЗДМУ щодо особливостей впровадження соціальних інформаційних комунікацій в галузі надання послуг дистанційним користувачам. Окреслено виклики, з якими стикаються бібліотекарі та можливості покращення якісних і кількісних показників.

Ключові слова: сучасна бібліотека, інформаційні комунікації, електронний архів, розвиток технологій, дистанційне обслуговування.

“Технологія – це те, чого не було, коли ви народилися”
А. Кей

В епоху інформаційного суспільства люди прагнуть отримати на свої запити якомога більше якісної та кількісної інформації у будь-якій сфері. Головною ж вимогою є отримання її в найкоротший термін.

Завдяки динамічному розвитку інформаційних та комунікативних технологій формуються нові образи як надавача послуг, так і користувача. З кожним роком ми спостерігаємо значний прорив у комунікативних мережах, зміну та глобалізацію в інформаційних технологіях. Змінився характер зв'язку та форми діалогового спілкування (медіа-простір, соціальні мережі, віртуальна реальність тощо).

Сьогодні важко посперечатись зі словами у посібнику ІФЛА/ЮНЕСКО, який було опубліковано на початку XXI століття: “Можливість мати доступ до інформації та розуміти її – це одне з основних прав людини. На даний час такої інформації стало значно більше, ніж будь-коли за всю історію людства”.

Інтернет для суспільства сьогодні є необхідною та значною частиною життя. Він став незамінним в науці, освіті, ЗМІ, виробництві й т. п. Завдяки впровадженню Інтернету в систему освіти було виявлено безліч можливостей для її покращення та оновлення, але при цьому обов'язково треба враховувати й складнощі через значні витрати як матеріальних ресурсів, так і людських (зادля розробки методичних та навчальних матеріалів, а також технологічної підтримки). Таким чином на даному етапі розвитку в Україні для більшості бібліотек реальністю є саме покладання на власний досвід та емпіричні пошуки шляхів вирішення викликів, які ставить перед нами сьогодення.

Завдяки всьому вищезазначеному ми маємо розуміти, що відбувається процес активізації бібліотечної спільноти в галузі створення якіснішої та деталізованої обробки інформації. Шкода, що для більшості бібліотеки є статичними книгосховищами, де працюють (а радше – постійно читають) співробітники. Через цей усталений стереотип нам дуже важко доводити, що з бібліотечної справи протягом довгого часу науковці захищають свої дисертації!

Тому, щоб не закріпити в минулому, наукові бібліотеки університетів також не мають стояти на місці, бо час диктує нам свої правила

і, щоб не втратити своїх позицій та бути потрібними користувачам, ми повинні:

- вільно володіти комп'ютерною грамотністю;
- вміти ефективно працювати в інформаційному потоці електронних документів;
- мати навички в навчанні студентів та викладачів оперативно та легко орієнтуватися в великих потоках інформації.

В умовах автоматизації та поширення інформаційного потоку наукові бібліотеки університетів виступають посередником між користувачем та багатьма масивами інформаційного середовища, допомагають читачам краще орієнтуватися та за короткий термін отримати всю необхідну інформацію.

Найголовнішою місією бібліотек вищу є здатність поєднувати в собі традиційні форми діяльності та новітні технології, тому що для нас важливо не втратити свого місця в освітньо-виховному процесі нового покоління громадян.

Наукова бібліотека Запорізького державного медичного університету є структурним підрозділом університету, який забезпечує літературою та інформацією навчально-виховний та науковий процес нашого закладу.

Співробітники бібліотеки кожного дня забезпечують виконання наступних дистанційних послуг:

- Електронна доставка документів (ЕДД);
- Електронне присвоєння Mesh;
- Віртуальна консультація спеціалістів;
- Посилання на джерела в Інтернеті для самостійного вилучення інформації;
- Надання віртуальних бібліографічних довідок;
- Реєстрація співробітників університету в наукометричних базах даних;
- Ведення сайту бібліотеки;
- Інформаційне обслуговування читачів в режимі on-line;
- Проведення консультацій з медіа-грамотності;
- Забезпечення ведення та функціонування on-line курсів.

Дозвольте зупинитись трохи докладніше на деяких пунктах.

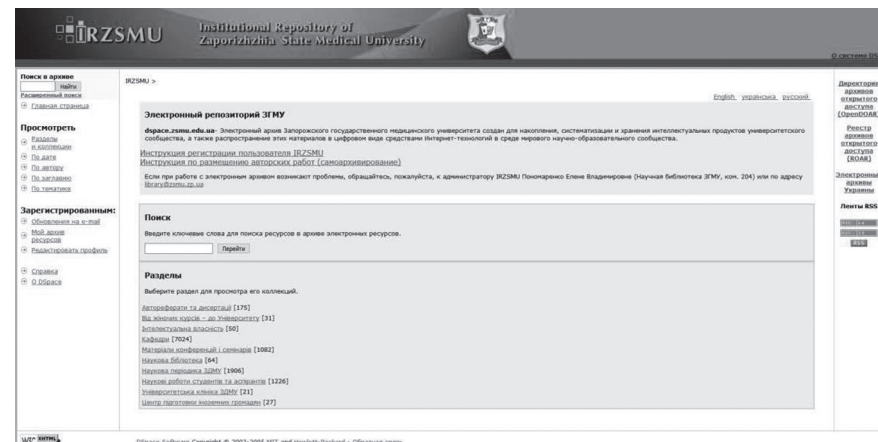
Для зручності наших користувачів з 2017 року активно діє сайт наукової бібліотеки ЗДМУ, який є ланкою між внутрішньо університетськими та бібліотечними ресурсами. Завдяки зручному та зрозумілому інтерфейсу викладачі та студенти мають можливість, не виходячи з дому, отримати потрібну інформацію в найкоротший термін.

За допомогою бібліотечного сайту та блогу бібліотека проводить роботу з інформування студентів про заходи, які проходять у бібліотеці: регулярні виставки нових надходжень, тематичні перегляди літератури, які стануть помічниками для підготовки до іспитів. Проведення “Днів кафедри” та “Днів інформації”, повідомлення про відкритий доступ до наукових баз даних.

Завдяки впровадженню сучасних освітніх технологій передбачається активне звернення до цілого спектру інформаційних ресурсів через комп’ютеризацію, що сприяє розвитку навичок використання новітніх технологій.

В умовах автоматизації в НБ ЗДМУ створюються і функціонують новітні інформаційні ресурси: електронний репозитарій, електронні каталоги, картотеки, повнотекстові бази даних та інші програмно-інформаційні ресурси.

Під електронним репозитарієм ми розуміємо базу знань про публікаційну активність університету. Головною умовою його створення і

функціонування є те, що він має відкритий та надійний доступ до результатів наукових досліджень університету, завдяки чому демонструється його місце та статус серед інших вишів країни.

Звернувшись до електронного каталогу, користувач має змогу знайти для себе корисну інформацію. Здійснити пошук в одному полі за всіма параметрами або в розширеному переліку полів: за автором, укладачем, назвою документа, роком або місцем видання, ключовими словами.

Для доступу до повнотекстових документів електронного каталогу бібліотеки необхідно авторизуватися за допомогою читацького квитка.

Самоархівування можна вважати найбільш актуальним і продуктивним полем роботи через те, що є можливість забезпечення та поширення наукових матеріалів. Перевага його в тому, що користувач має можливість працювати не тільки в приміщенні бібліотеки, але й з віддаленого сервера в зручний для нього час, а також підписатися на обрану колекцію, аби щодня отримувати повідомлення на електронну пошту про надходження нової інформації.

З появою більш суворих вимог до науковців у сфері написання монографій та статей, питання наукометричних баз даних стало для них викликом. Наукометрія сьогодні – це комплекс методів і засобів моніторингу й професійної підтримки, направленої на розвиток науки та

освіти. Наші співробітники безпосередньо займаються реєстрацією та веденням профілю професорсько-викладацького складу ЗДМУ в різноманітних наукометричних базах, а саме:

- Scopus
- Web of Science
- ORCID
- Google Scholar
- ResearchGate

Щоправда, в даному питанні ми все ж стикаємося з деякими проблемами, а саме: необхідністю інформування, переконування та контролю за виконанням вимог до науковців, які іноді не розуміють систему відкритого доступу. Завдяки цій системі результати досліджень стають загальнодоступними, внаслідок чого відбувається залучення до інформації про нові відкриття не тільки спеціалістів, але й суспільства загалом, що вкрай позитивно впливає на розвиток наукових знань не тільки в Україні.

Таким чином, використання інформаційних комунікацій дає можливість бібліотекам працювати не тільки на задоволення запитів, але й на їх випередження. Орієнтування ж не тільки на реального користувача, а й віртуального допомагає значно розширити охоплену нами аудиторію споживачів інформації. При цьому маємо не нехтувати виконанням своїх традиційних функцій, адже університетські бібліотеки покликані перш за все забезпечувати літературою студентів.

Незважаючи на виклики, що стоять перед нами, а саме: протистояння старій системі та намагання йти в ногу з новою, ми сміливо крокуємо вперед!

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ КОММУНИКАЦИЙ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НБ ЗГМУ: ВОЗМОЖНОСТИ И ВЫЗОВЫ

А. Ю. Толочко, Н. С. Тюркеджи

Аннотация

В статье освещается опыт работы научной библиотеки ЗГМУ по особенностям внедрения социальных информационных коммуникаций в сфере предоставления услуг дистанционным пользователям. Выделены вызовы, с которыми приходится сталкиваться библиотекарям и возможности улучшения качественных и количественных показателей.

Ключевые слова: современная библиотека, информационные коммуникации, электронный архив, развитие технологий, дистанционное обслуживание.

USE OF INFORMATION COMMUNICATIONS IN ZAPORIZHZHYA STATE MEDICAL UNIVERSITY ACTIVITIES: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

A. Tolochko, N. Tiurkedzhy

Summary

The article shows the experience of the scientific library of ZSMU about the features of the introduction of social information communications in providing services to remote users. Identified the challenges that librarians are face to and the possibilities for improving qualitative and quantitative indicators.

Key words: modern library, information communications, electronic archive, technology development, remote maintenance.

ФЕДЯНІН Тетяна Борисівна,

завідувач філії № 1

Наукової бібліотеки

ДВНЗ “Ужгородський

національний університет”

ЦУНЯК Олена Зіновіївна,

головний бібліограф

Наукової бібліотеки

ДВНЗ “Ужгородський

національний університет”

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ВУЗІВСЬКОЇ БІБЛОТЕКИ

(на прикладі досвіду філії Наукової бібліотеки

Ужгородського університету)

УДК – 027.021(477. 87) : 004.9

У статті висвітлюється вплив інформаційних технологій на практичну роботу бібліотеки, аналізуються особливості впровадження у практику роботи програмної системи “УФД/Бібліотека”. На конкретному прикладі аналізуються особливості формування власних баз даних, використання електронної інформаційної бази у вищих закладах освіти.

Ключові слова: електронна бібліотека, електронний каталог, мережеві продукти, комп’ютерні технології, автоматизована система обслуговування.

Система вищої освіти в Україні в умовах євроінтеграції змінюється згідно з основними положеннями Болонського процесу. Для досягнення нової якості освіти, успішного її розвитку дуже важливим є рівень інформаційно-бібліотечного обслуговування, максимальне забезпечення навчальної та наукової діяльності вищих навчальних закладів науковими, навчальними та методичними матеріалами, доступом до світових баз даних. Інформаційний супровід навчального процесу вишу покликана забезпечувати бібліотека. На сучасному етапі розвитку новітніх технологій бібліотека перетворилася на посередника між постійно зростаючим потоком інформації та її користувачами. Модернізована книгозбірня сучасного вищого навчального закладу – зосередження новітніх інформаційних технологій [7, с. 38]. Сьогодні бібліотека навчального закладу змінює свої традиційні функції, трансформуючи увесь комплекс послуг для якомога повнішого задоволення потреб різних категорій користувачів, стає інформаційним центром забезпечення наукової діяльності.

Останніми роками бібліотеки активно впроваджують автоматизовані інформаційні технології, це сприяє більш якісному та швидкому задоволенню інформаційних потреб користувачів. Крім того, автоматизація бібліотечних процесів дає змогу підвищити ефективність праці бібліотечних працівників, реалізувати нові форми роботи з користувачами, наповнити фонди книгозбірні інноваційними формами зберігання інформації [6, с. 18]. Інформаційні технології спричинили істотні зміни й у системі бібліотечного сервісу: виникли сучасні форми пошуку та зберігання навчальної, методичної та наукової інформації.

Інформатизація усіх сфер життя суспільства спричинила збільшення числа напрямів діяльності бібліотек вищих навчальних закладів. Новітні технології стали потужним додатковим ресурсом.

На даний час “питання підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів нерозривно пов’язане з дослідженням тих можливостей, які надає електронна продукція, а також більш інтенсивним залученням її потенціалу, з огляду на розширення комп’ютерної мережі та мережі Інтернет. Бібліотечно-інформаційне обслуговування, як і більшість інших напрямів діяльності книгозбірень, зазнало істотних впливів новітніх технологій. Нині воно інтенсивно видозмінюється на заса-

дах останніх. У книгозбірнях створюються і застосовуються локальні та мережеві електронні ресурси, фонди поповнюються новітніми носіями інформації, відбувається освоєння пропозицій Інтернету... Визначальним компонентом розвитку бібліотечно-інформаційної інфраструктури стає поповнення книгозбірень електронними ресурсами, мережевими технологіями, мережевими методами доставки документів. Нині більшість бібліотек застосовує комплексне обслуговування читачів: за допомогою традиційних друкованих та новітніх електронних документів із застосуванням як автоматизованого пошуку, так і карткових каталогів, довідково-пошукового апарату бібліотеки, а також віддалених електронних ресурсів” [9, с. 8–9].

Книгозбірні всієї України, що перебувають нині на перехідному етапі, поповнюють свої фонди друкованими виданнями і водночас організують доступ до їх електронних версій (електронних книг, журналів, баз даних тощо). Першим і найважливішим кроком у процесі переходу роботи бібліотеки на вищий, інноваційний метод роботи, є впровадження комп’ютерної техніки та сучасної автоматизованої інформаційної системи обслуговування користувачів. Керівництвом бібліотеки УжНУ на початку 2004 року було прийнято рішення про закупівлю програми “УФД/Бібліотека”, яка передбачає управління фондами бібліотеки, створення тематичних каталогів і картотек, бібліографічну обробку книг, ведення документації [12, с. 267–268]. Освоєння програми розпочалося з вивчення процесу обслуговування користувачів: створення електронних формулярів, бази даних читачів. У нашій бібліотеці повністю автоматизовані видача та повернення літератури.

Вивчаючи досвід провідних бібліотек України і спираючись на визначення терміна електронної бібліотеки В. Армсом: “Електронна бібліотека – це керована колекція інформації у сукупності з відповідними сервісами, в яких інформація зберігається в цифрових форматах і досяжна по мережі” [13, с. 47], яке було запропоноване у публікації А. І. Земскова та Я. Л. Шрайберга “Электронные библиотеки”, провідними спеціалістами нашої книгозбірні було розпочато формування власної електронної бібліотеки.

Велике значення при створенні електронної бібліотеки, в межах розвитку і запровадження інноваційних комп’ютерних технологій, мали основні принципи організації власної електронної бібліотеки, які в значній мірі визначаються задачами віртуального освітнього закладу та інформаційними потребами основних груп користувачів.

Перелік основних принципів:

- одноразове занесення і багаторазове використання інформації;
- повнота задоволення інформаційними потребами основних груп користувачів;
- оперативне поповнення ресурсів документами обов’язкового призначення;
- комфортний доступ до ресурсів бібліотеки в off-line і on-line режимах звернення;
- виконання як конкретних вузькотематичних, так і широких по тематиці запитів.

Досвід організації електронної бібліотеки показує, що при обсязі збереження одиниць, який перевищує три тисячі найменувань, вона потребує розробку спеціальних пошукових алгоритмів на базі рубрикатора [13, с. 52].

Тому на базі Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету для покращення обслуговування читачів та задоволення інформаційного попиту в процесі роботи над впровадженням електронної бібліотеки були створені рубрики, які охоплюють наукові матеріали такого складу: автореферати, дисертації, збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій як викладачів, так і молодих науковців, монографії, наукові вісники тощо; навчальні матеріали, такі як: навчальні посібники, навчально-методичні, курси лекцій, робочі програми та ін.; довідкові видання: бібліографічні покажчики, каталоги видань, довідники, словники.

На сучасному етапі важливим завданням бібліотек є створення електронного каталогу (ЕК).

“Електронний каталог – це систематизація документів та електронних носіїв за допомогою спеціальних автоматизованих програм, що дає змогу мати широку інформацію про документ. За його допомогою читач має можливість знаходити необхідне джерело інформації” [3, с. 54].

Каталог забезпечує користувачам швидкий пошук інформації із різних елементів бібліографічного опису і значно поліпшує сервіс обслуговування. Будучи одним з основних проявів інформатизації бібліотек, ЕК несе ще і ряд найважливіших елементів розвитку сучасного науково-технічного прогресу: забезпечується не тільки своєчасний і швидкий доступ до інформації і першоджерел, а й створюються умови для реалізації принципу загальної доступності інформації. ЕК приносить цілий спектр нових, раніше недоступних можливостей, водночас усуваючи багато рутинних операцій.

Керівництвом бібліотеки була розроблена стратегія по внесенню до ЕК всього фонду книгозбірні, який на час процесу комп'ютеризації складав більш як 160 тисяч примірників різноманітних документів. Працівниками бібліотеки були розроблені правила заповнення закладок і полів згідно з нормативною документацією, правила складання бібліографічних записів до єдиного інтегрованого ЕК.

Зі створенням ЕК в бібліотеці УжНУ значно підвищилась ефективність роботи бібліотекарів, а користувач тепер отримав змогу швидко знаходити інформацію незалежно від типу документа, не переходячи при цьому від однієї бази даних до іншої [6, с. 19].

Головний чинник ефективної роботи ЕК – це його лінгвістичне забезпечення, що визначає його пошукові можливості. Лінгвістичне забезпечення – це сукупність пошукових засобів: різні класифікаційні системи (УДК, ББК), словники, бази ключових слів, предметних, тематичних рубрик та інше. Головна мета всіх інформаційних продуктів, а так само ЕК – розширити доступ до інформації, показати нові можливості, що розкриваються із застосуванням новітніх технологій. Розвиток та удосконалення комп'ютерних мереж уможливило доступ до каталогів будь-яких бібліотек із будь-якого місця, навіть із власного будинку [4, с. 123–124]. Доступними стали не тільки каталоги, але й різні бази даних. Для задоволення потреб фахівців у інформації сучасна бібліотека повинна забезпечити доступ до національної і світової інформації. Електронні каталоги є одним із найважливіших бібліотечних ресурсів, який набуває особливої цінності тоді, коли знаходиться у всесвітній мережі Інтернет, що дозволяє забезпечити вільний доступ до бібліотечних фондів. Доступність інформаційних джерел для будь-якого

користувача з різних куточків України і світу накладає певну відповідальність на працівників книгозбірні за коректність і бібліографічну грамотність опису книги.

З метою розширення можливостей пошуку інформації для користувачів наукової бібліотеки УжНУ було вирішено заповнювати поля ЕК якомога повніше по кожному конкретному документу, більш повно розкриваючи його зміст [6, с. 19]. В процесі освоєння програми “УФД /Бібліотека” були створені різноманітні тематичні і предметні каталоги для задоволення потреб читачів. Тому, виходячи з потреб користувачів, бібліотекою впроваджено систему пошуку джерел в ЕК за такими критеріями:

- пошук джерел за ключовим словом;
- пошук джерел за темою;
- пошук джерел за словом, яке міститься у назві документа;
- пошук джерел за назвою документа;
- пошук джерел за автором.

Такі новації дають змогу викладачам та студентам нашого вишу здійснювати більш швидкий пошук необхідних джерел для їх інформаційних потреб.

Бібліотека УжНУ застосовує як традиційне бібліотечно-інформаційне обслуговування користувачів, так і інноваційне, з використанням мережевих електронних ресурсів, де поряд із внутрішніми застосовуються і зовнішні інформаційні системи (електронні каталоги, бази даних, електронна бібліотека, депозитарій) [10, с. 417].

Із перших днів існування бібліотеки нашого вишу робота книгозбірні була поставлена на наукову основу. Особливою гордістю бібліотеки є створений нею ЕК та сформовані унікальні власні бази даних.

Фонд електронних ресурсів формується з 2005 року. Він складається з:

- електронних підручників (придбаних вузом);
- власних електронних підручників та монографічних видань, виданих за межами університету;
- власних електронних ресурсів, виданих видавничим центром університету: навчально-методичних посібників, текстів лекцій, навчально-методичних комплексів, розроблених викладачами вузу, практичних рекомендацій та ін.;

- електронних публікацій науковців УжНУ;
- електронних книг;
- електронної бази наукових робіт студентів (дипломних та магістерських робіт).

Для сучасного розвитку бібліотеки характерне формування фонду електронних ресурсів, найголовнішою метою якого є оперативність доступу. На цьому сконцентрувала свою увагу і наша філія книгозбірні, продовжуючи комплектування фонду електронної бібліотеки і розширюючи його новими позиціями, а саме створенням електронної бібліотеки “Закони України”. Новинкою стало формування електронної бібліотеки навчально-методичних комплексів, ця власна база даних є унікальною з точки зору її популярності та затребуваності, її мета полягає у всебічній допомозі навчальному процесу. Завдяки активній співпраці з професорсько-викладацьким складом кожного факультету для кожної навчальної дисципліни була сформована (і продовжує наповнюватися) електронна бібліотека, яка містить в собі найповніший комплекс навчальної, методичної, наукової літератури з конкретної галузі знань. “Електронний комплекс зручний в користуванні, в нього вміщено інструкцію для користувачів-початківців, яка слугує навігатором” [10, с. 418]. В кожному електронному комплексі широко представлено інформацію, починаючи від відомостей про викладача, до наукових здобутків, електронних версій підручників, наукових публікацій з фахових періодичних видань. Ці матеріали постійно поповнюються новими повнотекстовими документами, які на думку фахівців можуть бути корисними при вивченні тої чи іншої дисципліни [10, с. 418].

Кожний користувач має змогу звернутися до бібліотеки з власною флешкою, і після перевірки її на відсутність вірусів скористатися розміщеною інформацією. Також останнім часом активно практикується передача даних на електронну адресу користувача.

В сучасних умовах багато бібліотек, не тільки публічних, але й вузівських, зіткнулися з проблемою обмеженого фінансування і, як наслідок цього, обмеженого комплектування фондів. В цих умовах велику роль у забезпеченні навчального процесу мають бази даних, створені самими книгозбірнями. Так, останнім часом у нашій філії на-

була великого попиту електронна бібліотека навчально-методичних посібників. Під час передачі друкованих навчальних і навчально-методичних посібників працівники бібліотеки звертаються до викладачів з проханням надати і електронний варіант навчального матеріалу, який розташовується в базі даних. Це надало змогу забезпечити всіх студентів навчально-методичною літературою в повному обсязі. Також із метою забезпечення навчальним матеріалом всіх студентів вузу, в тому числі із дистанційною формою навчання, працівниками була перенесена вся інформація, яка містилася на електронних носіях і мала обмежену кількість, у формат електронних файлів, що дає змогу до необмеженого користування цими ресурсами.

Варто підкреслити, що за своїм змістом, спрямованістю, обсягом, структурою, ступенем науковості електронна продукція досить різноманітна. Кожен тип електронного інформаційного ресурсу надає певні можливості і водночас вимагає розроблення особливих специфічних методів та прийомів роботи з ними. Необхідно зазначити, що повноцінне формування електронної інформаційної бази бібліотеки вимагає ретельного вивчення і дослідження попиту користувачів, орієнтацію на надання послуг відповідно до вимог споживачів, адресність обслуговування, формування читацьких запитів, консультативної допомоги високого професійного рівня. Виходячи з цього першорядним завданням нашої книгозбірні стало орієнтування на читача – передбачення споживчих запитів, удосконалення обслуговування, швидке наповнення інформаційної бази новими матеріалами.

Сучасний рівень обслуговування користувачів у нашій філії передбачає самостійне користування читачами бібліотеки електронними виданнями та базами даних. Було прийняте рішення надавати професійну консультацію кожному користувачу, а також проводити групові заняття для різних груп користувачів. Так, зокрема, для першокурсників проводяться заняття, на яких працівниками бібліотеки висвітлюються основні алгоритми роботи з електронними каталогами та базами даних; для старшокурсників та магістрів проводяться тренінги, на яких фахівці дають більш розгорнуту інформацію про роботу в пошуковій системі бібліотеки, про стратегію та механізми пошуку, про систематизацію інформації. Також для студентів магістратури та

аспірантури проводиться більш детальне ознайомлення з власними електронними продуктами бібліотеки. Наприклад, бібліотекарі дають змогу користувачам ознайомитись з електронними матеріалами студентських наукових робіт, які зберігаються і накопичуються в електронній бібліотеці “Наукові роботи студентів УжНУ”. Це унікальна база даних, яка була започаткована у 2006 році відповідно до наказу по університету і містить більш як 2500 тис. документів, систематизованих за класифікацією УДК та доступних у режимі PDF.

Як відомо, безсистемне накопичення інформації в одному джерелі – малоефективне у використанні. Щоб створюваний бібліотекою власний інформаційний ресурс якнайкраще відповідав сучасним вимогам освіти, необхідно щоб він поєднував у собі функції підручника, довідково-інформаційного посібника, контролював рівень знань і при цьому був легкодоступним для користувача. Для вирішення цієї проблеми було прийнято рішення про системний підхід при створенні власних баз даних. Так, наприклад, у бібліотеці нашого вузу створені електронні бібліотеки, які відповідають різноманітним потребам користувачів, зокрема, повнотекстові електронні документи структуруються відповідно галузей знань, виду документа, документів, що призначені для контролю знань. Наприклад, в нашій філії бібліотеки великою популярністю користуються такі електронні бази даних: “Електронні підручники”, “Наукові вісники УжНУ”, “Студентські наукові вісники”, “Матеріали наукових конференцій”, “Навчально-методичні видання УжНУ”, “Монографічні видання науковців УжНУ”.

Таким чином, спираючись на багаторічні спостереження, можна констатувати високий рівень зацікавленості читачів нашої книгозбірні в електронних науково-інформаційних ресурсах. Багато “користувачів бібліотеки уже не уявляють сучасну книгозбірню без бібліографічних, реферативних і, особливо, повнотекстових баз даних” [9, с. 14].

Розвиток інформаційної бази вніс зміни в діяльність книгозбірні УжНУ, бібліотечно-інформаційна робота набула нового змісту. Такі форми обслуговування, як оперативне інформування, вибіркоче поширення інформації, ретроспективний пошук та інші, почали виконуватися за допомогою мережевих локальних та Інтернет-ресурсів. Електронні документи, нові інформаційні технології розкривають пе-

ред бібліотеками нові перспективи, проте й друкована продукція не втратила своєї актуальності. Це доводить, що сьогодні кожна сучасна книгозбірня має прагнути до гармонійного поєднання традиційних та електронних ресурсів у найбільш зручних для читачів пропорціях. Саме це сприятиме найповнішому задоволенню вимог користувачів та популяризації бібліотек [9, с. 14].

Таким чином, використання системного підходу до розроблення і використання електронної інформаційно-навчальної бази дає змогу зробити серйозний крок до переходу вузу на нову модель освіти.

Джерела та література:

1. Пасмор Н. П. Бібліотечно-інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів : монографія. Київ : Кондор, 2006. 116 с. Бібліогр.: с. 91–111.
2. Прокопенко Л. І. Інформаційні потреби користувачів обласних універсальних наукових бібліотек України : монографія ; М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Ліра-К, 2016. 220 с. Бібліогр.: с. 171–196.
3. Березнюк Л. І. Електронні каталоги – проблеми створення і ведення. *Шкільна бібліотека*. 2007. № 11. С. 54.
4. Давидова Л. Л. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки (Електронний каталог). *Шкільна бібліотека*. 2011. № 5. С. 122–124.
5. Здановська В. Інформаційно-бібліотечний складник сайтів науководослідних установ НАН України. *Бібліотечний вісник*. 2010. № 3. С. 3–7.
6. Ігнатюк М. Упровадження АІБС “ІРБІС 64” у практику роботи бібліотек (з досвіду Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича). *Бібліотечний вісник*. 2010. №6. С. 18–26.
7. Клименко О., Бачинська Н. Основні напрями діяльності бібліотек вищих Міністерства культури України на сучасному етапі. *Бібліотечний вісник*. 2011. № 4. С. 38–45.
8. Лабузіна К., Клочок А. Електронний каталог НБУВ: проблеми адаптації до умов сучасного інформаційного середовища. *Бібліотечний вісник*. 2011. № 4. С. 3–10.
9. Лопата О. Електронні ресурси: порядок доступу та їх використання чи-

тачами наукової бібліотеки. *Бібліотечний вісник*. 2010. №3. С.8–15.

10. Медведь М. М. Влияние инновационных изменений на библиотечные технологии Закарпатского государственного университета. *Міжнародний науковий вісник*. 2013. Вип. 6 (25). С. 417–420.

11. Медведь М. М. Про стан впровадження інноваційних технологій у роботу Наукової бібліотеки університету. *Міжнародний науковий вісник*. 2015. Спецвип. 1(10). С. 267–278.

12. Шемасва Г. Перспективні напрями розвитку електронних інформаційних ресурсів бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 2012. № 3. С. 3–7.

13. Электронная библиотека: возможные определения. *Шкільна бібліотека*. 2007. № 11. С. 47–53. (Печатается по материалам книги : Земсков А. И., Шрайберг Я. Л. Электронные библиотеки. Москва, 2003).

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАБОТЕ БИБЛИОТЕКИ ВУЗА (на примере опыта филиала Научной библиотеки Ужгородского университета)

Т. Б. Федянин, Е. З. Цуняк

Аннотация

В статье освещено влияние информационных технологий на практическую работу библиотеки, проанализированы особенности интегрирования в практику работы программной системы “УФД/Библиотека”. На конкретном примере проанализированы особенности формирования собственных баз данных, использование электронной информационной базы в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: электронная библиотека, электронный каталог, сетевые продукты, компьютерные технологии, автоматизированная система обслуживания.

USE OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN UNIVERSITY LIBRARIES WORK (on the example of Uzhhorod University Scientific Library branch’s experience)

T. Fedyanin, O. Tsunyak

Summary

The information technologies influence on the practical work of the library has been highlighted in the article. The peculiarities of introduction to the practice of the programme system UFD/Library have been analysed. The peculiarities of their own database formation, the use of the electronic information base in higher educational institutions have been analysed on a specific example.

Key words: electronic library, electronic catalogue, network products, computer technologies, automated service system.

ФЕТЬКО Олеся Василівна,
бібліотекар I категорії
Наукової бібліотеки ДВНЗ
“Ужгородський
національний університет”

“СТОЯЧИ НА ПЛЕЧАХ ГІГАНТІВ” : РОЛЬ GOOGLE SCHOLAR В НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

УДК 001(477):004.9+4027.7(477.87)

У статті розглянуто роль платформи Google Scholar в сучасному інформаційному просторі України та її значення в науковій діяльності Ужгородського національного університету.

Ключові слова: наукометрія, Ужгородський національний університет, індекси цитування, електронні ресурси, Google Scholar, бібліометрика української науки.

В останні роки в інформаційному просторі спостерігається підвищення уваги до наукометричних і бібліометричних досліджень. Це пов'язано з тим, що накопичені обсяги бібліографічної інформації вимагають аналітико-синтетичної обробки. Історія створення індексів чи показників наукового цитування починається з 70-х років XIX століття, коли майже одночасно з'явилися індекс юридичних документів Shepard's Citations у 1873 р. та індекс наукових публікацій з медицини Index Medicus в 1879 р. Останній проіснував аж до 2004 р., всього було видано 45 випусків [12]. Нині у світі є значне число міжнародних наукометричних баз даних.

Google Scholar або Google Академія – науковий сегмент інтернет-гіганта Google. Він був створений за новим на той час концептуальним

принципом підрахунку наукової метрики, доступність пошукової системи, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін [3, с. 9].

Потужним поштовхом в розвитку бібліометрії та наукометрії стала поява на ринку інформаційної індустрії, яка спрямована на оперативне забезпечення фундаментальних і прикладних досліджень мультидисциплінарних баз даних.

Найдоступніша із них – Google Scholar, яка є відкритою наукометричною базою даних наукових публікацій, і разом з тим – пошуковою системою одночасно. Google Scholar охоплює усі відкриті наукові джерела: наукові архіви, бібліотеки, репозитарії, сайти наукових установ, у тому числі усі українські відкриті наукові електронні видання.

Реалізуючи на практиці гасло “Стоячи на плечах гігантів”, Google Scholar віддає належне вченим, які робили вклад у розвиток науки протягом століть і забезпечили основу для нових відкриттів і досягнень. Пошукова база включає наукові книги, матеріали конференцій, тези й дисертації, журнали, препринти, реферати, технічні звіти та інші документи, що вважаються науковими.

Google Scholar індексує не видання, а веб-сегменти: розділи сайтів наукових та освітніх установ, особисті сайти дослідників, онлайніві видавничі платформи, інші спеціалізовані веб-ресурси.

Платформа Google Scholar не має чіткого індексу. Google Scholar дає змогу користувачам здійснювати пошук публікацій з посиланнями на повнотекстові статті. Оскільки значна частина результатів пошуку містить посилання на комерційні журнальні статті, користувачі зможуть отримувати доступ лише до анотацій статей [5, с. 10].

Про повноту області пошуку творці сервісу повідомляють: “Наші прискіпливі пошукові роботи зазвичай намагаються індексувати кожен матеріал з кожного сайту, на який потрапляють, включаючи як найбільші ресурси, так і безліч не самих відомих” [10].

Під час пошуку найбільш цитовані результати наводяться на першій сторінці, завдяки чому система забезпечує оперативне виявлення у масивах документів тих праць, які найбільш релевантні сформульованому запиту.

Сервіс системи “Бібліографічні посилання” дає змогу авторам відстежувати цитування своїх робіт. Вони можуть отримати список пуб-

лікацій, упорядкований за кількістю цитувань, дізнатися, хто посилається на їхні праці, а також побачити діаграму цитувань [5, с.10].

Профіль вченого у Google Академії дозволяє авторам слідкувати за бібліографічними посиланнями на власні статті. Є можливість перегляду графіків цитування у часі, можна переглядати, хто цитує публікації, створювати власну бібліотеку бібліографічних посилань, експортувати бібліографічний опис статей та використовувати інші наукометричні показники.

Нижче наведено алгоритм реєстрації в системі:

1. Вхід в Google Academia – <https://scholar.google.com.ua>
2. Увійти у власний обліковий запис Google або створити новий.
3. Після входу в обліковий запис Google з'явиться форма реєстрації в Google Академії.
4. Вибрати розділ “Мої цитати”, ввести персональні дані (ім'я, місце роботи, дівоче прізвище в дужках, якщо воно використовувалося у долучених роботах, щоб уникнути звинувачень у шахрайстві, наукові інтереси, електронну пошту для підтвердження – потрібно використовувати адресу своєї установи (приклад: uzhnu.edu.ua), фото) [7].

Система в автоматизованому режимі генерує список публікацій автора і посилань на них, які слід відредагувати, тому що, на відміну від Scopus, Google Scholar поки не знаходить “сам” роботи науковця.

Саме тому спершу рекомендуємо ввести в поле “ім'я” той варіант вашого прізвища, який частіше використовується в статтях. Відібрати свої роботи (п. 1-5), а потім додати інші варіанти (через символ |) [7].

Google Scholar просить не використовувати автооновлення щасливим власникам поширених прізвищ. Трапляються випадки, коли у профіль додаються чужі роботи і Webometrics вважає такі облікові записи шахрайськими.

Документи з переліку публікацій у профілі можна редагувати, об'єднувати, видаляти чи експортувати в різних бібліографічних форматах. Статті або інші роботи, які з певних причин не увійшли в індекс Google Scholar, можна додавати вручну [7].

Наявність бібліометричних профілів уможливорює використання синергетичного підходу до побудови інформаційно-аналітичної системи, що надаватиме широкий спектр статистичних показників стосовно стану наукового середовища України [9, с. 12].

Система дозволяє проводити пошук документів на всіх мовах, як і звичайний пошуковик Google. Введіть автора, назву статті, або тему дослідження і натисніть значок з лупою. Результатом стане список публікацій або профілів авторів. Зліва з'явиться панель фільтрів. Гіперактивні посилання у результатах пошуку дозволяють перейти на веб-сторінку, з якої отримано дані про документ (як повний текст, так і його опис, якщо доступ до документа обмежений). Можна обмежити видачу за часом публікації, впорядкувати результати за релевантністю або за датою, включити або виключити зі списку патенти та цитати.

Індекс Google Scholar містить більшість рецензованих онлайн-журналів Європи та Америки найбільших наукових видавництва. За функціями він схожий на вільнодоступні системи Scirus від Elsevier, CiteSeerX та getCITED, а також на інструменти, засновані на підписці, такі як Elsevier Scopus та Thomson ISI's Web of Science [1].

Деякі результати пошуку відзначені як “Цитування”. Це статті, на які посилаються інші наукові роботи, але які Google не виявив онлайн. Їх можна виключити з результатів пошуку, знявши галочку “Показати цитати” на бічній панелі. Для кожного запиту показується до 1000 результатів. Щоб отримати більше, потрібно змінити шукану фразу. Щоб шукати статті тільки серед робіт певного автора або в потрібних виданнях, а також виключити деякі слова, в Google Академії є розширений пошук. Цю функцію можна знайти в меню системи [10].

“Академія” дозволяє досліднику укласти власну бібліотеку бібліографічних посилань. У процесі пошуку в системі можна зберігати той чи інший його результат у власній бібліотеці, натиснувши на посилання ярлик-позначку “Зберегти” [6].

Показники Google Академії забезпечують простий спосіб оцінювання видимості та впливовості наукових статей у наукових виданнях і тим самим допомагають авторам визначитись, де краще публікувати наукові дослідження. Доступ до сервісу “Показники” відбувається за посиланням угорі на головній сторінці пошуку Google Академії. Сервіс дозволяє переглядати топ-100 найкращих журналів, упорядкованих за показниками h5-індексу і Медіани h5, для різних мов. Надається можливість сортування журналів за окремими науково-дослідницькими галузями. Для цього слід обрати одну з галузей у колонці ліворуч (галузі поділяються на категорії та підкатегорії) [6].

Усі номери в списку результатів інтерактивні. Клікнувши на цікаву назву, користувач потрапляє на сторінку повнотекстової версії статті, якщо вона є відкритою, або на сторінку онлайн-бібліотеки або видавництва, якщо стаття знаходиться в платному доступі [10].

Система містить єдиний реєстр наукових декларацій (бібліометричних профілів) вчених і дослідницьких колективів, статистичну інформацію про галузеву, відомчу та регіональну структуру науки України, бібліометричну складову джерельної бази для оцінювання ефективності наукової діяльності.

Значною проблемою Google Scholar є брак даних про його охоплення. Деякі видавці не дозволяють йому індексування своїх журналів. Журнали Elsevier не були включені в індекс до середини 2007 року, коли Elsevier зробив велику частину свого вмісту на ScienceDirect доступним для Google Scholar в веб-пошуку Google [1].

Google Scholar не публікує список обходу наукових журналів. Частота його оновлення також невідома. Але він забезпечує легкий доступ до опублікованих статей без труднощів, що виникають у деяких із дорогих комерційних баз даних [1]. Тож варто відзначити такі недоліки платформи:

- Додаткове навантаження.
- Умови надання послуги, відповідальність (!).
- Закритий алгоритм визначення індексів та імпаکت-факторів.
- Проблеми з захистом персональних даних (!).
- Значна кількість помилок при роботі сервісу.
- Позичування сервісу в Україні. Використання його даних не за призначенням.

- Дублювання вже відкритих сервісів з наявними в Україні.

Платформа дозволяє вченим оприлюднювати результати своїх інтелектуальних напрацювань у вигляді бібліометричних портретів, де вказано впорядковані списки публікацій, індекси та діаграма цитувань, коло наукових інтересів тощо. У цілому бібліометричний портрет можна розглядати як візитівку вченого в Інтернеті. Згаданий сервіс має попит, завдяки його використанню створено понад 3000 портретів українських дослідників [3].

Для розширення наукометричних функціональних можливостей Google Академії було створено спеціалізований інструмент – безко-

штовну програму-агрегатор Publish or Perish (<http://www.harzing.com/pop.htm>), яка використовує інформаційні ресурси бази для визначення й наочного представлення вибраних для аналізу бібліометричних даних, за її допомогою можна здійснювати аналіз публікаційної активності науковців і впливовості періодичних видань [6, с. 4].

Для загального підсумку бібліометричних профілів України на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського була створена система “Бібліометрика української науки”, яка призначена для надання суспільству цілісного уявлення про наукове та науково-педагогічне середовище України [2].

“Бібліометрика української науки” є національним сегментом проекту Ranking of Google Scholar Profiles [2]. Оновлення системи відбувається щомісячно. Пошук можна проводити за назвою установи, містом, відомством приналежності, також можна упорядковувати за h-індексом.

Систематизація напрямів дослідницької діяльності вчених у “Бібліометриці української науки” здійснюється за рубриками Google Scholar (їх кількість близько 300). Це має сприяти гармонізації структури вітчизняних і світових наукових спеціальностей [2].

Сервіс призначений для формування в суспільстві цілісного уявлення про стан та динаміку процесів, що мають місце в науковому середовищі України [2].

На основі глибокого бібліометричного аналізу публікацій сервіс проводить багатокритеріальне регулярне дискретне рейтингування суб'єктів наукового простору.

“Бібліометрика української науки” – проект, який розвивається за безпосередньої участі наукової спільноти. Віддзеркалення інтелектуального потенціалу вітчизняного дослідницького середовища забезпечується в цьому проекті інтернет-візитівками вчених – бібліометричними портретами. Подальший розвиток робіт забезпечуватиме активізація створення цих візитівок, оскільки оприлюднення результатів досліджень учених в Інтернеті сьогодні розглядається як невід’ємний елемент їхньої професійної діяльності. За таких умов “Бібліометрика української науки” стане загальнодержавною системою моніторингу та відстеження тенденцій розвитку вітчизняної науки,

джерельною базою для отримання даних при експертному оцінюванні результативності науковців і дослідницьких колективів [3].

Отже, вже тепер можна, у першому наближенні, отримати уявлення про науковий потенціал країни. Враховуючи усталену тенденцію до зростання кількості бібліометричних портретів учених, слід розраховувати на появу більш вірогідної, в статистичному плані, картини стану науки [3].

Сегмент “Ужгородський національний університет” на платформі Google Scholar розкриває науковий потенціал установи: доступність матеріалу, посилання на матеріали, наповнені профілі.

Доцільність використання Ужгородським національним університетом саме Google Scholar полягає в тому, що це доступна, відкрита, безкоштовна наукова платформа, яка сприяє популяризації наукової діяльності. Станом на березень 2019 року кількість профілів в системі нараховує 771 одиницю.

Тотальний перелік статей вчених і співробітників установи, згадування про університет, або статті, які стосуються Uzhhorod National University, нараховують 28 136 тис. найменувань.

Узятий нами до уваги звіт УжНУ по Google Scholar (станом на квітень 2018 р.) показує високий рівень цитування та h-індекс (дані наведено за топ-100 вчених установи). У ньому враховані працівники, які створили особисті профілі з підтвердженням електронної адреси в домені uzhnu.edu.ua .

На кінець 2018 року в домені uzhnu.edu.ua створено понад 2000 електронних скриньок для викладачів, співробітників та студентів університету. За допомогою цієї електронної адреси всі співробітники мають змогу зареєструватися в Google Scholar [11].

Вказана приналежність до Uzhhorod National University спрощує пошук серед усього відображення акаунтів в Google Scholar і зменшує ймовірність їх сплутання з однофамільцями. Обтяжують пошук акаунтів в Google Scholar і профілі, в яких не зазначено детальної інформації про автора.

Також унеможлиблюють пошук авторів приватні акаунти. Це слугує певним чинником так званого самознищення автора, тому що відповідальність за вірогідність поданої інформації в особистих профілях несуть самі працівники.

Таким чином, Google Scholar відіграє велику роль в науковому просторі та уявленні про науковий потенціал як країни, так і кожного науковця.

Джерела та література:

1. Google Scholar. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_Scholar (дата звернення: 15.04.2019).
2. Бібліометрика української науки: бібліометричний профіль вченого – декларація про наукову діяльність. URL: http://nbuviar.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=top_sc_15&ind=30 (дата звернення: 15.04.2019).
3. Костенко Л. Бібліометрика української науки. URL: <https://dt.ua/SCIENCE/bibliometrika-ukrayinskoji-nauki-.html> (дата звернення: 15.04.2019).
4. Костенко Л. Бібліометрика української науки: інформаційно-аналітична система. *Бібліотечний вісник* 2014. № 4. С. 8–12.
5. Кухарчук Є. Світові наукометричні системи. *Бібліотечний вісник*. 2014. № 5. С. 7–11.
6. Назаровець М. А. Google Академія для науковців: посіб. для науковців. URL: http://www.library.univ.kiev.ua/uk/res/google_scholar.pdf (дата звернення: 15.04.2019).
7. Реєстрація в Google Академії. URL: <https://webometr.kpi.ua/scholar-registration> (дата звернення: 15.04.2019).
8. Рейтингові показники наукової діяльності працівників Ужгородського національного університету. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/rejtingovi-pokazniki-naukovoji-diyalnosti-pratsivnikiv-uzhgorod.htm> (дата звернення: 16.04.2019).
9. Симоненко Т. Бібліометричні системи Scopus і Google Scholar: сфери використання. *Бібліотечний вісник*. 2015. № 2(226). С. 10–16.
10. Смазневич И. Возможности поисковой системы “Google Академия” (Google Scholar). URL: <https://4science.ru/articles/Vozmozhnosti-sistemi-Google-Akademiya-Google-Scholar> (дата звернення: 16.04.2019).
11. Смоланка В. І. Звіт ректора Ужгородського національного університету Смоланки Володимира Івановича за 2018 рік. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/18539> (дата звернення: 15.04.2019).
12. Шиненко М. А. Особливості використання рінц для аналізу результатів наукової діяльності. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BeCE_x0Qpa4J:conf.iitlt.gov.ua/Images/Files/Shinenko%2520M_174_1457825929_file.A_174_1457825929_file_174_1457825929_file.doc+%&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 24.04.2019).

**“СТОЯ НА ПЛЕЧАХ ГИГАНТОВ”:
РОЛЬ GOOGLE SCHOLAR
В НАУЧНОМ ПРОСТРАНСТВЕ УКРАИНЫ**

О. В. Фетько

Аннотация

В статье рассмотрена роль платформы Google Scholar в современном информационном пространстве Украины и ее значение в научной деятельности Ужгородского национального университета.

Ключевые слова: наукометрия, Ужгородский национальный университет, индексы цитирования, электронные ресурсы, Google Scholar.

**“STEERING ON GIGANT PLUGS”:
GOOGLE SCHOLAR ROLE
IN SCIENTIFIC SPACE OF UKRAINE**

O. Fetko

Summary

The article considers the role of the Google Scholar platform in the modern information space, its main tasks and its importance in the information activities of Uzhhorod National University.

Key words: tometric, Uzhhorod National University, citation indices, electronic resources, Google Scholar.

З М І С Т

Передмова <i>М. М. Медведь</i>	7
<i>Бондарчук Я. С.</i> Web-арсенал сучасної бібліотеки – вагомий засіб успішної комунікації	8
<i>Бровді А. А.</i> Електронний каталог бібліотечної колекції “Бібліотека Олени Рудловчак”	17
<i>Бублик О. Г.</i> Адаптація веб-квеста до соціокультурної діяльності наукової бібліотеки: пропозиції та перспективи	24
<i>Воробець В. В.</i> Роль наукової бібліотеки у формуванні відкритого електронного архіву dspace.uzhnu.edu.ua як важливий чинник підвищення іміджу та рейтингу університету	31
<i>Гамник М. В.</i> Використання сучасних інформаційних технологій у роботі обмінно-резервного фонду Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету	39
<i>Дубинский А. Г.</i> Открытый репозиторий для вебметрического рейтинга вуза	43
<i>Костик М. В.</i> Онлайн-послуги та ресурси американських та німецьких наукових бібліотек	48
<i>Кравчук Н. П., Лис Н. В.</i> “На відстані витягнутої руки”: у пошуку нових напрямів роботи	54
<i>Кривова С. Г.</i> Перспективи розвитку онлайн-послуги індексування за УДК у Науковій бібліотеці Ужгородського університету	59
<i>Лонім І. І.</i> Застосування бібліотекою інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування	64
<i>Люта О. І., Чорній М. В.</i> Використання сучасних інформаційних технологій у роботі красназвочного відділу “Карпатика” та відділу центрального книгосховища Наукової бібліотеки УжНУ	71
<i>Малюта Н. Г.</i> Використання хмарних технологій у процесі підготовки майбутніх вчителів	80
<i>Медведева Е. А.</i> Public Relations в библиотеке как предмет изучения и преподавания	85

<i>Медведь М. М.</i> Політика інноваційних впроваджень у роботу Наукової бібліотеки Ужгородського університету	91
<i>Мельник Л. О., Бряник О. В.</i> Використання сучасних інформаційних технологій у роботі довідково-бібліографічного відділу	100
<i>Найда Л. В.</i> Створення буктрейлера – один із засобів популяризації книги ...	108
<i>Настич Х. Ю.</i> Соціальна мережа Facebook в роботі Наукової бібліотеки	114
<i>Нерода Т. В.</i> Inter-corporate model the media content organization for scientific and technical library of educational institution	120
<i>Нерода Т. В.</i> Принципи формування фахово-орієнтованого контенту як засоби розширення надаваних академічною бібліотекою освітніх послуг ...	127
<i>Павенко Н. В.</i> On-line мобільність бібліотекаря закладу професійної освіти як механізм інноваційного розвитку сучасного інформаційного простору	131
<i>Прохненко О. Ф., Яцьків М. С.</i> Практичні поради щодо уникнення помилок у формуванні електронного каталогу (На прикладі Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету)	139
<i>Сабо К. Ф.</i> Создание благоприятной среды, ориентированной на интересы читателя, как площадки для его всестороннего развития	149
<i>Сафонова Т. А.</i> Організація дистанційного інформаційно-бібліотечного обслуговування як напрям бібліотечної діяльності: досвід США	158
<i>Смирнова А. А.</i> Использование веб-технологий для создания инновационной среды Интернет-сервиса в работе библиотекаря	163
<i>Толочко А. Ю., Тюркеджи Н. С.</i> Використання інформаційних комунікацій в діяльності НБ ЗДМУ: можливості та виклики	171
<i>Федянін Т. Б., Цуняк О. З.</i> Використання сучасних інформаційних технологій у роботі вузівської бібліотеки (На прикладі досвіду філії Наукової бібліотеки Ужгородського університету)	178
<i>Фетько О. В.</i> “Стоячи на плечах гігантів”: роль Google Scholar в науковому просторі України	190

CONTENT

Preface. <i>M. M Medved</i>	6
<i>Bondarchuk Ya.</i> Web-arsenal of a modern library – the important means of a successful communication	8
<i>Brovdi A.</i> Electronic catalog of the library collection “Olena Rudlovchak library”	17
<i>Bublik O.</i> The adaptation of webquest to social-cultural activities of scientific library: proposals and prospects	24
<i>Vorobets V.</i> The role of the scientific library in the formation of the open electronic archives dspace.uzhnu.edu.ua as an important factor of improvement and rating of the university	31
<i>Hamnyk M.</i> Employment modern information technologies the work of the library exchange and reserve funds	39
<i>Dubynskiy A.</i> Public repository for university webometric ranking	43
<i>Kostyk M.</i> Online services and resources at american and german university libraries	48
<i>Kravchuk N., Lys N.</i> “Within arm’s reach”: in pursuit of new directions of work ...	54
<i>Kryvova S.</i> Development prospects of online indexing for the UDC in the work of the Scientific Library of Uzhhorod National University	59
<i>Lopit I.</i> Application of information technologies in the functioning of service department	64
<i>Lyuta O., Chorny M.</i> The usage of modern information technologies in the work of the local history department “Karpatyka” and the department of central bookstore library of Uzhhorod National University	71
<i>Malyuta N.</i> Use of cloud technologies in the future teachers training process	80
<i>Medvedeva E.</i> Public Relations in the library as a subject of studying and teaching ...	85
<i>Medved M.</i> Politics of innovative implementation in the work of the Scientific Library of the Uzhhorod University	91
<i>Melnik L., Bryanik O.</i> The use of modern information technologies in the work of the bibliography department	100
<i>Naida L.</i> Creating a book trailer as one of the means of popularizing the book ...	108
<i>Nastich C.</i> Social network Facebook in work of Scientific library	114

<i>Neroda T.</i> Inter-corporate model the media content organization for scientific and technical library of educational institution	120
<i>Neroda T.</i> The special-oriented content formation principles as extension means of educational services provided by academic library	127
<i>Pavenko N.</i> On-line mobility by the librarian of the vocational educational institution as a mechanism of innovative development of modern informational space	131
<i>Prokhnenko O., Yatskiv M.</i> Practical advice regarding avoiding mistakes in the formation of an electronic Catalogue for example (of the scientific library of Uzhgorod National University)	139
<i>Sabo K.</i> The creation of favourable conditions, proposing the reader's benefit as the basis of his comprehensive development	149
<i>Safonova T.</i> Informatively-library service as a direction of library activity: US experience	158
<i>Smirnova A.</i> Using web technologies to create an innovative internet environment for librarians	163
<i>Tolochko A., Tiurkedzhy N.</i> Use of information communications in Zaporizhzhya State Medical University activities: opportunities and challenges ..	171
<i>Fedyanin T., Tsunyak E.</i> Use of modern information technologies in university libraries work (on the example of Uzhgorod University scientific library branch's experience)	178
<i>Fetko O.</i> "Steering on gigant plugs": Google Scholar role in scientific space of Ukraine	190

Наукове видання

**ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ВЕБ-ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК ОСНОВА РОЗШИРЕННЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ОНЛАЙН-ПОСЛУГ
У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ**

Матеріали науково-практичної інтернет-конференції
(Ужгород, 18–25 червня 2019 р.)

Відповідальна за випуск *М. Медведь*
Статті подано в авторській редакції
Комп'ютерний набір авторів збірника
Художнє оформлення *О. Гаркуша*
Комп'ютерна верстка *О. Гаркуша*

Підписано до друку 25.11.2019
Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсет.
Умов. друк. арк. 11,86.
Тираж 50 прим. Замовлення № 27-19.

Видавництво Олександрів Гаркуші
Свідоцтво серія Зт № 23 від 06.09.2005 р.
м. Ужгород, вул. Погорелова, 4
тел./факс (0312) 66-49-38

В 43 Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки : матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (Ужгород, 18–25 червня 2019 р.) / редкол. : М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. ; ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2019. – 204 с. ; іл.

ISBN 978-617-531-209-4

Збірник містить матеріали науково-практичної інтернет-конференції “Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних он-лайн послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки”, у якій увійшли праці бібліотечних фахівців, викладачів бібліотечної справи та вищої школи, магістрів; представлено результати практичного досвіду та наукових досліджень, визначено шляхи вирішення певних проблем, висвітлено діяльність бібліотеки як особливого середовища, що сприяє інтелектуальному та культурному розвитку особистості. Особливий акцент звернено на можливості сайту бібліотеки, впровадження онлайн-послуг, університетський репозитарій, значення відкритого доступу до електронного каталогу у бібліотеках.

УДК 027.7(477.87-25):021.6:004.773.7